

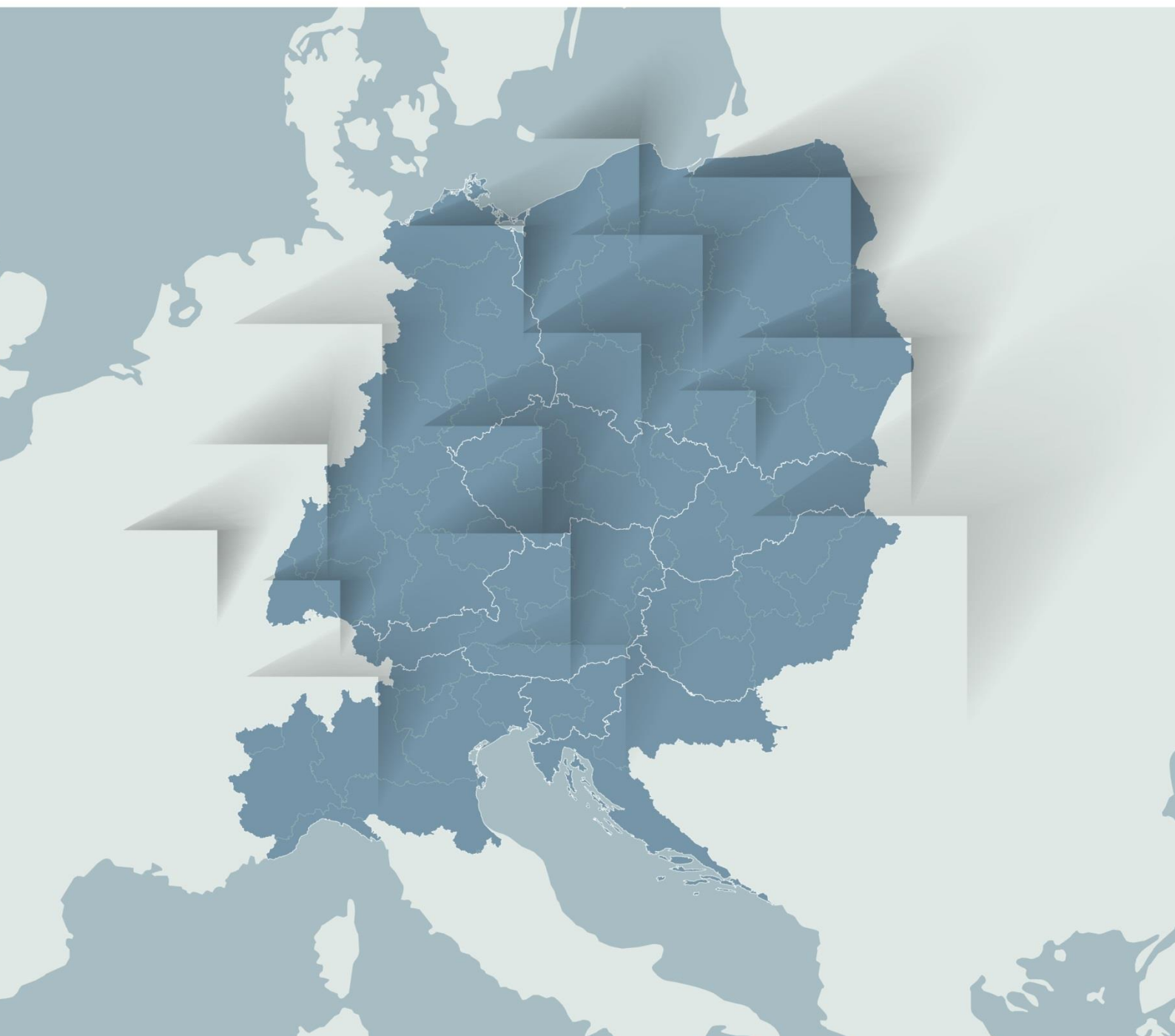
PROGRAM WSPÓŁPRACY INTERREG EUROPA ŚRODKOWA 2021-2027

IP zaakceptowany przez Grupę
Roboczą Europa Środkowa 2021+

24.06.2021

Zastrzeżenie

Niniejszy dokument został zatwierdzony przez zespół zadaniowy ds. programowania - „Grupę Roboczą EUROPA ŚRODKOWA 2021+” jako zaawansowany projekt Programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA 2021-2027.

Dokument został sporządzony zgodnie z art. 17 Rozporządzenia w sprawie Interreg na lata 2021-2027, według wzoru załączonego do ww. rozporządzenia. Więcej informacji na temat procesu programowania Programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA 2021-2027 można znaleźć na stronie www.interreg-central.eu/CE21-27.

Treść tego dokumentu może ulec znacznej zmianie również po negocjacjach z dziewięcioma Państwami Członkowskimi uczestniczącymi w Programie Interreg EUROPA ŚRODKOWA i Komisją Europejską.

Uwaga: Przekład roboczy (oryginał w języku angielskim).

Dokument o charakterze pomocniczym.

WZÓR FORMULARZA NA POTRZEBY PROGRAMÓW INTERREG

Nr CCI	
Tytuł	Interreg EUROPA ŚRODKOWA 2021-2027
Wersja	IP zaakceptowany przez Grupę Roboczą Europa Środkowa 2021+
Pierwszy rok	2021
Ostatni rok	2027
Kwalifikowalny od	
Kwalifikowalny do	
Nr decyzji Komisji	
Data decyzji Komisji	
Nr decyzji zmieniającej program	
Data wejścia w życie decyzji zmieniającej program	
Regiony NUTS objęte programem	Zob. Mapa 1
Komponent	B

Spis treści

1. Wspólna strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki	5
1.1. Obszar objęty programem (nie jest wymagany dla programów Interreg C)	5
1.2. Wspólna strategia programu: Podsumowanie głównych wspólnych wyzwań z uwzględnieniem różnic i nierówności gospodarczych, społecznych i terytorialnych, a także wspólnych potrzeb inwestycyjnych i komplementarności oraz synergii z innymi programami i instrumentami finansowania, wniosków z dotychczasowych doświadczeń oraz strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego, w przypadku gdy obszar objęty programem w całości lub w części jest objęty co najmniej jedną strategią.	6
1.3. Uzasadnienie wybranych celów polityki oraz celów specyficznych Interreg, odpowiadających im priorytetów, celów szczegółowych oraz form wsparcia z uwzględnieniem, w stosownych przypadkach, kwestii brakujących połączeń w infrastrukturze transgranicznej	32
2. Priorytety	42
Priorytet 1: Współpraca na rzecz inteligentnej Europy Środkowej	42
PO1 - (i) rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	42
PO1 - (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	50
Priorytet 2: Współpraca na rzecz bardziej zielonej Europy Środkowej.....	57
PO2 - (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	57
PO2 - (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	65
PO2- (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.....	72
PO2- (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.....	79
PO2- (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.....	86
Priorytet 3: Współpraca na rzecz lepiej połączonej Europy Środkowej	93
PO3 - (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.....	93
Priorytet 4: Poprawa systemu zarządzania współpracą w Europie Środkowej	101
ISO 1 - Lepsze zarządzanie współpracą.....	101
3. Plan finansowy	108
4. Działania podjęte w celu zaangażowania odpowiednich partnerów programu w przygotowanie programu Interreg oraz rola tych partnerów programu we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji	113

5. Podejście do informowania o programie Interreg i jego widoczności (cele, grupy docelowe, kanały komunikacyjne, w tym wykorzystanie mediów społecznościowych, w stosownych przypadkach, planowany budżet i stosowne wskaźniki monitorowania i ewaluacji)	117
6. Wskazanie wsparcia dla projektów o małej skali, w tym małych projektów w ramach funduszy małych projektów	120
7. Przepisy wykonawcze	121
7.1. Instytucje programu.....	121
7.2. Procedura utworzenia wspólnego sekretariatu.....	123
7.3. Podział odpowiedzialności pomiędzy uczestniczącymi państwami członkowskimi oraz, w stosownych przypadkach, państwami trzecimi lub krajami partnerskimi oraz KTZ w przypadku korekt finansowych dokonywanych przez instytucję zarządzającą lub Komisję.....	123
8. Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami	125
ZAŁĄCZNIKI	127

1. Wspólna strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki

1.1. Obszar objęty programem (nie jest wymagany dla programów Interreg C)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. a), art. 17 ust. 9 lit. a)

Pole tekstowe [2 000]

W skład obszaru objętego programem Interreg EUROPA ŚRODKOWA wchodzi dziewięć państw członkowskich. Obejmuje on wszystkie regiony Austrii, Chorwacji, Czech, Polski, Słowacji, Słowenii i Węgier oraz wybrane regiony Niemiec i Włoch. W programie uczestniczą niemieckie kraje związkowe: Badenia-Wirtembergia, Bayern, Berlin, Brandenburgia, Meklemburgia-Pomorze Przednie, Saksonia, Saksonia-Anhalt, Turyngia oraz region Braunschweig w Dolnej Saksonii. Włoskie regiony uczestniczące to: Piemont, Dolina Aosty, Liguria, Lombardia, Wenecja, Driuli Wenecja Julijska, Emilia-Romagna oraz autonomiczne prowincje Bolzano/Bozen i Trydent.

Ogółem do programu włączono 81 regionów NUTS-2 zamieszkiwanych przez mniej więcej jedną trzecią ludności Unii Europejskiej (148 mln mieszkańców w 2019 r.). Stanowi to około 25% całego terytorium Unii. Na terenie obszaru objętego programem znajduje się siedem miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 1 milion - są to: Praga, Mediolan, Monachium, Budapeszt, Warszawa, Wiedeń i Berlin. Około 33% mieszkańców tego obszaru mieszka w większych miastach, 37% w regionach pośrednich, a 30% na obszarach wiejskich.

Pod względem gospodarczym obszar ten jest przemysłowym trzonem UE. Gospodarka tego obszaru generuje 30% PKB Unii, a jego rozwój przemysłowy jest kluczowym czynnikiem wspomagającym globalną konkurencyjność UE. Charakteryzuje się on jednak różnicami strukturalnymi pomiędzy obszarami miejskimi/uprzemysłowionymi a obszarami wiejskimi/peryferyjnymi.

Obszar objęty programem znajduje się w sercu Europy i łączy jej północ z południem oraz wschód z zachodem. Stanowi on pomost kulturowy od Skandynawii po Morze Śródziemne. Łączy on również kraje z obu stron dawnej żelaznej kurtyny, ze wszystkimi skutkami społeczno-gospodarczymi i politycznymi tego faktu. Pomimo znacznego postępu, różnice gospodarcze i społeczne pomiędzy krajami „wschodu” i „zachodu” w Europie Środkowej są nadal wyraźnie widoczne.

Obszar ten jest wysoce funkcjonalny. Charakteryzuje się on silnymi interakcjami i powiązaniem w zakresie gospodarki (np. handel), struktur współpracy i zarządzania (np. Grupa Wyszehradzka), środowiska (np. Zielony Pas Europy [European Green Belt]) oraz więzi kulturowych i historycznych.

1.2. Wspólna strategia programu: Podsumowanie głównych wspólnych wyzwań z uwzględnieniem różnic i nierówności gospodarczych, społecznych i terytorialnych, a także wspólnych potrzeb inwestycyjnych i komplementarności oraz synergii z innymi programami i instrumentami finansowania, wniosków z dotychczasowych doświadczeń oraz strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego, w przypadku gdy obszar objęty programem w całości lub w części jest objęty co najmniej jedną strategią.

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. b), art. 17 ust. 9 lit. b)

Pole tekstowe [50 000]

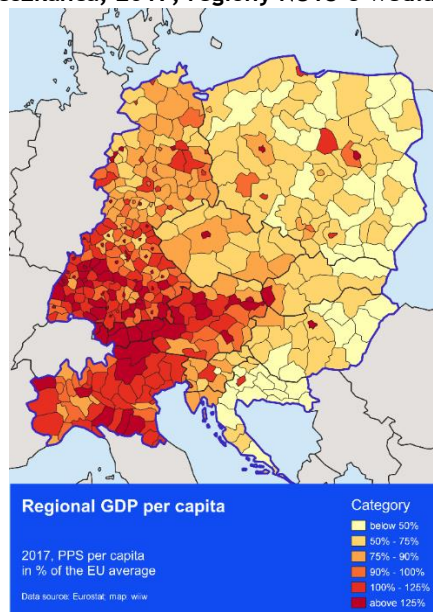
Mapy i wykresy zostaną przeniesione do załącznika, a na portalu SFC będzie umieszczony tylko zwykły tekst

Zrównoważony rozwój gospodarczy

Trzy dekady po upadku żelaznej kurtyny **dysproporcje gospodarcze** w Europie Środkowej są nadal widoczne, pomimo silnego wzrostu w gospodarkach niegdyś centralnie planowanych. W 10 najbardziej rozwiniętych regionach NUTS-3 średni PKB w przeliczeniu na mieszkańca (według parytetu siły nabywczej) jest około dziesięciokrotnie wyższy niż w 10 najbiedziej rozwiniętych regionach (zob. Rysunek 1). Różnice występują nie tylko pomiędzy krajami, ale także pomiędzy regionami miejskimi i wiejskimi.

Zniwelowanie tych różnic będzie wymagało czasu i podejmowania ciągłych wysiłków politycznych, które stały się jeszcze większym wyzwaniem w związku z pandemią COVID-19 i jej negatywnymi skutkami społeczno-gospodarczymi (zob. sekcja poświęcona COVID-19 w niniejszym rozdziale).

Rysunek 1: Regionalny PKB na mieszkańca, 2017, regiony NUTS-3 według % średniej UE

Europa Środkowa jest **funkcjonalnym obszarem gospodarczym** i jednym z głównych ośrodków przemysłowych w UE. Pomimo widocznych różnic gospodarczych, kraje Europy Środkowej są ze sobą silnie powiązane. Korzystają one ze wspólnych **łańcuchów wartości** w wielu gałęziach przemysłu wytwórczego, takich jak przemysł motoryzacyjny. Analiza celowa ESPON CE-FLOWS (VVA i in., 2020) pokazuje, że obszar ten jest siedzibą mających globalne znaczenie **ośrodków produkcyjnych**, np. w Lombardii, Górnej Bawarii i Stuttgarcie. Poza tymi ośrodkami produkcja odgrywa kluczową rolę w większości regionów obszaru objętego programem. Różny jest jednak stopień specjalizacji i stopień powiązań regionalnych. W szczególności wysoce wyspecjalizowane są ośrodki produkcyjne w północnych Włoszech, południowych Niemczech i centralnej Polsce. Ośrodki te zapewniają znaczną wartość dodaną, charakteryzują się bardzo wysokim poziomem wydajności i przyczyniają się do tworzenia kluczowych łańcuchów wartości wraz z otaczającymi je regionami.

Utrzymanie lub dalsze umacnianie tej silnej, globalnej pozycji w przemyśle wytwórczym jest tu głównym wyzwaniem. Czwarta rewolucja przemysłowa i będące udziałem całej UE dążenie do **zielonej i cyfrowej gospodarki** wymagają przejścia na rzecz stosowania zaawansowanych technologii oraz wdrażania sił roboczych wykwalifikowanych cyfrowo. Łańcuchy wartości należy poddać przeglądowi, aktualizacji, a następnie stworzyć nowe.

Połączenie postępu technologicznego i globalnej konkurencji oznacza, że rządy, przedsiębiorstwa i obywatele muszą się dostosować, aby wykorzystać potencjalne korzyści i nie pozostać w tyle. Ma to wpływ na **kluczowe obszary działalności gospodarczej**, które mają duże znaczenie dla Europy Środkowej, takie jak produkcja, ale także na inne priorytetowe obszary technologii inteligentnej specjalizacji (S3) i sektory polityki, takie jak:

- a) energia i środowisko;
- b) zdrowie publiczne, medycyna i nauki przyrodnicze;
- c) gospodarka rolna i biogospodarka;
- d) zaawansowane materiały i nanotechnologia;
- e) transport i mobilność;
- f) zaawansowane systemy produkcyjne; lub
- g) informatyka i elektronika.

Innym dotkniętym sektorem jest sektor **usług**, w szczególności usług opartych na wiedzy (KIS):

- a) usługi high-tech (telekomunikacja, programowanie komputerowe);
- b) usługi rynkowe (działalność prawnicza, działalność w zakresie architektury i inżynierii);

- c) usługi finansowe; oraz
- d) inne usługi (np. w zakresie ochrony zdrowia czy edukacji).

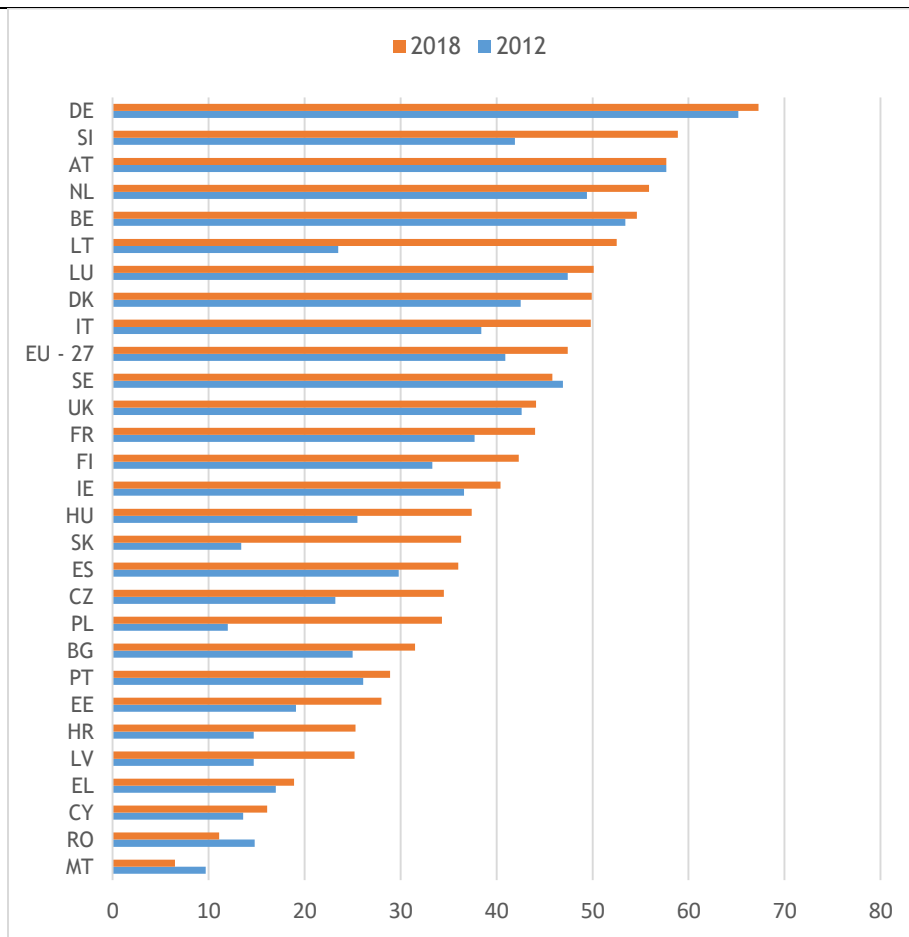
Ten ważny sektor jest nadal słabo rozwinięty w Europie Środkowej w porównaniu z innymi krajami UE i wymaga nie tylko modernizacji, ale także dalszego rozwoju. Jego udział w całkowitej wartości dodanej brutto wynosi na przykład około 29%, podczas gdy średnia w innych regionach UE wynosi 32% (wiiw, 2020).

Wyzwaniem jest wykorzystanie lokalnych atutów, włączenie ich do polityk S3 i rozszerzenie istniejących lub opracowanie nowych rodzajów działalności gospodarczej. Pozytywnymi przykładami są **przemysł turystyczny** oraz branże **kreatywna i kulturalna**. Są one katalizatorami wykorzystania wiedzy lokalnej do rozwijania nowych działań. Turystyka jest dobrze rozwinięta na obszarach przybrzeżnych i górskich w Europie Środkowej i ma duże znaczenie dla lokalnych gospodarek, ponieważ zapewnia do 14% całkowitego poziomu zatrudnienia (dane na podstawie zatrudnienia w regionach NUTS-2 w 2017 r.). W bardziej oddalonych regionach wiejskich turystyka i przemysł kulturowy dysponują niewykorzystanym potencjałem gospodarczym, na przykład w postaci połączenia zrównoważonej turystyki z lokalnym rzemiosłem. Aby rozwijać taką działalność, polityka musi wspierać lokalnych interesariuszy w tworzeniu skoordynowanych i zrównoważonych strategii turystycznych.

Europejski Zielony Ład i Agenda Terytorialna 2030 zwracają uwagę na ekologiczny wymiar transformacji gospodarczej i podkreślają rolę **gospodarki o obiegu zamkniętym**. Mimo że w Europie Środkowej wzrasta znaczenie idei obiegu zamkniętego, wiele obszarów nadal pozostaje w tyle za średnią UE. Nadrobienie zaległości będzie wymagało znacznych wysiłków, zwłaszcza w Chorwacji, Polsce, Czechach, na Słowacji i Węgrzech (Rysunek 2 - wiiw, 2020). Należy wspierać projektowanie i produkcję o obiegu zamkniętym oraz innowacje i inwestycje związane z gospodarką o obiegu zamkniętym. Zmiany można również osiągnąć poprzez wzmocnienie biogospodarki, wspierając rozwój gospodarczy obszarów wiejskich.

Rysunek 2: Poziom recyklingu odpadów komunalnych, 2012 i 2018, % ogółu wytworzonych odpadów

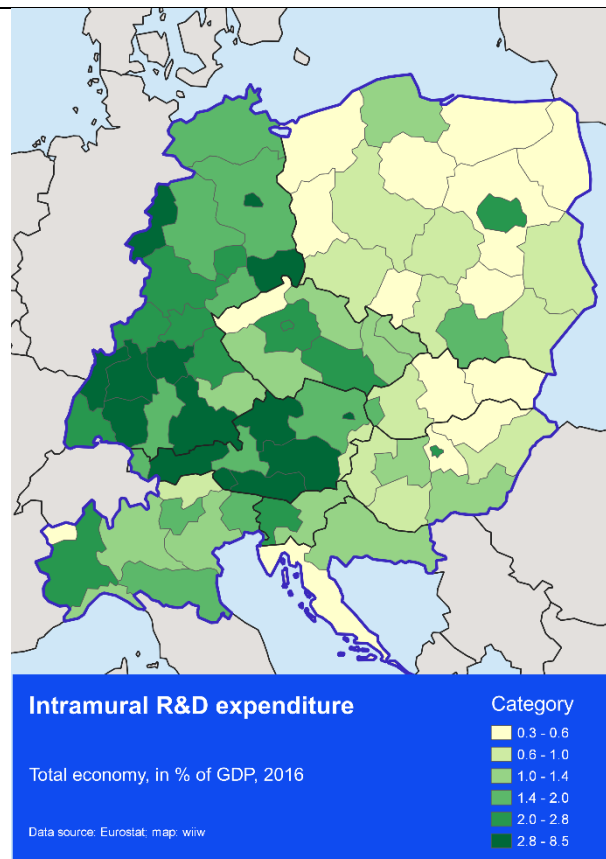

Uwagi: Dane dla Irlandii za 2017 r.

Źródło: Eurostat

Głównym warunkiem przejścia na gospodarkę cyfrową i zieloną stanowią badania i innowacje. Z celowej analizy ESPON CE-FLOWS (VVA i in., 2020) wynika, że współpraca między obszarami o różnych poziomach zdolności badawczych i innowacyjnych ma zasadnicze znaczenie dla ogólnej poprawy **potencjału** w zakresie badań i innowacji. W Europie Środkowej występują pod tym względem ogromne różnice (wiiw, 2020). Tylko kilka regionów, głównie w Austrii i Niemczech, przekracza unijny poziom odniesienia (benchmark) wynoszący 3 % PKB dla wydatków na badania i innowacje (Rysunek 3). Działania w zakresie badań i innowacji oraz związany z nimi kapitał ludzki są w większości skoncentrowane w wysoko zurbanizowanych zachodnich regionach obszaru objętego programem. W krajach takich jak Chorwacja, Czechy, Węgry, Polska czy Słowacja to przestrzenne zgrupowanie działalności badawczo-innowacyjnej z czasem zwiększyło się, na niekorzyść regionów wiejskich. Działalność badawczo-innowacyjna jest również zdominowana przez duże przedsiębiorstwa, na które przypada średnio 50-60% komercyjnych nakładów na badania i rozwój.

Rysunek 3: Wydatki wewnętrzne na B+R, gospodarka ogółem 2016, w % PKB

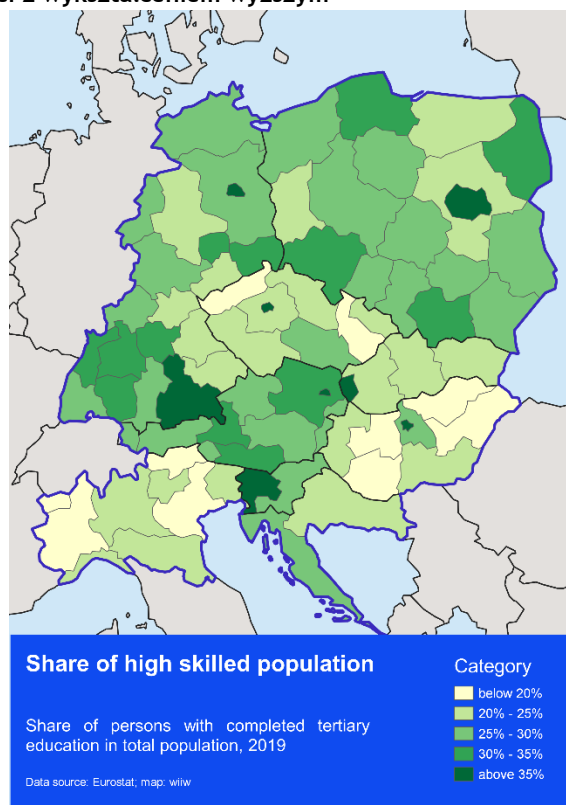
Źródło: Eurostat; Mapa: wiiw

Aby sprostać wyzwaniom związanym z badaniami naukowymi i innowacjami, polityka musi wspierać sieci różnych podmiotów zajmujących się innowacjami w poszczególnych krajach i pomiędzy nimi. Lepszy **transfer technologii, wymiana wiedzy na temat realizowanej polityki i dzielenie się najlepszymi praktykami** są niezbędne do **poprawy zarządzania innowacjami**. Należy skoncentrować się na MŚP, aby umożliwić im stosowanie innowacyjnych metod, takich jak kluczowe technologie wspomagające i prototypowanie, lub uzyskanie dostępu do finansowania, np. poprzez kapitał typu venture. Transfer technologii i innowacji jest nadal zbyt mocno ograniczony do obszarów miejskich, gdzie główną siłą napędową są uniwersytety i instytucje badawcze (ESPON CE-FLOWS, VVA i in., 2020). Kluczowe znaczenie będzie miało przezwyciężenie przepaści między obszarami miejskimi a wsią oraz stworzenie **funkcjonalnych obszarów miejskich**, które fizycznie połączą rdzenie miast z ich (wiejskimi) zapleczeniami. Obszary współpracy to partnerstwa międzyregionalne wzdłuż łańcuchów wartości, zielona gospodarka i współpraca międzysektorowa.

Umiejętności są również niezbędne dla udanego przejścia w kierunku zrównoważonej i sprzyjającej włączeniu społecznemu gospodarki, charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia. Podaż umiejętności w Europie Środkowej jest dostosowana do wspierania tej transformacji - ponad 80%

osób posiada **wykształcenie średnie, policealne lub wyższe**, co jest wartością przynajmniej o sześć punktów procentowych wyższą niż średnia UE (2019) (według Eurostat). Niemniej jednak osoby wysoko wykwalifikowane koncentrują się głównie w regionach miejskich (Rysunek 4). Regiony pośrednie i wiejskie charakteryzują się wysokim odsetkiem osób z wykształceniem średnim, które zazwyczaj stanowią trzon przemysłu wytwórczego. Wzmacnia to potrzebę Europy Środkowej w zakresie połączenia regionów miejskich i wiejskich oraz wykorzystania ich połączonego potencjału.

Rysunek 4: Odsetek ludności z wykształceniem wyższym

Źródło: Eurostat; Mapa: wiiv

Trwające przemiany na rynkach pracy i podział pracy między poszczególnymi krajami zwiększyły zapotrzebowanie na elastyczność pracy i zmniejszyły stabilność zatrudnienia. Aby sprostać nowym wymaganiom dotyczącym umiejętności, konieczne są **szkolenia i edukacja**. Jednakże wskaźniki w zakresie edukacji i szkoleń wahają się od 2% w regionach Polski, Słowacji i Chorwacji do około 20% w innych krajach. Ogólnie rzecz biorąc, uczestnictwo w działaniach edukacyjnych i szkoleniowych jest znacznie wyższe w regionach miejskich niż wiejskich. We wschodniej Słowacji, północno-wschodnich Węgrzech, Piemencie (IT), Severozápad (CZ) lub Berlinie (DE) częściowo koreluje to z wyzwaniem dotyczącym osób zbyt wcześnie porzucających formalną edukację.

Ponadto, **nieformalne działania** edukacyjne odgrywają rolę w nabywaniu

umiejętności przedsiębiorczych i miękkich. Uczestnictwo w nieformalnej edukacji jest, co do zasady, w Europie Środkowej powyżej unijnej średniej, z wyjątkiem Węgier, Niemiec i Polski. **Umiejętności cyfrowe**, które są kluczowe dla procesów inteligentnej specjalizacji (KE, 2019), są również nierównomiernie rozłożone. W Polsce, na Węgrzech, w Chorwacji i we Włoszech szczególnie wysoki jest udział osób bez doświadczenia w obsłudze komputera, zwłaszcza w regionach wiejskich.

Środowisko, energia i zmiany klimatu

Ze względu na bogate dziedzictwo naturalne, bioróżnorodność i różnorodność krajobrazową, Europa Środkowa stoi przed wieloma wyzwaniami w zakresie ochrony środowiska. Dotyczą one zmiany klimatu, spadku różnorodności biologicznej, zielonej infrastruktury, konieczności ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczenia środowiska. Istnieje również potrzeba zwiększenia efektywności energetycznej i wykorzystania energii odnawialnej.

Ze względu na istnienie wielu różnych ekosystemów - od obszarów przybrzeżnych Morza Śródziemnego i Morza Bałtyckiego, poprzez górskie obszary Karpat i Alp, aż po obszary gęsto zurbanizowane lub zdecydowanie wiejskie - Europa Środkowa musi stawić czoła szeregowi wyzwań **związanych ze zmianami klimatu**.

Jak stwierdzono w raporcie środowiskowym strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SEA - Integra, ZaVita, 2021), **ekstremalne zjawiska pogodowe w postaci upałów i fal gorąca** w Europie Środkowej znacznie się nasiliły i przewiduje się, że staną się jeszcze częstsze i bardziej długotrwałe. Szczególnym problemem jest efekt miejskiej wyspy ciepła, tj. sytuacji, w której miasta zmagają się z wyższymi temperaturami (nawet o 12° C) niż obszary je otaczające, co ma konsekwencje takie jak:

- a) zwiększenie szczytowego zapotrzebowania na energię do chłodzenia;
- b) koszty klimatyzacji;
- c) zanieczyszczenia powietrza i emisja gazów cieplarnianych;
- d) wyzwania zdrowotne związane z upałem dla grup szczególnie narażonych;
oraz
- e) zmniejszenie dostępnych zasobów wodnych i obniżenie jakości wody.

Ponadto zmieniające się wzorce opadów w Europie Środkowej sugerują dwa **scenariusze ekstremalnych opadów**. Po pierwsze, przewiduje się, że do 2070 roku częstotliwość występowania ulewnych deszczy wzrośnie o 35 % i doprowadzi do zwiększenia ryzyka częstych powodzi związanych z opadami deszczu oraz powodzi błyskawicznych, w szczególności w północno-zachodnich i środkowo-zachodnich regionach. Jednocześnie w Europie Południowej spodziewane są **zmniejszone opady letnie i susze meteorologiczne** (EEA, 2019). Północne

Włochy, Chorwacja i Słowenia mogą być szczególnie dotknięte suszami meteorologicznymi, zwłaszcza w okresach letnich.

Przyspieszająca i coraz bardziej widoczna zmiana klimatu wymaga ambitnych **działań łagodzących i adaptacyjnych**, dobrze zintegrowanych z innymi politykami i działaniami środowiskowymi (Integra, ZaVita, 2021). Istnieje potrzeba poprawy zdolności i wiedzy w zakresie polityki i innych sektorów w celu zwiększenia **odporności ekosystemów** w kontekście wpływów wywieranych przez zmiany klimatu i **zarządzanie ryzykiem środowiskowym**. Należy skoncentrować się na „zielonych”, opartych na przyrodzie środkach adaptacyjnych, takich jak bardziej odporne gatunki roślin uprawnych i drzew, a także na zrównoważonym zarządzaniu terenami zalewowymi, które umożliwiają rzekom wylewanie w sposób naturalny na terenach zalewowych oraz przywracanie terenów podmokłych, ograniczając wykorzystanie ich do celów komercyjnych.

Ponadto zmieniający się klimat wpływa również na wiele sektorów gospodarki i działalności człowieka, w tym na rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, gospodarkę wodną, ochronę wybrzeża i ochronę przeciwpowodziową, energetykę, transport, turystykę, budownictwo oraz zdrowie i dobrostan ludzi.) Strategie adaptacyjne i inne strategie w zakresie ochrony środowiska muszą być zatem powiązane ze **względami gospodarczymi**, takimi jak zrównoważony rozwój turystyki, który obejmuje ochronę i konserwację budynków historycznych i obiektów dziedzictwa kulturowego.

Europa Środkowa obejmuje **różnorodne regiony biogeograficzne**, takie jak region panoński, kontynentalny, alpejski, karpacki i śródziemnomorski (Regiony Biogeograficzne EWG UE/EEA EU Biogeographical Regions, 2016). Regiony te są bardzo zróżnicowane i obejmują duże obszary zalesione i rolnicze, obszary górskie, ciekii wodne, wybrzeża o specyficznych krajobrazach, morza, równiny, jeziora i obszary zurbanizowane.

Wiele krajów Europy Środkowej przekracza średnie wartości UE dla lądowych obszarów chronionych. W Chorwacji i Słowenii obszary **Natura 2000** są największe i obejmują ponad 35% powierzchni tych krajów. Około 30% terytorium Słowacji jest objęte ochroną w ramach programu Natura 2000, podczas gdy na Węgrzech, we Włoszech i w Polsce jest to około 20%. Jedynie Austria, Czechy i Niemcy plasują się poniżej średniej UE z zaledwie 15% powierzchni gruntów objętych siecią Natura 2000 (EEA, 2020). Brakuje jednak kompleksowych informacji na temat tego, jak dobrze zarządzane są obszary Natura 2000 (Integra, ZaVita, 2021).

Ponadto w Europie Środkowej obserwuje się tendencje spadkowe i ciągłe **straty różnorodności biologicznej** z powodu rosnącej presji związanej z użytkowaniem gruntów, zanieczyszczeniami, wydobywaniem zasobów naturalnych, zmianami klimatycznymi i inwazyjnymi gatunkami obcymi (Integra, ZaVita, 2020). Za wyjątkiem Węgier, indeks „Common farmland bird index” [indeks ptactwa

krajobrazu rolnego] wskazuje na przykład, że różnorodność biologiczna znacznie spadła we wszystkich krajach Europy Środkowej w latach 2008-2018, podczas gdy w tym samym okresie w UE średnio się ustabilizowała (wiiw, 2020).

Zgodnie z **nową unijną strategią ochrony różnorodności biologicznej 2030** tę tendencję należy odwrócić. Potrzebne są wyraźne zobowiązania i działania w celu zachowania korzystnych **funkcji różnych ekosystemów**, takich jak regulacja klimatu, zapewnienie żywności, wody pitnej, jakości powietrza, żyzności gleby, siedlisk, a także usług rekreacyjnych i kulturowych.

Zapewnienie **zielonej infrastruktury** może przynieść wiele korzyści społecznych, gospodarczych i środowiskowych. Zgodnie z Agendą Terytorialną 2030, zazielenianie dachów i ścian w miastach mogłoby być szczególnie cenne dla miast o małej ilości terenów zielonych, takich jak Bratysława, Praga czy Budapeszt. Na bardziej ogólnym poziomie zielona infrastruktura może przyczynić się do złagodzenia skutków przejmowania gruntów i uszczelniania gleby oraz do złagodzenia skutków występowania miejskich wysp ciepła. Wykorzystanie zielonej infrastruktury należy szerzej rozważyć jako alternatywę dla szarej infrastruktury, tj. podejścia opartego na jednym celu. Zintegrowane polityki i zwiększanie skali rozwiązań w zakresie zielonej infrastruktury są niezbędne do **przywrócenia kapitału naturalnego**, takiego jak rzeki, tereny podmokłe, tereny zanieczyszczone itp.

Europa Środkowa stoi przed poważnymi wyzwaniami związanymi z **zanieczyszczeniem środowiska**, zwłaszcza w regionach bardziej zurbanizowanych i uprzemysłowionych. W znacznym stopniu są one zlokalizowane w regionach lepiej rozwiniętych pod względem strukturalnym. Biorąc jednak pod uwagę wysoki stopień wzajemnego powiązania dorzeczy, lasów i innych elementów środowiska, zanieczyszczenia powstające w jednym regionie mogą wpływać na środowisko w innym regionie (VVA i in., 2020).

Niska jakość powietrza i wysokie stężenie cząstek stałych stanowią problem w miastach Europy Środkowej. Europa Środkowa jest obszarem najbardziej dotkniętym w Europie problemem pyłu zawieszonego (PM_{2.5} i PM₁₀) i tlenków azotu (NO_x). Szczególnie wysokie stężenia PM zostały zmierzone w Polsce, północnych Włoszech i częściowo na Węgrzech. Spalanie drewna, węgla i innych paliw stałych w piecach domowych prowadzi, lokalnie lub regionalnie, do wysokich emisji drobnych cząstek stałych. Znacznym źródłem emisji NO_x jest transport. Silne zanieczyszczenie powietrza i wynikające z niego zagrożenia dla zdrowia ludzi stanowią również problem dla wielu miast w Europie Środkowej, takich jak Budapeszt, Bratysława czy Koszyce oraz leżących w Dolinie Padu.

Innym ważnym problemem jest **zanieczyszczenie gleby** spowodowane np. opuszczonymi terenami wojskowymi, przemysłowymi i magazynowymi lub rolniczymi. Do najczęstszych zanieczyszczeń należą metale ciężkie i olej

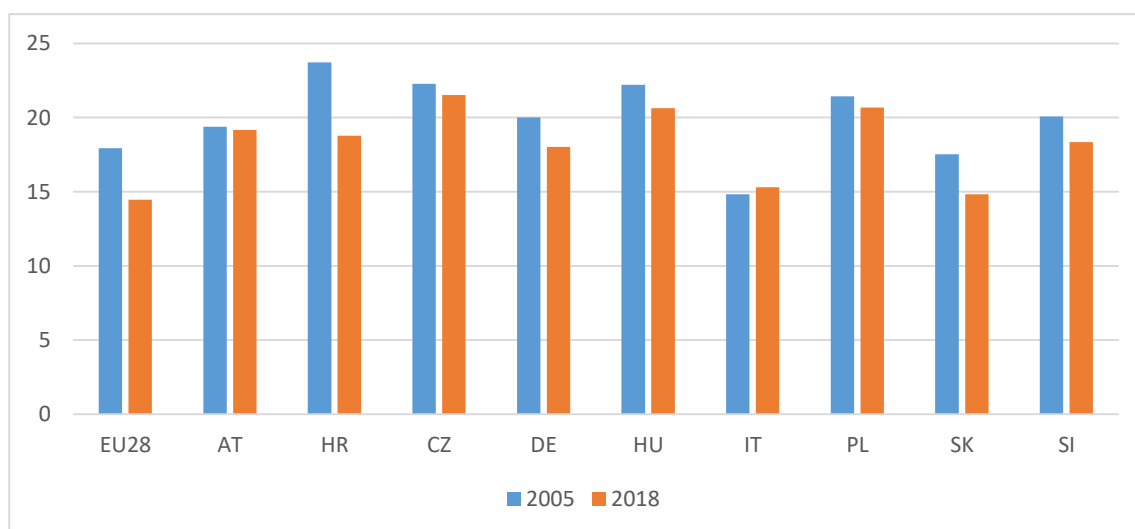

mineralny. Rozpoczęto rekultywację, ale postępy są powolne, a zatem istnieje wyraźna potrzeba realizacji dalszych środków rekultywacji i zmniejszenia uszczelniania gleby. Erozja gleby pozostaje problemem w wielu regionach, nawet w regionach o mniejszej degradacji środowiska (VVA i in., 2020).

Na **jakość wody** w Europie Środkowej ma wpływ wzbogacanie składników odżywczych, zanieczyszczenia chemiczne i zmienione siedliska w wyniku zmian morfologicznych. Lepsze oczyszczanie ścieków komunalnych i zanieczyszczeń przemysłowych przyniesie poprawę w zakresie kontroli zanieczyszczeń, ale przewiduje się, że zanieczyszczenia rozproszone pozostaną problemem. Prawdopodobnie nasili się presja ze strony nowo pojawiających się substancji zanieczyszczających i mieszanin chemikaliów (EEA, 2019). Aby zmniejszyć wpływ na zdrowie ludzkie i ekosystemy, istnieje potrzeba prowadzenia udoskonalonej i zintegrowanej polityki mającej na celu zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza, gleby i wody, redukcji emisji w rolnictwie, przemyśle i gospodarstwach domowych.

Efektywność energetyczna i redukcja emisji gazów cieplarnianych (GHG) stanowią szczególne wyzwania dla Europy Środkowej. W latach 2005-2018 końcowe zużycie energii (na jednostkę PKB) zmniejszyło się w większości, a energochłonność we wszystkich państwach objętych programem (na jednostkę PKB), ale średnie zużycie jest nadal znacznie wyższe niż średnia UE (Eurostat). Znajduje to odzwierciedlenie w końcowym **zużyciu energii** na metr kwadratowy w sektorze mieszkaniowym. Pomimo spadku we wszystkich krajach Europy Środkowej, z wyjątkiem Włoch, konsumpcja w 2018 r. była nadal nawet o 47% wyższa niż średnia UE (Rysunek 5).

Rysunek 5: Końcowe zużycie energii na m² w sektorze mieszkaniowym, przy normalnym klimacie, 2005 i 2018, w kg ekwiwalentu ropy naftowej / m²

Źródło: DATA MAPPER for Energy Union Targets

https://ec.europa.eu/energy/en/atico_countriesheets/database?indicator=EE4&type=bar

Z efektywnością energetyczną wiąże się wyzwanie, jakim jest ograniczenie **emisji gazów cieplarnianych**. Kraje UE leżące we wschodniej części programu nadal prowadzą gospodarki o wyższej intensywności emisji gazów cieplarnianych niż średnia UE, pomimo ich osiągnięć w zakresie łagodzenia skutków zmiany klimatu w następstwie odchodzenia od gospodarek wysokoemisyjnych po upadku socjalizmu. Polska i Czechy notują wyniki znacznie poniżej średniej unijnej zarówno pod względem emisji gazów cieplarnianych na jednostkę PKB, jak i emisji gazów cieplarnianych na mieszkańca. Gospodarka Niemiec jest również mniej efektywna pod względem emisji gazów cieplarnianych niż średnia UE zarówno pod względem PKB, jak i wskaźnika w przeliczeniu na mieszkańca. Chorwacja, Słowacja i Słowenia generują wyższe niż średnia UE emisje gazów cieplarnianych na jednostkę PKB, ale ich emisje gazów cieplarnianych na mieszkańca są lepsze niż średnia unijna. Austria znajduje się w odwrotnej sytuacji: jej emisje gazów cieplarnianych na mieszkańca są wyższe niż średnia unijna, ale osiąga ona lepsze wyniki pod względem emisji gazów cieplarnianych na jednostkę PKB. W przedmiotowym regionie tylko Włochy osiągają wyniki lepsze od średnich unijnych w zakresie obu wskaźników (Integra, ZaVita, 2021).

Mimo że wszystkie państwa objęte programem poczyniły postępy w ograniczaniu emisji gazów cieplarnianych od 2000 roku, polityka wymaga podjęcia dalszych działań w celu osiągnięcia celów unijnych w zakresie efektywności energetycznej. Należy poprawić **wydajność energetyczną budynków**, w tym wprowadzić energooszczędne rozwiązania w zakresie ogrzewania i chłodzenia (np. inteligentne budynki). Polityka musi również uwzględniać zapotrzebowanie na energię we wszystkich sektorach, w tym w transporcie, oraz brać pod uwagę synergię z wyzwaniami związanymi z gospodarką o obiegu zamkniętym, np. poprzez wspieranie optymalizacji wykorzystania energii w przemyśle i procesach oraz optymalizacji procesów odzyskiwania energii.

Ślad węglowy Europy Środkowej mógłby zostać zmniejszony również poprzez zwiększenie wykorzystania **energii odnawialnej**. Udział odnawialnych źródeł energii w końcowym zużyciu energii brutto w 2018 roku notowany jest na różnych poziomach w Europie Środkowej, sięgając od 13% w Czechach do 33,5% w Austrii. Chociaż niektóre kraje objęte programem już w 2018 roku przekroczyły swoje samodzielnie określone cele w zakresie energii odnawialnej na 2020 rok, konieczne są dalsze wysiłki polityczne w celu zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii we wszystkich sektorach. Obejmuje to przemysł i sektor mieszkaniowy, np. poprzez ułatwianie zdecentralizowanej produkcji energii i wzmocnienie pozycji konsumentów energii odnawialnej oraz społeczności korzystających z energii odnawialnej.

Zrównoważony transport i łączność

Europa Środkowa łączy Europę ze wschodu na zachód i z północy na południe. Obszar ten jest ściśle powiązany z wieloma **głównymi europejskimi korytarzami transportowymi** i stanowi ich część. Siedem spośród wszystkich dziewięciu korytarzy TEN-T przecina co najmniej dwa kraje Europy Środkowej, a mianowicie: korytarz Morze Bałtyckie-Morze Adriatyckie, Ren-Dunaj, Wschód/wschodnia część regionu Morza Śródziemnego, Skandynawia-Morze Śródziemne, Morze Północne-Morze Bałtyckie oraz Ren-Alpy. Obszar objęty programem łączy zatem niektóre z głównych portów europejskich, takich jak Hamburg czy Triest, i obejmuje infrastrukturę drogową, kolejową i wodną umożliwiającą swobodny przepływ towarów i osób w Europie. W związku z tym Europa Środkowa odgrywa ważną rolę w fizycznej integracji w UE.

Obszar ten jest również silnie zintegrowany wewnętrznie pod względem gospodarczym. Zapewnienie zrównoważonej infrastruktury i usług transportowych ma zasadnicze znaczenie dla skutecznych i sprzyjających włączeniu społecznemu stosunków funkcjonalnych między krajami i regionami objętymi programem, a także między obszarami miejskimi i wiejskimi.

Dostępność kolei jest bardzo zróżnicowana na obszarze objętym programem. W celowej analizie ESPON CE-FLOWS (VVA i in., 2020) podkreślono, że bardziej zaludnione regiony w zachodnich częściach Europy Środkowej korzystają z o wiele lepszego dostępu do kolei. O ile połączenia między głównymi ośrodkami miejskimi (i w mniejszym stopniu między mniejszymi ośrodkami miejskimi) są zazwyczaj zapewnione, to nie można tego samego powiedzieć o obszarach peryferyjnych. W tym przypadku dostępność jest często kluczową kwestią, a wyzwania związane z peryferyjnością większości regionów granicznych w Europie Środkowej są nadal aktualne. Powoduje to również znaczne utrudnienia w zakresie **wzorców dojazdów do pracy i mobilności siły roboczej**, ponieważ regiony te charakteryzują się na ogół niższymi wskaźnikami dojazdów do pracy. Ogólnie rzecz biorąc, problemy związane z **interoperacyjnością transportu** i wąskimi gardłami w tym zakresie utrzymują się w Europie Środkowej i są szczególnie widoczne na odcinkach transgranicznych. Luki w transgranicznej pasażerskiej sieci kolejowej nie muszą być spowodowane brakującymi elementami infrastruktury. W wielu przypadkach brak jest transgranicznych usług pasażerskich nawet na działającej infrastrukturze kolejowej (KE, 2018).

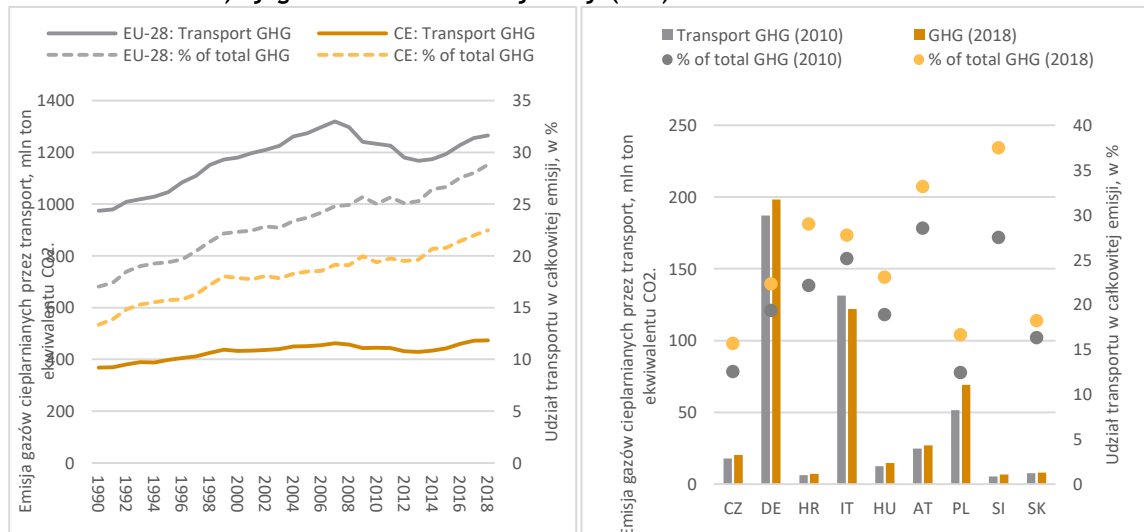
Zmiana tego stanu rzeczy wymaga sieci transportowej i usług, które zapewnią wysoką **dostępność regionalną i lokalną** oraz połączą obszary wiejskie i miejskie. Istnieje potrzeba opracowania polityki mającej na celu usunięcie istniejących wąskich gardel w obrębie państw i pomiędzy nimi, które wynikają z brakujących połączeń transgranicznych lub usług poza podstawową siecią TEN-T. Obejmuje to potrzebę wspierania integracji różnych rodzajów transportu oraz zapewnienia interoperacyjności i odpowiedniej przepustowości infrastruktury.

Kolejnym wyzwaniem jest przejście na **intermodalną i inteligentną mobilność**

oraz transport towarów. Przed pandemią COVID-19, która spowodowała dramatyczne, ale tymczasowe zmniejszenie przepływów transportowych, spodziewano się, że udział w rynku kombinowanego transportu kolejowo-drogowego w Europie będzie silnie wzrastał, co będzie miało silny wpływ na Europę Środkową ze względu na jej położenie geograficzne. Aby obsłużyć te przepływy transportowe, konieczne jest stworzenie skutecznych ponadnarodowych, krajowych i lokalnych systemów zarządzania ruchem, które powinny przyczynić się do zmniejszenia zatorów i emisji oraz do poprawy bezpieczeństwa transportu.

Ponadto, transport na obszarze objętym programem nie jest obecnie zrównoważony pod względem środowiskowym ani neutralny dla klimatu. W latach 2010-2018 udział sektora transportu w całkowitych emisjach gazów cieplarnianych wzrósł we wszystkich krajach objętych programem, a najbardziej w Słowenii, Chorwacji i Polsce (Rysunek 6). Oznacza to, że zwiększenie zrównoważonego charakteru transportu wymaga przejścia z transportu drogowego opartego w przeważającej mierze na paliwach kopalnych na bardziej zrównoważone rodzaje transportu. Od 2018 roku ponad 65% ładunków w całej Europie Środkowej jest transportowane drogami. Transport drogowy jest odpowiedzialny za 72% emisji gazów cieplarnianych w sektorze transportu w Europie Środkowej (wiiw, 2020).

Rysunek 6: Emisje gazów cieplarnianych, które można przypisać sektorowi transportu (w mln ton równoważnika CO2) i jego udział w całkowitej emisji (w %)

Uwaga: Dane na tych wykresach odnoszą się do całego terytorium DE i IT. Źródło: Statistical Pocketbook of the European Commission, DG MOVE (2018) na podstawie informacji przekazanych przez Europejską Agencję Środowiska (EEA) w czerwcu 2019 r.; Wykresy: wiiw.

Zrównoważona, multimodalna mobilność jest szczególnie ważna dla obszarów miejskich, między innymi dla zmniejszenia wysokiego poziomu zanieczyszczenia

powietrza i hałasu w takich miastach jak Bratysława, Budapeszt, Praga i Warszawa. Miasta te charakteryzują się wysokim wskaźnikiem posiadania samochodów, co zbiega się z poważnymi problemami związanymi z zatłoczeniem dróg i zanieczyszczeniem powietrza. Z kolei w średnich i małych miastach Europy Środkowej często brakuje odpowiedniej oferty w zakresie transportu publicznego. Prowadzi to ponownie do szerokiego wykorzystania samochodów jako głównego środka transportu.

Zmiana wzorców transportowych i **zachowań dotyczących mobilności** wymaga działań związanych z planowaniem przestrzennym, bezpiecznymi ścieżkami rowerowymi i chodnikami, ekologicznym lokalnym transportem publicznym, wprowadzaniem nowych technologii dostaw, takich jak drony, czy usługami wspólnego użytkowania samochodów i rowerów. Ponadto transport miejski musi być postrzegany w kontekście **funkcjonalnego obszaru miejskiego**, który zachęca miasta do myślenia wykraczającego poza ich granice i uwzględniania potrzeb i wzajemnych relacji z ich otoczeniem. Ma to szczególne znaczenie dla płynnych dojazdów (m. in. do pracy).

Wyzwania horyzontalne

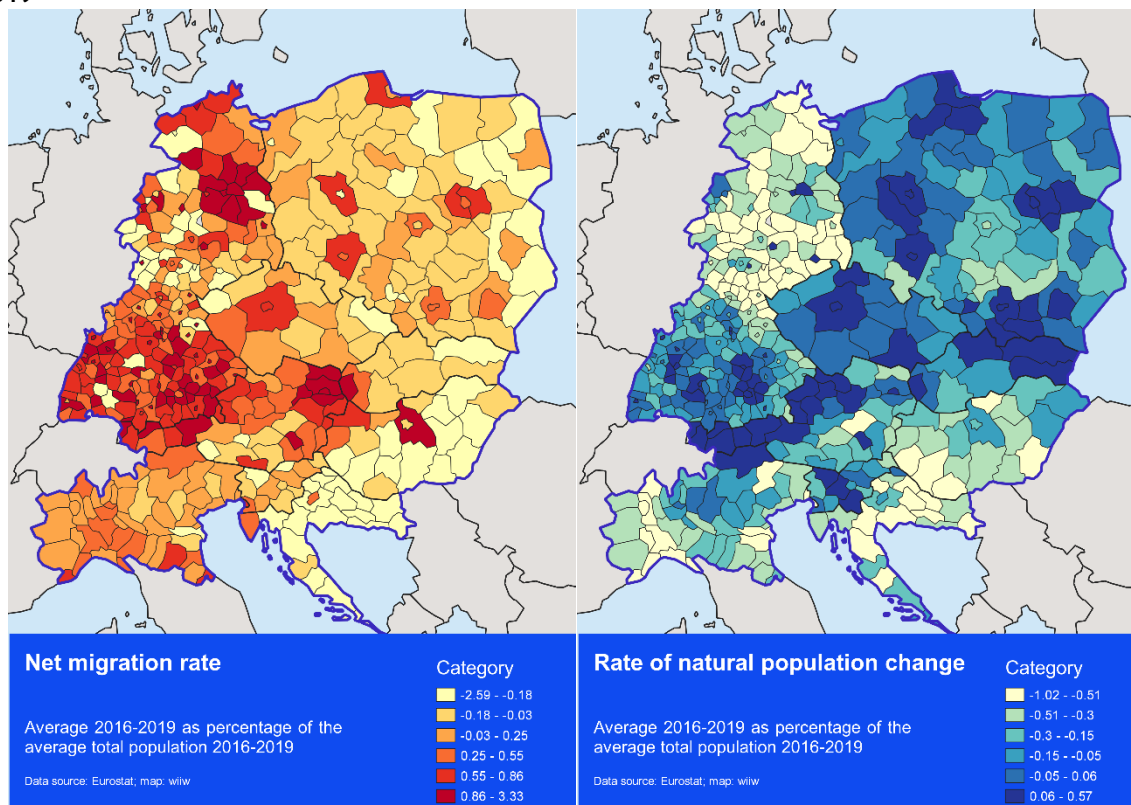
Zmiany demograficzne i równość szans

Duże różnice w dobrobycie i związane z tym faktem prognozy w Europie Środkowej są zjawiskiem wielowymiarowym. Rozbieżności regionalne dotyczą poziomu dochodów, miejsc pracy, potencjału innowacyjnego, łączności, dostępności, możliwości zatrudnienia lub jakości życia. Bezpośrednią konsekwencją są różnice w **trendach demograficznych**, spowodowane migracjami i zmianami przyrostu naturalnego populacji (ESPON, 2018). W Europie Środkowej wskaźniki migracji netto są bardzo zróżnicowane, niektóre regiony cierpią z powodu dużych przepływów emigracyjnych, podczas gdy inne stoją w obliczu wyzwań spowodowanych napływem imigrantów.

Ten **wzór migracji** ma trajektorię wschód-zachód, z dużymi wskaźnikami **emigracji netto** w Chorwacji, wschodnich Węgrzech i wschodniej Polsce. Silną imigrację odnotowuje się z kolei w Berlinie, Bratysławie i Wiedniu, wokół Budapesztu i w większości południowych Niemiec. Ponadto, w Europie Środkowej występuje silny trend urbanizacji i suburbanizacji, tj. ludzie opuszczają peryferyjne regiony wiejskie i przenoszą się do większych miast lub w ich pobliże (Rysunek 7).

Rysunek 7: Średnioroczny wskaźnik migracji netto (lewy wykres) oraz średnioroczny wskaźnik

naturalnych zmian w ludności (prawy wykres) 2016 - 2019 w % średniej liczby ludności ogółem 2016 - 2019

Źródło: Eurostat, Mapy: wiiw

Jednocześnie **przyrost naturalny**, tj. różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów, jest w Europie Środkowej w większości ujemny. W ponad 75% regionów poziom przyrostu naturalnego spada, szczególnie we wschodnich Niemczech, południowych Węgrzech, północno-zachodnich Włoszech i Chorwacji.

Połączenie spadku liczby ludności i migracji z zewnątrz stanowi szczególne wyzwanie dla **regionów wiejskich**. Często wyjeżdżają młodzi, dobrze wykształceni ludzie, co zmniejsza bazę produkcyjną i potencjalne źródło rozwoju gospodarczego tych regionów. Prowadzi to również do ich **kurczenia się i starzenia**, ponieważ zmniejsza się liczba ludności, a wzrasta średnia wieku. Stwarza to **wyzwania społeczne** w postaci **nierównych szans** w zależności od regionu, w którym dana osoba mieszka. W wielu przypadkach bezrobocie, ubóstwo i niedostatek materialny uruchamiają błędne koło i zmniejszają możliwości uczestnictwa w życiu społecznym.

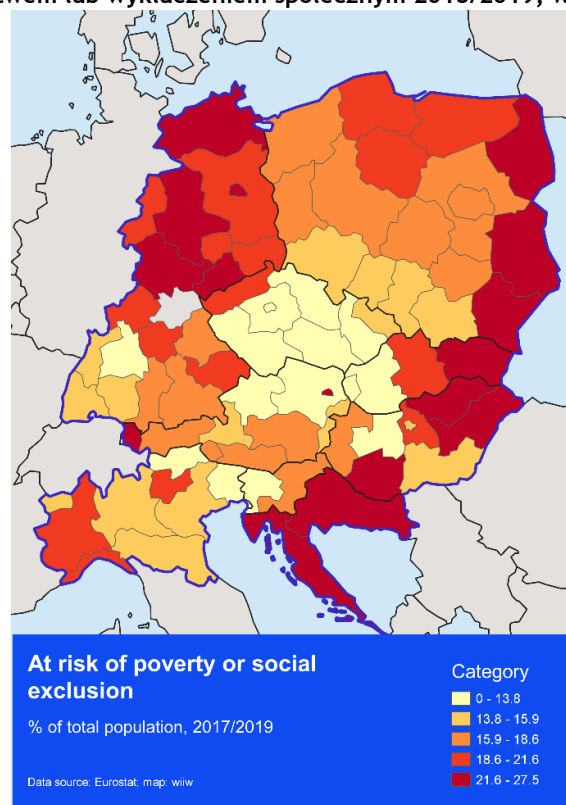
Jest to szczególny problem w mniej zamożnych regionach obszaru objętego programem, w których występuje długotrwałe **bezrobocie**, w tym we wschodnich Niemczech i peryferyjnych regionach Polski, na Słowacji lub w Chorwacji. Bezrobocie wśród młodzieży i niedobrowolne zatrudnienie w niepełnym wymiarze godzin z powodu braku odpowiednich pełnoetatowych stanowisk pracy również

stanowią wyzwanie dla niektórych regionów Europy Środkowej (wiiw, 2020). Na przykład na Słowacji i Węgrzech dotyczy to w szczególności kobiet, gdzie rodzicielstwo ma znaczący negatywny wpływ na ich zatrudnienie, co wskazuje na trudności w **integracji kobiet na rynku pracy**.

Różnice w możliwościach zatrudnienia i szkolenia często przekładają się na dalsze wyzwania społeczne, takie jak **wykluczenie społeczne** i nierówny dostęp do **usług publicznych świadczonych w interesie ogólnym** (np. usług opieki zdrowotnej). Zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym pozostaje istotnym problemem w większości krajów objętych programem, zwłaszcza w regionach wiejskich Chorwacji, Węgier, Polski i Słowacji. Jednak również obszary o porównywalnie wysokich dochodach, takie jak Wiedeń i Berlin, mają wysoki udział ludności o dochodach poniżej austriackiej lub niemieckiej mediany dochodów (Rysunek 8). Temu zjawisku towarzyszą wysokie wskaźniki młodych osób pozostających bez zatrudnienia, edukacji i szkoleń w regionalnych klastrach we Włoszech, Chorwacji, na Węgrzech, w Czechach i w Polsce.

Rysunek 8: Zagrożeni ubóstwem lub wykluczeniem społecznym 2018/2019, w % ogółu ludności

Źródło: Eurostat.
Uwaga: AT, DE, SK - 2017.

Wyzwaniem dla **polityki społecznej** jest nie tylko zajęcie się negatywnymi

skutkami niższego poziomu rozwoju gospodarczego, ale także ich przyczynami. Należy dążyć do synergii z innymi obszarami polityki, które wyraźnie wspierają rozwój gospodarczy i terytorialny. Wymaga to na przykład zintegrowanej polityki dotyczącej innowacji społecznych i rozwoju umiejętności (cyfrowych). Takie działania polityczne muszą angażować lokalnych interesariuszy zarówno z sektora prywatnego, jak i publicznego, a także obywateli, aby wspólnie pracować nad zaspokojeniem lokalnych potrzeb, a tym samym wykorzystać lokalną wiedzę. Jest to szczególnie ważne dla regionów wiejskich.

Ponadto polityka musi dodać element terytorialny do europejskiej polityki społecznej poprzez uwzględnienie priorytetu sprawiedliwej Europy, będącego elementem Agendy Terytorialnej 2030. Istnieje potrzeba wzmocnienia lokalnych i regionalnych **struktur** i procesów **zarządzania** w celu poprawy warunków pracy i życia. Można wspomóc ten proces poprzez stworzenie policentrycznej sieci obszarów miejskich i wiejskich oraz uwzględnienie obszarów funkcjonalnych (miejskich), zarówno w obrębie państw, jak i ponad granicami państwowymi.

Cyfryzacja

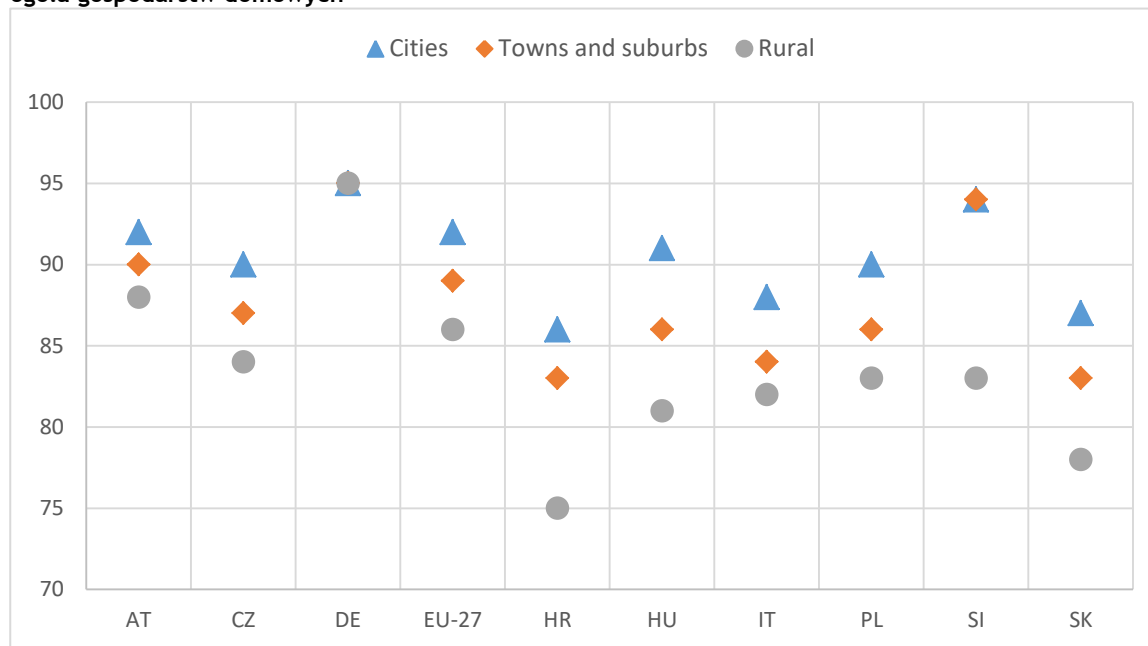
Cyfryzacja jest jedną z największych zmian w globalnym systemie gospodarczym i społecznym od czasów rewolucji przemysłowej. Zmienia ona codzienne życie ludzi, np. w zakresie zdrowia (e-zdrowie), edukacji (e-learning), kultury (e-rozrywka), rekreacji i sportu (e-sport), komunikacji, mobilności (autonomiczne pojazdy), kontaktów z rządem (e-administracja) oraz zakupów (e-handel). Cyfryzacja ma duży potencjał wzrostu, ale wiąże się również z wyzwaniami, w tym z koniecznością dostosowania strukturalnego zarówno przedsiębiorstw, jak i siły roboczej, opracowania lub przyjęcia nowych technologii w celu utrzymania konkurencyjności oraz wykorzystania potencjału innowacyjnego, aby być w czołówce **transformacji cyfrowej**.

Cyfryzacja sfery biznesowej jest kluczowa dla Europy Środkowej, biorąc pod uwagę silną rolę oraz powiązania oddolne i odgórne w jej przemyśle wytwórczym. Integracja technologii cyfrowych jest koniecznością dla utrzymania lub wzmocnienia ich pozycji na rynkach europejskich i światowych oraz dla zapewnienia miejsc pracy i dochodów. Cyfryzacja jest ważna dla MŚP, zwłaszcza na obszarach wiejskich, aby uzyskać dostęp do nowych rynków oraz rozwijać swoje produkty i wprowadzać je na duże rynki.

Polityki muszą koncentrować się na poprawie obecnie słabo rozwiniętej **cyfryzacji przedsiębiorstw** w Europie Środkowej, która z wyjątkiem Austrii i Niemiec jest poniżej średniej UE (wiiw, 2020). Szczególną potrzebę stanowi wsparcie dla MŚP w zakresie wdrażania technologii cyfrowych, ponieważ często ich możliwości finansowe i zasoby wiedzy są ograniczone. Obejmuje to poprawę **umiejętności cyfrowych**, jak również **łączności cyfrowej**, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Chociaż 89% wszystkich gospodarstw domowych na obszarze objętym programem ma dostęp do Internetu, istnieją znaczne różnice pomiędzy poszczególnymi państwami i w ich obrębie. Z wyjątkiem Austrii, Niemiec i Słowenii (oprócz jej obszarów wiejskich), dostępność cyfrowa wszystkich państw objętych programem jest poniżej średniej UE. Różnice między miastem a wsią występują we wszystkich krajach, a szczególnie wyraźne są w Chorwacji, na Węgrzech, w Słowenii i na Słowacji (Rysunek 9).

Rysunek 9: Dostęp do Internetu w gospodarstwach domowych według stopnia urbanizacji, 2019, w % ogółu gospodarstw domowych

Źródło: Eurostat; Diagram: wiiv

Poza sferą biznesu należy wspierać i rozpowszechniać technologie cyfrowe, aby poprawić jakość życia obywateli. **Cyfrowe usługi publiczne**, w tym e-administracja i e-zdrowie, pozostają nadal słabo rozwinięte w Europie Środkowej. Działania mające na celu poprawę e-administracji i modernizację administracji publicznej mogą koncentrować się na budowaniu zdolności, rozwijaniu transgranicznych cyfrowych usług publicznych lub ułatwianiu interakcji cyfrowych między władzami publicznymi a sektorem prywatnym. Takie usługi mogą przynieść korzyści osobom z ograniczonym dostępem do stacjonarnych usług publicznych oraz zwiększyć ogólną efektywność usług świadczonych przez władze lokalne, regionalne lub krajowe.

Cyfryzacja może również pomóc miastom Europy Środkowej stać się **miastami inteligentnymi**, które zarządzają swoimi zasobami, majątkiem i usługami w sposób efektywny i zgodny z potrzebami obywateli. W związku z tym polityka cyfryzacji przyczyni się pośrednio do realizacji innych potrzeb politycznych, takich jak

ograniczenie zanieczyszczeń i emisji gazów cieplarnianych poprzez efektywne zarządzanie przepływami transportowymi lub świadczenie elektronicznych usług publicznych, np. w sektorze zdrowia. Inne obszary przynoszące korzyści obywatelom to e-kultura, czyli digitalizacja dziedzictwa kulturowego, oraz sektor mediów i wiadomości.

W kontekście transnarodowym oraz w celu dalszego wzmocnienia funkcjonalności regionów objętych programem należy poprawić **transgraniczną łączność cyfrową** w ścisłej koordynacji z odpowiednimi programami, co może obejmować wprowadzenie wspólnych standardów oraz zwiększanie zaufania do transgranicznych systemów cyfrowych i ich **bezpieczeństwa cyfrowego**.

Współpraca i zarządzanie

Państwa i ludność Europy Środkowej łączy **wspólna tożsamość** oparta na **więziach kulturowych i historycznych** (wiiw, 2020). Niektóre z tych więzi ciągną się przez długie wieki wspólnej historii, podczas gdy inne opierają się na najnowszej historii wspólnego systemu gospodarczego i politycznego oraz wspólnej granicy wzdłuż żelaznej kurtyny. Już od momentu upadku tej „granicy” było oczywiste, że sąsiadujące ze sobą państwa mają wiele wspólnych interesów i wyzwań. Oczywiście jest, że dla wspierania wspólnych działań, muszą ze sobą lepiej **współpracować**.

Wczesną konsekwencją tego było utworzenie w 1989 roku Inicjatywy Środkowoeuropejskiej (CEI), która wspierała integrację europejską poprzez współpracę między jej państwami członkowskimi i Unią Europejską, a także z innymi zainteresowanymi instytucjami publicznymi, organizacjami prywatnymi i pozarządowymi oraz organizacjami międzynarodowymi i regionalnymi. Dwa lata później, w 1991 roku, powstała Grupa Wyszehradzka (V4), w skład której weszły Czechy, Polska, Słowacja i Węgry. Podstawą tej współpracy są wzajemne kontakty na wszystkich szczeblach: od szczytów politycznych najwyższego szczebla po spotkania eksperckie i dyplomatyczne, które obejmują działalność stowarzyszeń pozarządowych, ośrodków analitycznych i badawczych, instytucji kulturalnych oraz licznych sieci osób prywatnych. W ostatnich latach zinstytucjonalizowana współpraca została również nawiązana w ramach inicjatywy Zielony Pas Europy w 2014 roku. Jego celem jest harmonizacja działalności człowieka z przyrodą i środowiskiem oraz zwiększenie możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności lokalnych wzdłuż dawnej żelaznej kurtyny. W 2015 roku uruchomiono inicjatywę Komisji w sprawie połączeń energetycznych w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej. Ma ona na celu wzmocnienie solidarności i umożliwienie bezpieczniejszych dostaw energii dla obywateli i przedsiębiorstw w całym regionie w zakresie gazu, energii elektrycznej, odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej. Kraje Europy Środkowej uczestniczące w tej inicjatywie to Austria, Chorwacja, Słowacja, Słowenia, Węgry i Włochy. Inne struktury współpracy

obejmują euroregiony oraz 34 Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT).

Oprócz przybierających na sile więzi politycznych i osobistych, kraje Europy Środkowej nawiązały mocne **relacje funkcjonalne**, oparte na bliskości geograficznej, podobieństwach historycznych i kulturowych oraz wspólnej perspektywie gospodarczej. Relacje te obejmują m.in. gospodarcze, przemysłowe łańcuchy wartości i rynki pracy, jak również wzajemną turystykę czy transgraniczne usługi zdrowotne. Dlatego też dla tego obszaru współpraca zawsze miała istotne znaczenie pod wieloma względami.

Utrzymujące się wciąż wyzwania, takie jak dysproporcje gospodarcze i społeczne, oraz pojawiające się nowe wyzwania, takie jak cyfryzacja lub przejście na bardziej ekologiczną gospodarkę zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu, zwiększają potrzebę współpracy w Europie Środkowej. Kluczowym wyzwaniem z punktu widzenia współpracy jest koordynacja różnych systemów i poziomów zarządzania pomiędzy poszczególnymi krajami i wewnątrz nich. Jak wskazano powyżej, wyzwania gospodarcze i społeczne są wielowymiarowe. Aby można było sobie z nimi skutecznie radzić, różne instytucje muszą współpracować ze sobą w ramach poszczególnych krajów oraz na skalę międzynarodową. Zakres współpracujących instytucji winien sięgać od ministerstw szczebla centralnego, przez samorządy regionalne i lokalne, po krajowe i regionalne grupy interesów, przedsiębiorstwa i obywateli. Istnieje ciągła potrzeba wspierania wysiłków koordynacyjnych na poziomie polityki oraz wzmocnienia **wielopoziomowego i wielosektorowego zarządzania** w tym obszarze, jak podkreślono w Agendzie Terytorialnej 2030. Obejmuje to **zintegrowane podejścia** z udziałem lokalnych i regionalnych interesariuszy pozarządowych, w tym obywateli, którzy nie tylko lepiej zaspokoją lokalne potrzeby, ale także zwiększą **zaufanie** do sposobu zarządzania i **odpowiedzialność** za nie.

Skutki pandemii COVID-19

Pandemia COVID-19 była wielkim wstrząsem zarówno dla Europy Środkowej jak i dla całego świata. We wszystkich dziewięciu krajach nastąpiło znaczne pogorszenie sytuacji **gospodarczej**, w szczególności we Włoszech i Chorwacji, gdzie oczekuje się, że PKB spadnie o ponad 10% w 2020 roku (wiiw, 2020).

Bezrobocie wzrosło wszędzie, chociaż przynajmniej na początku pandemii udało się uniknąć większości redukcji zatrudnienia dzięki programom postojowym i skróceniu czasu pracy.

W wielu przypadkach ludzie zaczęli pracować w domu, szczególnie w Austrii, Niemczech i Włoszech, podczas gdy na Węgrzech, w Chorwacji i na Słowacji mniejszy odsetek ludności skorzystał z tej możliwości. Zakres stosowania „**home office**” zależał między innymi od łączności cyfrowej, która w Europie Środkowej

jest jeszcze bardzo zróżnicowana. Niemniej jednak wywołane pandemią zapotrzebowanie na więcej usług cyfrowych stanowi okazję do poszukiwania nowych rozwiązań, zwłaszcza w zakresie dostarczania e-rozwiązań przez sektor publiczny.

Blokady (tzw. lockdowny) wywołane przez COVID-19 miały niszczycielskie skutki dla **turystyki**, a liczba nocy spędzonych przez turystów na obszarze objętym programem spadła o 80-95%, w zależności od kraju i regionu. Silnie dotknięte regiony obejmowały regiony przybrzeżne na południu i północy Europy Środkowej, a także regiony alpejskie - czyli wszystkie te, które są gospodarczo silnie uzależnione od turystyki.

Konsekwencje COVID-19 dla Europy Środkowej pozostają obecnie niewiadome. Jeśli pandemia będzie trwała dłużej, opisane wyzwania zostaną przyćmione przez **ekonomiczne i społeczne jej skutki**. Szczególnie dla Europy Środkowej szkodliwe będą skutki dla funkcjonalnych relacji i współpracy w sferze publicznej i prywatnej. Pandemia pokazała bardzo wyraźnie, jak szybko w obliczu globalnego kryzysu państwa sięgają po rozwiązania krajowe. Szczególnie podczas pierwszej fali przepływ ludzi, towarów i usług przez granice został częściowo przerwany, ponieważ również niektóre przedsiębiorstwa przestały funkcjonować.

Jednakże **skoordynowane podejście** we wszystkich krajach europejskich, a zwłaszcza w państwach objętych programem Interreg EUROPA ŚRODKOWA, wydaje się być bardziej obiecujące i oczywiste w kontekście podejmowania wyzwań związanych z „pandemią bez granic”. Pandemia COVID-19 wykazała, że współpraca i koordynacja są niezwykle potrzebne, ale nadal w dużej mierze ich brakuje (wiiw, 2020). Na wypadek, gdyby pandemia miała potrwać dłużej, rządy i organy publiczne muszą znaleźć skoordynowane sposoby radzenia sobie z nią, aby zapewnić swobodny przepływ osób i towarów w Europie, a jednocześnie zapewnić najlepszą możliwą ochronę przed wirusem.

Wyciągnięte wnioski

W okresie programowania 2014-2020 program Interreg EUROPA ŚRODKOWA wsparł 138 projektów, które obejmowały współpracę w zakresie innowacji, niskoemisyjności, środowiska i kultury, a także tematów związanych z transportem. Doświadczenia z tych projektów, jak również wiedza zdobyta w okresie programowania 2007-2013, dostarczają wielu wniosków dla niniejszego programu (wiiw, 2018).

Ocena operacyjna programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA 2014-2020 (Spatial Foresight, t33, 2019) potwierdziła, że program wzbudził **duże zainteresowanie wśród interesariuszy** i charakteryzował się dość równomiernym rozkładem wnioskodawców pod względem państw i instytucji. Świadczy o tym między innymi wysoki udział **partnerów prywatnych** (41%) w projektach, a także wysoki udział

nowych uczestników (24%) w programie Interreg.

Budowanie potencjału i uczenie się polityk jest głównym rezultatem realizowanych projektów. Zwiększają one możliwości administracji lokalnej, regionalnej i krajowej oraz decydentów politycznych, a także przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP. Ich współpraca obejmowała masę krytyczną podmiotów, które razem stawiały czoła wspólnym wyzwaniom. Umożliwiło to interesariuszom poszerzenie wiedzy, jak również opracowanie i wdrożenie narzędzi i strategii dotyczących wyzwań związanych z innowacyjnością, energią, środowiskiem, kulturą i transportem.

Działania pilotażowe okazały się być skutecznym sposobem wdrażania projektów i wymiany doświadczeń w zakresie najnowocześniejszych metod i technologii. Pozwoliły również na testowanie i konsekwentne wdrażanie **nowych technologii i rozwiązań**. W ten sposób działania pilotażowe przyniosły cenny efekt demonstracyjny, co przyczyniło się do ich upowszechnienia i osiągnięcia istotnej **dźwigni finansowej** w różnych projektach.

Mówiąc bardziej ogólnie, bezpośrednie **zaangażowanie interesariuszy**, takich jak decydenci na wszystkich szczeblach zarządzania lub sektor przedsiębiorstw, pomogło projektom dostosować ich wyniki do konkretnych **potrzeb terytorialnych**. Wspierano tym samym ich wysiłki zmierzające do dalszego wykorzystania wyników projektu, np. poprzez wprowadzanie rozwiązań na terytoriach podmiotów uczestniczących w projekcie i poza nimi. W efekcie **rezultaty projektów stały się bardziej trwałe** i widoczne długo po ich zakończeniu. Potwierdziło to również badanie przeprowadzone wśród interesariuszy w ramach oceny oddziaływania programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA 2007-2013 (wiiw, 2018).

Ocena ta wykazała również, że program Interreg EUROPA ŚRODKOWA może z powodzeniem:

- zmniejszać bariery pomiędzy decydentami politycznymi, biznesem a sferą badań, administracją i planistami lokalnymi i regionalnymi oraz innymi interesariuszami, zarówno w obrębie kraju, jak i poza jego granicami;
- zapewniać wysokiej trwałości współpracę i nawiązywanie nowej współpracy;
- poprawiać koordynację między decydentami politycznymi a władzami lokalnymi poprzez utworzenie specjalnych struktur zarządzania w celu rozwiązywania wspólnych problemów;
- zwiększać zdolności zarządzania publicznego (i prywatnego) poprzez tworzenie i wymianę wiedzy opartej na badaniach, gromadzenie najlepszych praktyk, działania pilotażowe, szkolenia, itp.,
- tworzyć znaczną wartość dodaną poprzez przyczynianie się do rozwoju zarówno szerszych strategii i polityk UE, jak i do rozwoju gospodarczego,

społecznego i terytorialnego.

Komplementarność i synergie (w tym wkład w strategię makroregionalne)

Wpływ współpracy transnarodowej zależy m.in. od stopnia, w jakim wyniki projektów Interreg mogą być przeniesione do innych, większych pod względem finansowym, programów i inicjatyw europejskich lub krajowych, a także od ich skali. Dlatego też koordynacja i współpraca z innymi instrumentami finansowania stwarza możliwości kapitalizacji produktów i rezultatów projektów, a w konsekwencji zwielokrotnienia ich oddziaływania terytorialnego.

Program Interreg EUROPA ŚRODKOWA ma na celu wykorzystanie synergii i komplementarności z:

- a) innymi programami Interreg;
- b) regionalnymi i krajowymi programami polityki spójności istotnymi dla państw Europy Środkowej; oraz
- c) ogólnounijnymi programami, inicjatywami i funduszami, w tym programami „Horizon 2020” i „Horyzont Europa”, programem LIFE, programami finansowanymi w ramach Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, instrumentu „Łącząc Europę” (CEF), programu „Kreatywna Europa” itp.

Wdrożenie takich synergii będzie miało miejsce w trakcie całego cyklu życia programu.

Podczas **programowania** szczególną uwagę zwrócono na sześć transnarodowych programów Interreg, które częściowo pokrywają się geograficznie z programem Interreg dla Europy Środkowej (przestrzeń alpejska, Morze Adriatyckie - Morze Jońskie, Morze Bałtyckie, Dunaj, Morze Śródziemne, Morze Północne, Północ-Zachód). Angażując partnerów w proces programowania, władze tych programów zostały potraktowane w sposób szczególny (patrz również rozdział 4). Pozwoliło to na omówienie synergii i komplementarności, jak również na zebranie informacji zwrotnych na temat projektu logiki interwencji programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA. Bardziej ogólnie, proces programowania programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA wykorzystał fakt, że niektórzy członkowie komitetu programowego (Grupa Robocza CE21+) są jednocześnie zaangażowani w komitety programowe innych transnarodowych programów Interreg, co ułatwia wymianę informacji między komitetami.

Większość synergii będzie uzyskiwana podczas **realizacji programu**, zgodnie z następującymi zasadami:

- **Ogólnie rzecz biorąc**, przy składaniu wniosków projektowych wnioskodawcy będą musieli opisać spójność i komplementarność z programami unijnymi,

krajowymi i regionalnymi w sekcji ad hoc w formularzu wniosku. Informacje te będą podlegały ocenie.

- **Nakładające się programy Interreg:** ciągła wymiana informacji z zainteresowanymi IZ/WS, szczególnie podczas oceny i monitorowania projektu. Pozwoli to na proaktywne wspieranie synergii między projektami i ograniczenie ryzyka podwójnego finansowania. Ponadto działania kapitalizacyjne określone przez program (np. celowane zaproszenia) pozwolą na uruchomienie synergii i komplementarności pomiędzy projektami Interreg EUROPA ŚRODKOWA a projektami finansowanymi przez inne programy Interreg.
- **Programy UE zarządzane centralnie:** doświadczenia z kapitalizacją rezultatów Interreg EUROPA ŚRODKOWA 2014-2020 będą wspierać kapitalizację rezultatów Interreg CE 2021-2027 w koordynacji z innymi programami UE.
- **Inne programy polityki spójności:** koordynacja będzie prowadzona przez komitety krajowe (lub inne mechanizmy/organy ustanowione przepisami krajowymi) z udziałem przedstawicieli instytucji uczestniczących w realizacji programów krajowych i regionalnych. Ponadto odpowiednie ustalenia dotyczące kontroli i środki zwalczania nadużyć finansowych pozwolą ograniczyć ryzyko podwójnego finansowania.

Szczegółowe procedury realizacji powyższych działań zostaną określone w opisie systemu zarządzania i kontroli programu oraz w „Podręczniku programu” określającym zasady uczestnictwa w programie Interreg EUROPA ŚRODKOWA.

Program Interreg EUROPA ŚRODKOWA odgrywa również ważną funkcję pomostową pomiędzy czterema **unijnymi strategiami makroregionalnymi (MRS)**, a mianowicie EUSDR, EUSALP, EUSAIR i EUSBSR. Jest to jedyny program Interreg, który dzieli części swojego obszaru współpracy z nimi wszystkimi. Program Interreg EUROPA ŚRODKOWA staje się zatem quasi-naturalnym ośrodkiem, który może ułatwić współpracę pomiędzy tymi czterema MRS. Wykorzystanie elastyczności geograficznej, o której mowa w art. 22 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego, dalej: rozporządzenie w sprawie Interreg, pozwoli na zaangażowanie partnerów spoza obszaru objętego programem, tworząc w ten sposób powiązania i uruchamiając synergie w obrębie makroregionów i korytarzy oraz pomiędzy nimi. Program ma również potencjał do wzmocnienia współpracy krajów karpackich.

Podejście to jest dodatkowo uzasadnione faktem, że podczas procesu angażowania partnerów (zob. rozdział 4) obszary tematyczne i działania przewidziane w

programie dla Europy Środkowej zostały uznane za bardzo ważne przez interesariuszy z czterech MRS dla realizacji ich odpowiednich planów działania w zakresie MRS.

Wizja, misja i zasady realizacji programu

Wizja i misja Programu

Powyższa analiza terytorialna wskazuje, że Europa Środkowa znajduje się w okresie przejściowym, a regiony i miasta stoją w obliczu licznych wyzwań, które nie znają granic i nie można ich rozwiązać samodzielnie. Analiza wyraźnie wzmacnia znaczenie niedawno zaktualizowanej Agendy Terytorialnej 2030 (AT 2030), w której decydenci uznali, że nierówności między miejscami i ludźmi rosną, a niezrównoważony rozwój osiągnął poziom krytyczny.

Agenda Terytorialna 2030 wzywa zatem do bardziej skoordynowanych działań na wszystkich poziomach geograficznych i poziomach zarządzania, aby zapewnić lepsze perspektywy dla wszystkich ludzi, społeczności i miejsc w Europie. Wzywa ona decydentów do lepszego zrozumienia i odpowiedniego uwzględnienia w zintegrowany sposób terytorialnych skutków polityk sektorowych oraz domaga się, aby przyszłe działania przyczyniały się do zrównoważonego rozwoju i do utrzymania Europy razem.

Program Interreg EUROPA ŚRODKOWA zajmuje się najpilniejszymi wspólnymi wyzwaniami w samym sercu Europy, zgodnie z tymi politycznymi wymaganiami. Wizja programu to zjednoczona, współpracująca Europa Środkowa, która ma stać się bardziej inteligentna, bardziej ekologiczna i lepiej połączona. Opierając się na wspólnych potrzebach i wspólnej tożsamości na obszarze przez długi czas podzielonym żelazną kurtyną, ten program ma na celu stworzenie opartej na zaufaniu kultury współpracy ponad granicami administracyjnymi.

Misją programu jest łączenie regionów i miast ponad granicami państwowymi, w celu znalezienia odpowiednich rozwiązań dla swoich obywateli w sprawiedliwy i równy sposób na całym obszarze programu. Program zachęca do współpracy transnarodowej i ją wspiera, tak aby regiony stały się bardziej odporne na wspólne wyzwania, które nie znają granic, i których nie da się rozwiązać samodzielnie. Wyzwania te obejmują m.in. procesy transformacji gospodarczej, zmiany klimatu oraz długoterminowe społeczno-gospodarcze skutki pandemii Covid-19. Opierając się na wspólnych potrzebach i wspólnej tożsamości, program ma na celu stworzenie wspólnej kultury współpracy. Współpraca ma kluczowe znaczenie dla miast i regionów, aby stały się miejscami, które są bardziej odporne i bardziej atrakcyjne do mieszkania i do pracy.

W praktyce program ten łączy organizacje publiczne, sektor prywatny i

społeczeństwo obywatelskie. Finansuje on projekty ponadnarodowe, w ramach których opracowuje się, testuje i wdraża rozwiązania pilnie potrzebne, aby sprawić, że Europa Środkowa stanie się bardziej odporna i atrakcyjna. Program wspiera te partnerstwa również poprzez zapewnianie doradztwa i wiedzy.

Rodzaje rezultatów osiągniętych w ramach tych projektów można sklasyfikować następująco:

- Ulepszenie rozwoju, uczenia się i zmiany polityk;
- Poprawa wiedzy i zdolności, w tym transfer i wymiana wiedzy;
- Lepiej skoordynowana współpraca i lepsze zarządzanie na różnych szczeblach;
- Zmniejszanie barier;
- Nowe lub lepsze usługi;
- Zmiana zachowań;
- Wykorzystanie funduszy publicznych i prywatnych, w tym przygotowywanie do inwestycji stanowiących kontynuacje.

Horyzontalne zasady realizacji

Wszystkie działania w ramach współpracy, które prowadzą do osiągnięcia powyższych rodzajów rezultatów, będą respektowały horyzontalne zasady **równości szans, niedyskryminacji, równości płci i zrównoważenia środowiskowego** podczas opracowywania projektów oraz ich wdrażania.

W szczególności, wszystkie działania finansowane w ramach programu będą zgodne z podejściem „**zrównoważenie środowiskowe od etapu projektowania**”. Oznacza to, że kwestie związane ze środowiskiem lub szerzej pojętym zrównoważonym rozwojem, w tym skutki dla zdrowia ludzkiego, nie są już traktowane jako „sprawy poboczne”. Są one od samego początku włączane już na etapie projektowania do wszystkich działań. Partnerstwa są zachęcane do zidentyfikowania i wzięcia pod uwagę wszelkich potencjalnie istotnych kwestii środowiskowych i zdrowotnych podczas opracowywania projektu i konsekwentnie do wyboru dostępnych metod wdrażania, które nie mają negatywnego wpływu na jakość środowiska naturalnego. Powinny one raczej przyczyniać się do regeneracji środowiska oraz funkcji i usług ekosystemów, neutralności klimatycznej, jak również zrównoważonego zarządzania krajobrazami kulturowymi i ich wzbogacania.

1.3. Uzasadnienie wybranych celów polityki oraz celów specyficznych Interreg, odpowiadających im priorytetów, celów szczegółowych oraz form wsparcia z uwzględnieniem, w stosownych przypadkach, kwestii brakujących połączeń w infrastrukturze transgranicznej

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. c)

Tabela 1

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru:
<p>Cel polityki 1 - Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej</p>	<p>(i) rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii</p>	<p>Priorytet 1 - Współpraca na rzecz inteligentnej Europy Środkowej</p>	<p><u>Uzasadnienie wyboru celu polityki 1</u></p> <p>Europa Środkowa jest najważniejszym obszarem gospodarczym w UE, posiadającym mocną bazę przemysłową. Długotrwała współpraca w zakresie handlu, inwestycji i przemysłu zaowocowała silnymi więziami funkcjonalnymi na całym obszarze objętym programem.</p> <p>Aby sprostać konkurencji, terytoria Europy Środkowej muszą zarządzać trwającym procesem przejścia do bardziej cyfrowej, ekologicznej i odpornej gospodarki. Muszą to osiągnąć w sposób sprawiedliwy i sprzyjający włączeniu społecznemu. Jest to w pełni zgodne z Agendą Terytorialną 2030 i jej celem „Sprawiedliwa Europa”, która dąży do zrównoważonego rozwoju terytorialnego.</p> <p><u>Uzasadnienie wyboru celu szczegółowego EFRR (i)</u></p> <p>Kluczowym wyzwaniem jest fakt, że działania w zakresie badań i rozwoju oraz transfer technologii i innowacji wykazują nadal znaczny brak równowagi między wschodnimi i zachodnimi regionami Europy Środkowej oraz że są one ograniczone głównie do obszarów miejskich. Działania muszą być w dalszym ciągu wzmocniane, różnicowane i dostosowywane do nowych wyzwań gospodarczych i społecznych. Należy poprawić dostęp do wyników badań naukowych i innowacji dla podmiotów działających w dziedzinie innowacji, w szczególności na obszarach nienadających w rozwoju, takich jak regiony peryferyjne i obszary wiejskie. Współpraca w ramach łańcuchów wartości, zielona i cyfrowa gospodarka oraz współpraca międzysektorowa pozostają kluczową potrzebą dla wielu przedsiębiorstw, w szczególności dla MŚP.</p> <p>Współpraca transnarodowa oferuje wyraźną wartość dodaną między innymi w zakresie zaspokajania</p>

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru:
			<p>następujących szczególnych potrzeb (rodzaje i przykłady działań znajdują się w rozdziale 2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie przejścia na bardziej odporną, cyfrową i ekologiczną gospodarkę • Poprawa dostępu MŚP do badań naukowych i innowacji oraz zwiększenie transferu technologii, w szczególności na obszarach pozamiejskich • Poprawa powiązań między bardziej i mniej rozwiniętymi terytoriami (np. mistrzowie innowacji) oraz wspieranie ich przenoszenia się na sąsiednie terytoria • Wspieranie ponadnarodowych partnerstw przemysłowych w celu ustanowienia zrównoważonych łańcuchów wartości i dostaw • Ułatwianie przekształcania wyników badań w produkty nadające się do wprowadzenia na rynek <p>Forma wsparcia: dotacje</p>
<p>Cel polityki 1 - Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej</p>	<p>(iv) rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości</p>	<p>Priorytet 1 - Współpraca na rzecz inteligentnej Europy Środkowej</p>	<p><u>Uzasadnienie wyboru celu polityki 1</u> zobacz wyżej</p> <p><u>Uzasadnienie wyboru celu szczegółowego EFRR (iv)</u></p> <p>Kluczową sprawą jest to, by z powodzeniem kształtować transformację siły roboczej w Europie Środkowej w kierunku bardziej cyfrowej i efektywniej wykorzystującej zasoby gospodarki, co obejmuje przejście w kierunku Przemysłu 4.0 z uwzględnieniem odpowiednich krajowych i regionalnych strategii inteligentnej specjalizacji. Wymaga to wzmocnienia i poprawy powiązanych z tym umiejętności i kompetencji przedsiębiorczych pracowników i przedsiębiorców.</p> <p>Mimo że Europa Środkowa posiada wysoko wykwalifikowaną siłę roboczą, która, między innymi, jest ważną podstawą przemysłu wytwórczego, jest ona rozmieszczona w nierównomiernie. Osoby wykwalifikowane koncentrują się głównie na obszarach miejskich, a w mniejszym stopniu w regionach pośrednich i wiejskich. Ponadto niektóre terytoria pozostają w tyle pod względem nowych technologii i cyfryzacji, a także umiejętności w zakresie przedsiębiorczości.</p> <p>Współpraca transnarodowa oferuje wyraźną wartość dodaną między innymi w zakresie zaspokajania</p>

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru:
			<p>następujących szczególnych potrzeb (rodzaje i przykłady działań znajdują się w rozdziale 2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opracowywanie i wdrażanie polityki w zakresie umiejętności na rzecz skutecznego procesu odkrywania przedsiębiorczości oraz przygotowanie lub aktualizacja strategii inteligentnej specjalizacji • Podnoszenie umiejętności cyfrowych i ekologicznych, zwłaszcza wśród pracowników w priorytetowych obszarach technologicznych, które są powiązane z regionalnymi strategiami inteligentnej specjalizacji • Wspieranie przedsiębiorczości i wzmacnianie powiązanych z tym umiejętności • Przeciwdziałanie utracie wykwalifikowanej siły roboczej w wyniku emigracji i drenażu mózgow, zwłaszcza na obszarach wiejskich i peryferyjnych <p>Forma wsparcia: dotacje</p>
<p>PO2 - Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania</p>	<p>(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p>	<p>Priorytet 2 - Współpraca na rzecz bardziej zielonej Europy Środkowej</p>	<p><u>Uzasadnienie wyboru celu polityki 2</u></p> <p>Europa Środkowa jest obszarem bogatym w zasoby dziedzictwa naturalnego i różnorodnym biologicznie. Stanowi to ważny czynnik lokalizacyjny, któremu jednak zagrażają zmiany klimatyczne, działalność przemysłowa oraz niezrównoważone wzorce konsumpcji i mobilności.</p> <p>Zgodnie z Zielonym Ładem, terytoria muszą odpowiedzieć na wyzwania związane z degradacją środowiska i zmianą klimatu, poprzez zwiększenie efektywnego wykorzystania zasobów, ochronę i przywrócenie różnorodności biologicznej oraz zmniejszenie zanieczyszczeń.</p> <p><u>Uzasadnienie wyboru celu szczegółowego EFRR (i)</u></p> <p>Jedno z głównych wyzwań związanych z przejściem na gospodarkę niskoemisyjną dotyczy środków łagodzących zmiany klimatu i zwiększenia efektywności energetycznej. Ogólnie rzecz biorąc, zużycie energii i emisje gazów cieplarnianych w większości krajów Europy Środkowej są nadal powyżej średniej UE. Ponadto w wielu regionach nadal w dużym stopniu korzysta się z wysokoemisyjnych źródeł energii, a przejście na korzystanie z energii ze źródeł odnawialnych przebiega wolniej niż średnio w UE. Zagraża to realizacji celu, jakim jest osiągnięcie neutralności klimatycznej UE do 2050 roku.</p>

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru:
ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważone j mobilności miejskiej			<p>Współpraca transnarodowa oferuje wyraźną wartość dodaną między innymi w zakresie zaspokajania następujących szczególnych potrzeb (rodzaje i przykłady działań znajdują się w rozdziale 2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie efektywności energetycznej i korzystania z energii odnawialnej w celu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych • Poprawa wydajności energetycznej budynków • Wspieranie wdrażania i upowszechniania technologii i rozwiązań energooszczędnych we wszystkich sektorach • Wzmocnienie polityki w zakresie zintegrowanego planowania gospodarki niskoemisyjnej • Wspieranie zmian zachowań w celu zmniejszenia zużycia energii <p>Forma wsparcia: dotacje</p>
<p>PO2 - Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania</p>	<p>(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p>	<p>Priorytet 2 - Współpraca na rzecz bardziej zielonej Europy Środkowej</p>	<p><u>Uzasadnienie wyboru celu polityki 2</u> zobacz wyżej</p> <p><u>Uzasadnienie wyboru celu szczegółowego EFRR (iv)</u> Zmiany klimatyczne mają poważny wpływ na Europę Środkową. Ekstremalne zjawiska pogodowe, takie jak fale upałów czy ulewne deszcze, znacznie nasiliły się w ostatnich latach. Spodziewane są jeszcze częstsze i bardziej dotkliwe powodzie, susze itp. Zmieniający się klimat ma wpływ na wiele sektorów gospodarki i działalności człowieka, a także na jego zdrowie i dobrobyt. Dotyczy to m.in. wyzwań związanych z upałami na obszarach miejskich, które stanowią szczególne zagrożenie dla bardziej narażonych grup społecznych.</p> <p>W celu zwiększenia odporności terytoriów na zmiany klimatu i katastrofy naturalne istnieje wyraźna potrzeba podjęcia dostosowanych do potrzeb działań adaptacyjnych oraz lepszego przygotowania na ryzyko i zarządzania nimi.</p> <p>Współpraca transnarodowa oferuje wyraźną wartość dodaną między innymi w zakresie zaspokajania następujących szczególnych potrzeb (rodzaje i przykłady działań znajdują się w rozdziale 2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększanie odporności terytoriów na zmiany klimatyczne i katastrofy naturalne

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru:
ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważone j mobilności miejskiej			<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie zintegrowanej polityki adaptacji do zmian klimatu na poziomie lokalnym i regionalnym • Wzmocnienie wdrażania dostosowanych do potrzeb środków adaptacyjnych do zmian klimatycznych we wszystkich sektorach • Zwiększanie świadomości ryzyka, gotowości i metod prognozowania • Poprawa koordynacji i współpracy w zakresie zarządzania ryzykiem między terytoriami i ponad granicami <p>Forma wsparcia: dotacje</p>
<p>PO2 -</p> <p>Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważone j mobilności miejskiej</p>	<p>(vi)</p> <p>Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej</p>	<p>Priorytet 2 - Współpraca na rzecz bardziej zielonej Europy Środkowej</p>	<p><u>Uzasadnienie wyboru celu polityki 2</u> zobacz wyżej</p> <p><u>Uzasadnienie wyboru celu szczegółowego EFRR (vi)</u></p> <p>Zwiększanie efektywności wykorzystania zasobów, zapobieganie powstawaniu odpadów oraz wykorzystywanie odpadów jako zasobów ma kluczowe znaczenie dla przejścia do gospodarki o obiegu zamkniętym. Jest to kluczowe wyzwanie dla Europy Środkowej. Będzie to miało pozytywny wpływ nie tylko na zrównoważenie środowiskowe i neutralność pod względem emisji dwutlenku węgla, ale jest to również czynnik decydujący o konkurencyjności gospodarek krajowych i regionalnych.</p> <p>Mimo że gospodarka o obiegu zamkniętym w Europie Środkowej się rozwija, jest ona nadal raczej na początkowym etapie rozwoju. Na przykład, istnieją duże różnice pomiędzy krajami w zużyciu materiałów i wskaźnikach recyklingu odpadów komunalnych. Wskazuje to na wyraźną konieczność podjęcia dalszych wysiłków w celu osiągnięcia odpowiednich celów europejskich (np. 65% poziom recyklingu do 2035 r.).</p> <p>Współpraca transnarodowa oferuje wyraźną wartość dodaną między innymi w zakresie zaspokajania następujących szczególnych potrzeb (rodzaje i przykłady działań znajdują się w rozdziale 2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promowanie polityki w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym na wszystkich szczeblach terytorialnych • Zwiększanie efektywności wykorzystania zasobów i recyklingu odpadów we wszystkich sektorach • Wzmacnianie łańcuchów wartości dla gospodarki w

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru:
			<p>obiegu zamkniętym oraz wdrażanie rozwiązań i technologii efektywnych pod względem zasobów</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wpływanie na zmianę zachowań i stymulowanie powstawania nowych modeli biznesowych • Wzmacnianie umiejętności w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym w sektorze prywatnym i publicznym <p>Forma wsparcia: dotacje</p>
<p>PO2 - Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważone j mobilności miejskiej</p>	<p>(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodność i biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>	<p>Priorytet 2 - Współpraca na rzecz bardziej zielonej Europy Środkowej</p>	<p><u>Uzasadnienie wyboru celu polityki 2</u> zobacz wyżej</p> <p><u>Uzasadnienie wyboru celu szczegółowego EFRR (vii)</u> Dziewicza przyroda i bogate dziedzictwo naturalne oraz różnorodność biologiczna w Europie Środkowej stanowią ważne zasoby i czynniki lokalizacji. Bogactwo to wynika również z dużej różnorodności regionów biogeograficznych, krajobrazów i ekosystemów, które można znaleźć w Europie Środkowej, począwszy od dużych obszarów leśnych i rolnych, poprzez obszary górskie, cieki wodne, wybrzeża, morze, równiny, jeziora, aż po obszary zurbanizowane. Obszar Europy Środkowej obejmuje ważne ekosystemy i korytarze ekologiczne, które rozciągają się ponad granicami (np. Zielony Pas).</p> <p>Mimo to w Europie Środkowej obserwuje się ciągłą utrata różnorodności biologicznej spowodowaną zmianami w użytkowaniu gruntów, wydobywaniem zasobów naturalnych, zmianami klimatu i inwazyjnymi gatunkami obcymi. Niezerównoważona działalność gospodarcza prowadzi do zanieczyszczenia powietrza, wody i gleby, które jest szczególnie wysokie na obszarach przemysłowych Europy Środkowej. Prowadzi to do dalszego pogorszenia warunków w ekosystemach, co jeszcze bardziej ograniczy ich zdolność do świadczenia podstawowych usług ekosystemowych.</p> <p>Współpraca transnarodowa oferuje wyraźną wartość dodaną między innymi w zakresie zaspokajania następujących szczególnych potrzeb (rodzaje i przykłady działań znajdują się w rozdziale 2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapobieganie utracie różnorodności biologicznej i zapewnienie łączności ekologicznej • Zachowanie i wzmocnienie usług ekosystemów z korzyścią dla ludności

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru:
			<ul style="list-style-type: none"> Ochrona zasobów naturalnych i wspieranie ich zrównoważonego wykorzystania Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza, wody i gleby Rozbudowa zielonej infrastruktury łączącej siedliska i zapewnienie ich rekreacyjny potencjału <p>Forma wsparcia: dotacje</p>
<p>PO2 - Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważone j mobilności miejskiej</p>	<p>(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p>	<p>Priorytet 2 - Współpraca na rzecz bardziej zielonej Europy Środkowej</p>	<p><u>Uzasadnienie wyboru celu polityki 2</u> zobacz wyżej</p> <p><u>Uzasadnienie wyboru celu szczegółowego EFRR (viii)</u></p> <p>Promowanie i zapewnienie bardziej wydajnej i zrównoważonej mobilności miejskiej jest dla Europy Środkowej kluczowym wyzwaniem. W rzeczywistości jedna trzecia ludności Europy Środkowej mieszka w większych miastach, a kolejne 37% w regionach pośrednich. Wzorce dojazdów wymagają rozważenia przepływów mobilności na poziomie miejskich obszarów funkcjonalnych, a więc z uwzględnieniem zarówno zwartego centrum miast, jak i ich zaplecza. W związku z tym poprawa mobilności w mieście i jednocześnie ograniczenie negatywnych efektów zewnętrznych transportu ma ogromny wpływ na bardzo dużą część populacji Europy Środkowej (np. zdrowie, jakość życia) i jej gospodarkę (np. tłok na drogach).</p> <p>„Zazielenienie” mobilności miejskiej znacząco przyczynia się do poprawy jakości powietrza, która w miastach Europy Środkowej często jest niska. Ponadto, zrównoważona mobilność miejska ma zasadnicze znaczenie dla skutecznego ograniczenia emisji gazów cieplarnianych na terytoriach Europy Środkowej.</p> <p>Współpraca transnarodowa oferuje wyraźną wartość dodaną między innymi w zakresie zaspokajania następujących szczególnych potrzeb (rodzaje i przykłady działań znajdują się w rozdziale 2):</p> <ul style="list-style-type: none"> Promowanie zrównoważonych i inteligentnych rozwiązań w zakresie mobilności miejskiej Promowanie multimodalnych podejść do mobilności miejskiej Poprawa planowania zrównoważonej mobilności na poziomie miejskiego obszaru funkcjonalnego Zmniejszenie efektów zewnętrznych związanych z

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru:
			<p>transportem na obszarach miejskich oraz emisji gazów cieplarnianych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości powietrza w miastach Europy Środkowej <p>Forma wsparcia: dotacje</p>
<p>PO3 - Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności</p>	<p>(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej</p>	<p>Priorytet 3 - Współpraca na rzecz lepiej połączonej Europy Środkowej</p>	<p><u>Uzasadnienie wyboru celu polityki 3</u></p> <p>Europa Środkowa jest ważnym węzłem komunikacyjnym dla europejskich połączeń północ-południe i wschód-zachód, wykraczających poza jej własne granice. Od wieków przez ten obszar przebiegają liczne szlaki handlowe i transportowe na ponadnarodowych rzekach, drogach i liniach kolejowych. Czyni to Europę Środkową centrum europejskich kluczowych korytarzy, z którymi wiele regionów jest połączonych - fizycznie lub pod względami społeczno-gospodarczymi. Łączność między regionami i wewnątrz regionów jest ważnym czynnikiem lokalizacyjnym zapewniającym dobrobyt gospodarczy i spójność Europy Środkowej. Zgodnie z „Zielonym Ładem” istnieje wyraźne zapotrzebowanie na zrównoważone rozwiązania transportowe. Program dla Europy Środkowej nie będzie finansował infrastruktury transportowej, ale może znacząco przyczynić się do realizacji tych celów poprzez tworzenie synergii z innymi (większymi) funduszami i odgrywanie roli katalizatora w przygotowaniu większych inwestycji.</p> <p><u>Uzasadnienie wyboru celu szczegółowego EFRR (ii)</u></p> <p>Głównym wyzwaniem dla Europy Środkowej jest zapewnienie lepszego dostępu i łączności jej obszarów peryferyjnych i transgranicznych. Istnieje wyraźna potrzeba lepszego połączenia ich z węzłami korytarzy sieci bazowej TEN-T, usunięcia tzw. wąskich gardeł i uzupełnienia brakujących połączeń transportowych. Jest to zgodne z celami Agendy Terytorialnej 2030 „Sprawiedliwa i Zielona Europa” w zakresie zrównoważonego rozwoju terytorialnego i zrównoważonych połączeń.</p> <p>Współpraca transnarodowa oferuje wyraźną wartość dodaną między innymi w zakresie zaspokajania następujących szczególnych potrzeb (rodzaje i przykłady działań znajdują się w rozdziale 2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie lepszych połączeń obszarów wiejskich i

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru:
			<p>peryferyjnych z głównymi korytarzami i węzłami transportowymi, ze szczególnym uwzględnieniem transportu publicznego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa transportu transgranicznego oraz zmniejszenie barier i tzw. wąskich gardeł, zwłaszcza na obszarach peryferyjnych • Promowanie zmiany transportu w kierunku bardziej ekologicznych rozwiązań • Wzmocnienie łańcuchów logistycznych na obszarach wiejskich i peryferyjnych • Poprawa dostępności i mobilności na obszarach wiejskich i peryferyjnych w celu wspierania spójności terytorialnej i włączenia społecznego <p>Forma wsparcia: dotacje</p>
ISO 1: Lepsze zarządzanie	(f). inne działania wspierające lepsze zarządzanie współpracą	Priorytet 4 Poprawa systemu zarządzania współpracą w Europie Środkowej	<p><u>Uzasadnienie wyboru ISO1</u></p> <p>Europa Środkowa ma wspólną tożsamość, która jest zakorzeniona w długotrwałych więziach kulturowych i historycznych pomiędzy jej miastami i regionami. Jest to nieuchwytny, ale kluczowy atut umożliwiający podejmowanie wyzwań w ramach podejścia opartego na współpracy.</p> <p>Europa Środkowa, pomimo wielu powiązań funkcjonalnych, jest raczej zróżnicowana pod względem społeczno-gospodarczym i terytorialnym. Obszar ten stoi przed licznymi wyzwaniami i barierami dla rozwoju regionalnego, które nie kończą się na granicach, czy jednostkach administracyjnych.</p> <p><u>Uzasadnienie wyboru celu (f) „innych działań wspierających lepsze zarządzanie współpracą”</u></p> <p>Program będzie dotyczył kilku celów szczegółowych ISO1, dlatego wybrano cel (f).</p> <p>Zgodnie z Agendą Terytorialną 2030 i Nową Kartą Lipską, zintegrowane polityki i procesy wielopoziomowego sprawowania rządów mają kluczowe znaczenie dla wzmocnienia rozwoju regionalnego i spójności ponad granicami. Dotyczy to w szczególności złożonych wyzwań terytorialnych, takich jak zmiany demograficzne, cyfryzacja, zdrowie lub powszechne sytuacje kryzysowe, które w podobny sposób wpływają na regiony Europy Środkowej. Najlepiej można sobie z nimi poradzić stosując</p>

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru:
			<p>zintegrowane i międzysektorowe podejście, co wymaga zapewnienia i równego dostępu do usług publicznych.</p> <p>Współpraca transnarodowa oferuje wyraźną wartość dodaną między innymi w zakresie zaspokajania następujących szczególnych potrzeb (rodzaje i przykłady działań znajdują się w rozdziale 2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie zintegrowanej polityki ukierunkowanej terytorialnie, podejmującej złożone wyzwania społeczne • Wzmocnienie terytoriów o powiązaniach funkcjonalnych lub historycznych • Zmniejszanie barier administracyjnych i prawnych utrudniających współpracę ponad granicami administracyjnymi • Wzmocnienie wielopoziomowego sprawowania rządów oraz zwiększenie zaangażowania obywateli i interesariuszy • Wspieranie wysokiej jakości usług publicznych świadczonych w interesie ogólnym, w równym stopniu dla wszystkich obywateli • Wspieranie zarządzania cyfrowego i lepszych cyfrowych usług publicznych <p>Forma wsparcia: dotacje</p>

2. Priorytety

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. d) i e)

2.1 Tytuł priorytetu (należy powtórzyć dla każdego priorytetu)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. d)

Pole tekstowe: [300]

Priorytet 1: Współpraca na rzecz inteligentnej Europy Środkowej

2.1.1.Cel szczegółowy (należy powtórzyć dla każdego wybranego celu szczegółowego)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

PO1 - (i) rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

2.1.1.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Pole tekstowe [7000]

Cel szczegółowy 1.1: Wzmocnienie zdolności innowacyjnych

Potrzeby terytorialne Europy Środkowej

Zdolności innowacyjne mają duże znaczenie dla przyszłego rozwoju gospodarczego Europy Środkowej i jej odporności gospodarczej. Transformacja gospodarcza stanowi wyzwanie dla silnej pozycji regionów Europy Środkowej w sektorze produkcyjnym, który obejmuje np. przemysł motoryzacyjny, tekstylny i spożywczy. Lepsze zdolności innowacyjne będą miały zasadnicze znaczenie dla dostosowania regionów do rosnącego znaczenia trzeciego sektora skupiającego usługi, który obejmuje np. przemysły kultury i kreatywne, zdrowie i turystykę. Zgodnie z Zielonym Ładem i Agendą Terytorialną 2030, ważne jest, aby we wszystkich działaniach wspierających równoważyć aspekty gospodarcze, społeczne i ekologiczne.

W chwili obecnej regiony w Europie Środkowej nie korzystają w równym stopniu z badań i innowacji (R&I). Transfer wiedzy i technologii pozostaje zatem krytyczną potrzebą, zwłaszcza dla MŚP w ramach transnarodowych łańcuchów wartości. Te MŚP są często lokalnymi dostawcami, którzy nie działają na rynkach globalnych jak większe firmy.

Stawienie czoła wyzwaniom związanym z innowacyjnością pomoże zmniejszyć różnice terytorialne między regionami, które w przeciwnym razie mogłyby prowadzić do nierównych szans i dezintegracji społecznej.

Działania w zakresie współpracy transnarodowej

W ramach tego celu szczegółowego program Interreg EUROPA ŚRODKOWA będzie wspierał współpracę transnarodową dla poprawy konkurencyjności MŚP. Celem jest usprawnienie procesu uczenia się polityk, wzmocnienie potencjału interesariuszy zainteresowanych innowacjami oraz zwiększenie współpracy w ramach regionalnych systemów innowacji i pomiędzy nimi. W stosownych przypadkach wspierane działania powinny być spójne z odpowiednimi strategiami inteligentnej specjalizacji regionów uczestniczących. Możliwe działania w ramach współpracy obejmują opracowanie i wdrożenie strategii, planów działania, narzędzi, szkoleń, działań pilotażowych i powiązanych rozwiązań. Wszystkie działania powinny stawiać sobie za cel zwiększenie odporności gospodarczej regionów Europy Środkowej i uwzględniać aspekty ekologiczne i zrównoważonego rozwoju.

Działania powinny sprzyjać wdrażaniu nowatorskich technologii i rozwiązań. Powinny one sprzyjać powiązaniom międzysektorowym poprzez poprawę współpracy między interesariuszami zainteresowanymi innowacją, stojącymi przed podobnymi wyzwaniami. W ramach działań należy ustanowić i wzmocnić regionalne i ponadnarodowe struktury środkowoeuropejskie (np. klastry, sieci innowacji) oraz łańcuchy wartości, co zmniejszy zależność od dostawców zagranicznych. Szczególnie zachęca się do współpracy przedsiębiorstwa w ramach partnerstw międzyregionalnych, jeśli są one częścią łańcuchów wartości związanych ze strategiami inteligentnej specjalizacji regionów uczestniczących.

Konkretyzując, program Interreg EUROPA ŚRODKOWA będzie finansował działania w następujących dziedzinach (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Zielona gospodarka, biogospodarka
- Przemysł 4.0, robotyzacja, mechatronika, technologie cyfrowe, kluczowe technologie wspomagające
- Przemysły kultury i kreatywne oraz turystyka
- Innowacje w zakresie opieki zdrowotnej
- Srebrna gospodarka
- Innowacje społeczne
- Transfer technologii i innowacji
- Partnerstwa międzyregionalne wzdłuż łańcuchów wartości
- Innowacyjne systemy finansowania innowacji

Przykłady wspieranych działań (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Poprawa zdolności i współpracy wśród interesariuszy zainteresowanych innowacjami na różnych poziomach zarządzania (np. na szczeblu publicznym, prywatnym, krajowym, regionalnym), aby pomóc MŚP w lepszym włączeniu cyfryzacji do ich zrównoważonego przejścia do Przemysłu 4.0
- Wymiana dobrych praktyk w zakresie trendów i standardów gospodarki ekologicznej oraz realizacja działań pilotażowych w celu wsparcia MŚP w ich wdrażaniu
- Wspieranie transferu technologii i innowacji z sektora badań do przedsiębiorstw oraz nowej współpracy wzdłuż łańcuchów wartości w celu wspierania wprowadzania innowacyjnych rozwiązań
- Wzmocnienie usług wsparcia dla MŚP i przedsiębiorców w celu poprawy dostępu do badań i innowacji technologicznych
- Wzmacnianie ponadnarodowych sieci i klastrów innowacyjnych oraz zacieśnianie współpracy między ośrodkami innowacji na różnych terytoriach
- Umożliwienie współpracy międzysektorowej, aby pomóc przedsiębiorstwom (np. z tradycyjnych sektorów gospodarki, branży kultury i branż kreatywnych, turystyki, opieki zdrowotnej lub srebrnej gospodarki) w zrównoważonym włączeniu technologii cyfrowych (np. sztucznej inteligencji, bezpieczeństwa cyfrowego, internetu rzeczy) do rozwoju produktów i usług
- Poprawa współpracy wzdłuż łańcuchów wartości zrównoważonych innowacyjnych produktów i usług w spójności ze strategiami inteligentnej specjalizacji
- Zwiększanie transferu i upowszechnianie sprawdzonych rozwiązań ekologicznych w celu stworzenia możliwości biznesowych
- Rozwijanie i wdrażanie koncepcji transnarodowych łańcuchów wartości w oparciu o regionalne potencjały i zasoby. Koncepcje te powinny wzmacniać zrównoważony rozwój i zmniejszać zewnętrzną zależność wytwarzania wartości (np. poprzez wzmacnianie regionalnych kompetencji w zakresie tworzenia utraconej/nowej wartości lub wprowadzanie krótkich łańcuchów dostaw żywności). Powinny one również pomóc w zwiększeniu odporności regionu na skutki zewnętrzne, takie jak zerwanie łańcuchów dostaw
- Wspieranie innowacyjnych strategii w celu zmniejszenia śladu środowiskowego procesów produkcyjnych, np. poprzez ułatwianie wdrażania zdecentralizowanych systemów produkcyjnych reagujących na popyt
- Zmniejszanie luk innowacyjnych na obszarach pozamiejskich poprzez np. uczynienie obszarów wiejskich bardziej inteligentnymi i poprawę dostępu do

usług wspierających innowacje dla przedsiębiorstw wiejskich skoncentrowanych na inteligentnej specjalizacji i priorytetowych obszarach technologicznych

- Wzmacnianie powiązań między sektorem publicznym i prywatnym a instytucjami finansowymi w celu zachęcania do projektowania i tworzenia struktur i usług ułatwiających dostęp do finansowania innowacji
- Promowanie innowacyjnych działań, które czynią gospodarkę bardziej sprawiedliwą i pomagają w integracji gospodarczej i społecznej grup ludności znajdujących się w niekorzystnej sytuacji (np. osób niepełnosprawnych, migrantów, osób starszych, młodzieży)
- Wspieranie tworzenia laboratoriów innowacji (living lab), poligonów doświadczalnych i ekosystemów, które łączą stronę popytu i podaży w celu promowania rozwoju i faktycznego wykorzystania innowacyjnych rozwiązań na potrzeby sektora publicznego, w tym zamówień przedkomercyjnych (PCP) i zamówień publicznych na innowacyjne rozwiązania (PPI)

Działania, które mogą obejmować modyfikacje genetyczne, muszą być zgodne z dorobkiem prawnym Wspólnoty w zakresie inżynierii genetycznej, w tym z przepisami unijnej Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030.

Dla działań korzystna może być koordynacja z innymi europejskimi instrumentami finansowania, w tym z programem „Horyzont Europa”, inicjatywą Międzyregionalnych Inwestycji w Innowacje (I3), programami głównego nurtu polityki EFRR lub krajowymi funduszami na rzecz innowacji. Działania powinny dążyć do zapewnienia synergii w celu osiągnięcia większych i szerszych skutków terytorialnych w Europie Środkowej, np. poprzez wykorzystanie wyników badań i ich rozpowszechnianie w regionach, a także powinny uwzględniać plany działań strategii makroregionalnych. Działania mogłyby być powiązane z InvestEU i nowym instrumentem na rzecz inwestycji strategicznych, których celem jest budowanie silniejszych europejskich łańcuchów wartości i odporności gospodarczej. Mogłoby to wspierać mobilizację przyszłych inwestycji w technologie nowej generacji (np. poprzez przygotowanie kolejnych projektów lub regionalną wymianę wiedzy na temat dobrych praktyk w zakresie stosowania tych instrumentów).

Planowane rezultaty

Rezultatem działań w ramach współpracy transnarodowej będzie wzmocnienie zdolności innowacyjnych. Usprawnią one proces uczenia się i wdrażania polityk, zachęcą do zmian polityk na rzecz dążenia do ekologicznej i cyfrowej gospodarki w regionach słabiej rozwiniętych oraz pomogą im w nadrobieniu zaległości w

stosunku do regionów wiodących. Działania te doprowadzą do poprawy warunków ramowych dla innowacji i będą sprzyjać zrównoważonemu wdrażaniu zaawansowanych technologii. Poprawa współpracy międzysektorowej, transfer technologii i koordynacja przyczynią się do zmniejszenia barier dla innowacji, w szczególności w przypadku MŚP.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.1.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel Szczegółowy	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik	Jednostka miary [255]	Cel pośredni (2024) [200]	Cel końcowy (2029) [200]
1	CS 1.1	83 RCO	Wspólnie opracowane strategie i plany działania	Strategia/plan działania	5	30
1	CS 1.1	84 RCO	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Działanie pilotażowe	12	80
1	CS 1.1	87 RCO	Organizacje współpracujące ponad granicami	Organizacja	210	300
1	CS 1.1	116 RCO	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązanie	12	80

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
1	CS 1.1	79 RCR	Wspólne strategie i plany działania wdrożone przez organizacje	Wspólna strategia / plan działania	0	2021	23	System monitorowania programu	
1	CS 1.1	84 RCR	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Organizacja	0	2021	150	System monitorowania programu	
1	CS 1.1	104 RCR	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą skalę przez organizacje	Rozwiązanie	0	2021	60	System monitorowania programu	

2.1.1.3 Główne grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Grupami docelowymi działań objętych wsparciem mogą być zarówno osoby prywatne, jak i organizacje, które są zaangażowane we wdrażania lub doświadczają pozytywnych zmian w wyniku realizacji działań. Będą zachęcane do stosowania rozwiązań, które prowadzą do lepszego ekosystemu innowacji. Grupy docelowe obejmują w szczególności zarówno podmioty publiczne, jak i prywatne z systemu innowacji poczwórnej helisy (quadruple-helix), w tym przedsiębiorstwa i ich pracowników (w tym MŚP), organizacje klastrów, władze publiczne, agencje rozwoju regionalnego, izby handlowe i przemysłowe, instytucje transferu technologii, organizacje pozarządowe, agencje innowacji, parki technologiczne i przemysłowe, sieci sektorowe i biznesowe, inkubatory przedsiębiorczości oraz instytucje finansowe, organizacje edukacyjne i szkoleniowe, prywatne i publiczne instytucje badawcze, sieci społeczne.

2.1.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Działania mogą być realizowane na całym obszarze objętym programem i odnosić się do dowolnego rodzaju terytorium. W szczególności należy skoncentrować się jednak na terytoriach wykazujących braki w systemie innowacji. Będą one korzystać na wymianie z bardziej rozwiniętymi regionami i będą się od nich uczyć. Dzięki współpracy bardziej rozwinięte regiony (np. liderzy innowacji - regiony odnoszące duże sukcesy w danym sektorze) poprawią powiązania i będą wspierać rozszerzanie się innowacji na sąsiadujące obszary, w celu zwiększania konkurencyjności na rynku globalnym. Mimo że interesariusze systemów innowacji koncentrują się głównie na obszarach miejskich, należy także odnieść się do potrzeb obszarów wiejskich.

Wszelkie możliwe działania muszą brać pod uwagę specyficzne warunki terytorialne na obszarach docelowych, a w stosownych przypadkach, być spójne z odpowiednimi strategiami inteligentnej specjalizacji.

2.1.1.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.1.1.6 Indykatory podział zasobów programu UE według rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 - zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	10	1 559 888
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	12	1 559 888

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	13	3 119 775
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	19	1 559 887
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	21	3 119 775
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	24	3 119 775
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	25	1 559 887
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	26	3 119 775
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	27	3 119 775
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	28	3 119 775
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	29	3 119 775
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	30	3 119 775

Tabela 5: Wymiar 2 - forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	01	31 197 750

Tabela 6: Wymiar 3 - terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.1	33	31 197 750

2.1.2. Cel szczegółowy (dla każdego wybranego celu szczegółowego)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

PO1 - (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

2.1.2.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Pole tekstowe [7000]

Cel szczegółowy 1.2: Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

Potrzeby terytorialne Europy Środkowej

Europa Środkowa opiera się na wykwalifikowanej sile roboczej, aby utrzymać swoją silną bazę przemysłową i gospodarczą. MŚP to najwięksi pracodawcy w Europie Środkowej. Żeby zaspokoić ich potrzeby, ważne jest, żeby doskonalić i uaktualniać umiejętności pracowników na poziomie lokalnym, w szczególności wobec wyzwań związanych z cyfryzacją i przejściem do Przemysłu 4.0. Obecnie wymagane umiejętności stanowią niezbędny warunek wstępny wykorzystania innowacji technologicznych i potencjału inteligentnej specjalizacji w różnych sektorach i obszarach priorytetowych pod względem technologicznym. Umiejętności stanowią także podstawę rozwoju przedsiębiorczości. Zmniejszanie różnic między obszarami miejskimi i wiejskimi wymaga w końcu, co jest jednak równie istotne, poprawy sytuacji na lokalnych rynkach pracy. Ogólna ocena wskazuje na potrzebę sprawiedliwego procesu przemian, który będzie odpowiedzialny społecznie.

Działania w zakresie współpracy transnarodowej

W ramach niniejszego celu szczegółowego z Programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA wsparcie będzie przyznawane na rozwój współpracy transnarodowej, która przyczynia się do zwiększania wiedzy i poprawy umiejętności sprzyjających wprowadzaniu i wzmocnieniu zrównoważonych i innowacyjnych produktów, usług lub procesów, w szczególności w zakresie umiejętności cyfrowych i transformacji przemysłowej. Wzmocni to najbardziej obiecujące obszary zrównoważonego rozwoju gospodarczego w oparciu o charakterystyczne struktury i podstawy wiedzy regionów oraz zachęci do wprowadzania i wzmocnienia zrównoważonych i innowacyjnych produktów, usług lub procesów, w szczególności przez MŚP. Wspierane działania muszą być spójne z odpowiednią strategią inteligentnej specjalizacji regionów uczestniczących. Dopuszczalne działania z zakresu współpracy obejmują opracowanie i realizację strategii i planów działania,

narzędzi, szkoleń, działań pilotażowych i powiązanych działań. Współpraca może przyczynić się do dostosowania rozwiązań i ich wdrażania z zakresu doskonalenia zawodowego, a także rozpowszechniania technologii oraz budowania umiejętności w krajowych i regionalnych ekosystemach innowacji, aby osiągnąć cele strategii inteligentnej specjalizacji na terytoriach objętych programem.

Konkretyzując, program będzie finansował działania w następujących dziedzinach (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Umiejętności dla sektorów istotnych z punktu widzenia inteligentnej specjalizacji, np. przemysł 4.0, cyfryzacja, zielona gospodarka, biogospodarka, srebrna gospodarka, zdrowie i nauki o życiu, przemysł kulturowy i kreatywny, zrównoważona turystyka
- Budowanie zdolności i uczenia się w warunkach instytucjonalnych na rzecz inteligentnej specjalizacji
- Dostosowanie umiejętności do potrzeb rynku pracy w regionach przechodzących transformację przemysłową i cyfrową
- Kompetencje w zakresie zarządzania innowacjami w MŚP i przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości społecznej
- Przeciwdziałanie dysproporcjom regionalnym (miejsko-wiejskim) w zakresie kapitału ludzkiego i drenażowi mózgów

Przykłady wspieranych działań (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Doskonalenie zdolności i kompetencji decydentów politycznych i pozostałych interesariuszy do opracowania programów rozwoju umiejętności na poziomie regionalnym nastawionych na dostosowanie do przyszłych potrzeb rynku pracy (w szczególności w celu bardziej zrównoważonego wykorzystania cyfryzacji w różnych sektorach oraz wspierania przejścia MŚP na technologie cyfrowe)
- Doskonalenie umiejętności pracowników i przedsiębiorców do realizacji koncepcji ekologicznej gospodarki i innowacji
- Podnoszenie umiejętności sektora publicznego i prywatnego oraz wzmocnienie przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości społecznej, spójne z priorytetami określonymi w odpowiednich krajowych lub regionalnych strategiach inteligentnej specjalizacji
- Rozwijanie i wspieranie ośrodków wiedzy i innowacyjnych systemów uczenia się przyczyniających się do realizacji priorytetowych obszarów technologicznych odpowiednich krajowych lub regionalnych strategii

inteligentnej specjalizacji

- Opracowywanie i wdrażanie strategii i rozwiązań, które opierają się na różnych kulturach biznesowych i na wszystkich poziomach edukacji w celu poprawy mentalności i ram przedsiębiorczości
- Doskonalenie zarządzania innowacją w MŚP a także rozwijanie usług wsparcia dla MŚP i przedsiębiorców w celu poprawy dostępu do badań i innowacji technologicznych
- Wspieranie regionalnych i lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju kapitału ludzkiego i umiejętności w regionach borykających się z problemem drenażu mózgow oraz wyzwaniem związanym z przemianami przemysłowymi i cyfryzacją, zwłaszcza na obszarach wiejskich i kurczących się
- Wzmocnienie potencjału sektora publicznego i prywatnego w celu zapewnienia sprawiedliwej i sprzyjającej włączeniu społecznemu transformacji gospodarczej

Działania powinny dążyć do osiągnięcia efektu synergii i unikać nakładania się z inicjatywami finansowanymi przez inne instrumenty UE, takie jak EFS+ i Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (który częściowo koncentruje się na rozwoju umiejętności grup wrażliwych) oraz z inicjatywami finansowanymi z funduszy krajowych i regionalnych, a także uwzględniać plany działań strategii makroregionalnych. Wykorzystanie tego rodzaju komplementarności powinno mieć na celu upowszechnianie wyników oraz pozyskiwanie dalszych środków finansowych i inwestycji.

Planowane rezultaty

Działania w ramach współpracy transnarodowej będą służyć budowie zdolności i wzmocnieniu pozycji władz publicznych, instytucji pośredniczących i pozostałych instytucji w celu stworzenia ramowych warunków umożliwiających doskonalenie umiejętności pracowników i przedsiębiorców w obliczu takich wyzwań jak gospodarka ekologiczna, cyfryzacja i przemiany przemysłowe. Powyższe działania będą prowadzić do formułowania polityk na rzecz realizacji nowych i udoskonalonych usług służących rozwojowi umiejętności. Pomoże to zwiększyć przewagę konkurencyjną regionów poprzez wzmocnienie zdolności niezbędnych do skutecznego procesu odkrywania przedsiębiorczości oraz przygotowania lub aktualizacji strategii inteligentnej specjalizacji. Warunki ramowe będą musiały także sprzyjać włączeniu, umożliwiać obywatelom ze wszystkich terytoriów czerpanie korzyści z procesu przemian. Muszą one uwzględniać specyficzne wyzwania związane ze zróżnicowaniem terytorialnym i zmianami demograficznymi.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.1.2.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik	Jednostka miary [255]	Cel pośredni (2024) [200]	Cel końcowy (2029) [200]
1	Cel szczegółowy 1.2	83 RCO	Wspólnie opracowane strategie i plany działania	Strategia/plan działania	5	30
1	Cel szczegółowy 1.2	84 RCO	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Działanie pilotażowe	12	80
1	Cel szczegółowy 1.2	87 RCO	Organizacje współpracujące ponad granicami	Organizacja	210	300
1	Cel szczegółowy 1.2	116 RCO	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązanie	12	80

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
1	Cel szczegółowy 1.2	79 RCR	Wspólne strategie i plany działania wdrożone przez organizacje	Wspólna strategia / plan działania	0	2021	23	System monitorowania programu	
1	Cel szczegółowy 1.2	84 RCR	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Organizacja	0	2021	150	System monitorowania programu	
1	Cel szczegółowy 1.2	104 RCR	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą skalę przez organizacje	Rozwiązanie	0	2021	60	System monitorowania programu	

2.1.2.3 Główne grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Grupami docelowymi działań objętych wsparciem mogą być zarówno osoby prywatne, jak i organizacje, które są zaangażowane we wdrażania lub doświadczają pozytywnych zmian w wyniku realizacji działań. Konkretniej rzecz ujmując, grupy docelowe obejmują zarówno podmioty publiczne, jak i prywatne, takie jak przedsiębiorstwa i ich pracownicy (zwłaszcza w MŚP), (przyszli) przedsiębiorcy, organizacje klastrów, władze publiczne, pośrednicy, organizacje edukacyjne i szkoleniowe, prywatne i publiczne instytucje badawcze, agencje rozwoju regionalnego, izby handlowe, instytucje zajmujące się transferem technologii, organizacje pozarządowe, agencje innowacji, inkubatory przedsiębiorczości, podmioty turystyczne, instytucje finansowe, partnerzy społeczni i instytucje związane z rynkiem pracy oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Grupy docelowe obejmują również wszystkie grupy ludności, które skorzystają z ulepszonych środków rozwoju umiejętności na poziomie regionalnym i lokalnym.

2.1.2.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Działania mogą być realizowane na całym obszarze objętym programem i odnosić się do dowolnego rodzaju terytorium. Działania mogłyby dotyczyć zarówno terytoriów z brakami w rozwoju umiejętności (np. regiony peryferyjne i słabe strukturalnie, regiony stojące w obliczu upadku przemysłu, regiony kurczące się, regiony dotknięte drenażem mózgow), jak i regionów bardziej rozwiniętych. Umożliwi to wymianę i wzajemne uczenie się od siebie. Z kolei współpraca pomoże bardziej rozwiniętym regionom na dalszy rozwój (cyfrowych i zielonych) umiejętności ich siły roboczej, tak aby stały się bardziej konkurencyjne na globalnym rynku. Wszelkie możliwe działania muszą być dostosowane do specyficznych warunków terytorialnych i strategii inteligentnej specjalizacji na docelowych obszarach.

2.1.2.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.1.2.6 Indykatywny podział zasobów programu UE według rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 - obszar interwencji

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.2	13	3 119 775
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.2	16	1 559 888
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.2	18	6 239 550
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.2	19	3 119 775

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.2	21	3 119 775
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.2	23	7 799 437
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.2	24	3 119 775
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.2	25	3 119 775

Tabela 5: Wymiar 2 - forma finansowania

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.2	01	31 197 750

Tabela 6: Wymiar 3 - terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
1	EFRR	Cel szczegółowy 1.2	33	31 197 750

2.2. Tytuł priorytetu (należy powtórzyć dla każdego priorytetu)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. d)

Pole tekstowe: [300]

Priorytet 2: Współpraca na rzecz bardziej zielonej Europy Środkowej

2.2.1. Cel szczegółowy (należy powtórzyć dla każdego wybranego celu szczegółowego)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

PO2 - (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych

2.2.1.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Pole tekstowe [7000]

Cel szczegółowy 2.1: Wspieranie transformacji energetycznej dla neutralności klimatycznej

Potrzeby terytorialne Europy Środkowej

W Europie Środkowej wiele regionów pozostaje wciąż uzależnionych w dużym stopniu od paliw kopalnych, w związku z czym emisje gazów cieplarnianych na ich obszarach przekraczają średnią wartość w UE. Stwierdza się znaczące rozbieżności pod względem wydajności energetycznej na poziomie regionalnym, a także pod względem wytwarzania i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, co utrudnia realizację celów polityki energetycznej UE i celów klimatycznych Europejskiego Zielonego Ładu. Aby osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 roku, Europa Środkowa musi przekształcić swój system energetyczny. Kwestia ta jest przedmiotem kilku polityk związanych z klimatem, między innymi unijnej strategii wodorowej, która promuje produkcję czystego wodoru.

Poprawa efektywności energetycznej może również przynieść wyraźne korzyści gospodarcze. Wobec powyższego regiony i miasta powinny intensyfikować swoje wysiłki i doskonalić polityki dotyczące zagadnień energetycznych we wszystkich sektorach, w tym w przemyśle i mieszkalnictwie. Produkcja energii odnawialnej może również oferować nowe możliwości rozwoju dla obszarów wiejskich i peryferyjnych. Współpraca transnarodowa ma odgrywać najważniejszą rolę w celu zapewnienia wsparcia i koordynacji przemian społeczno-gospodarczych na rzecz przejścia do neutralnej pod względem klimatycznym Europy Środkowej.

Działania w zakresie współpracy transnarodowej

W ramach niniejszego celu szczegółowego wsparcie z programu Interreg Europa Środkowa będzie przyznawane na współpracę transnarodową ukierunkowaną na poprawę efektywności energetycznej i zrównoważonego wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych na całym obszarze objętym programem. Dopuszczalne działania z zakresu współpracy obejmują opracowanie i realizację strategii i planów działania, narzędzi, szkoleń, działań pilotażowych i powiązanych. Działania powinny służyć doskonaleniu polityk z zakresu energetyki, zwiększaniu zdolności i wsparciu regionów i miast Europy Środkowej w procesie wdrażania przystępnych cenowo rozwiązań zrównoważonej energetyki, które będą odpowiadać istniejącym w nich uwarunkowaniom terytorialnym.

Działania związane z promowaniem produkcji energii odnawialnej powinny w szczególności uwzględniać ich wkład w politykę neutralności klimatycznej i potencjalne oddziaływanie na środowisko, np. na różnorodność biologiczną, gatunki i siedliska Natura 2000, hydromorfologię, wykorzystanie wody, hałas, wibracje i oddziaływanie elektromagnetyczne, jak również ochronę krajobrazu kulturowego i specyficzne problemy regionalne, o których mowa w odpowiednich konwencjach międzynarodowych (np. Konwencja Alpejska).

Ponadto w stosownych przypadkach należy rozważyć rozwiązania o obiegu zamkniętym, wykorzystanie i ponowne wykorzystanie zrównoważonych materiałów oraz integrację rozwiązań opartych na naturze.

Konkretyzując, program będzie finansował działania, których celem będzie poprawa sytuacji w następujących dziedzinach (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Inteligentna integracja rozwiązań neutralnych pod względem emisji dwutlenku węgla w różnych sektorach
- Odnawialne źródła energii
- Efektywność energetyczna budynków i infrastruktury publicznej
- Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych w przemyśle i innych sektorach
- Planowanie energetyczne na szczeblu lokalnym i regionalnym
- Zarządzanie popytem na energię i zmiana zachowań
- Systemy finansowania inwestycji w zakresie efektywności energetycznej i energii odnawialnej
- Ubóstwo energetyczne

Przykłady wspieranych działań (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Wspieranie rozwoju spójnych ram politycznych na poziomie lokalnym i regionalnym w celu przejścia na gospodarkę i społeczeństwo neutralne klimatycznie w Europie Środkowej
- Zwiększanie zdolności odpowiednich interesariuszy oraz wspieranie wymiany wiedzy i dobrych praktyk w zakresie łagodzenia zmian klimatycznych na szczeblu lokalnym i regionalnym, zwłaszcza między regionami o podobnych cechach terytorialnych w odniesieniu do praktycznej realizacji planów działań na rzecz klimatu
- Wspieranie efektywnych pod względem kosztów środków i działań pilotażowych, które zwiększają efektywność energetyczną i poprawiają integrację zrównoważonych odnawialnych źródeł energii w MŚP i w różnych sektorach (np. w sektorze budowlanym, przemyśle, rolnictwie, leśnictwie)
- Wdrażanie działań pilotażowych w celu testowania innowacyjnych i neutralnych dla klimatu rozwiązań poprzez np. podejmowanie i wykorzystywanie wyników badań i rozwoju w zakresie efektywnej energetycznie renowacji oraz ogrzewaniu i chłodzeniu budynków (w tym budynków dziedzictwa kulturowego)
- Opracowywanie i wdrażanie koncepcji inteligentnych miast i inteligentnych regionów, w tym poprawa efektywności energetycznej lokalnych sieci ciepłowniczych, w celu wspierania społeczeństw i terytoriów neutralnych pod względem emisji dwutlenku węgla
- Działania pilotażowe w zakresie testowania produkcji zdecentralizowanej energii odnawialnej oraz wspieranie wzmocnienia pozycji konsumentów i społeczności korzystających z energii odnawialnej, zwłaszcza na obszarach wiejskich, z uwzględnieniem na przykład zrównoważonego zarządzania wycofanymi z eksploatacji panelami słonecznymi
- Poprawa zarządzania zapotrzebowaniem na energię i wspieranie zmian zachowań konsumentów w celu zmniejszenia zużycia energii oraz wspieranie zrównoważonego i efektywnego pod względem zasobów korzystania z energii
- Wspieranie produkcji i wykorzystania zaawansowanych biopaliw, w szczególności biopaliw drugiej (produkowanych z upraw niespożywczych, takich jak biopaliwa celulozowe i biomasa odpadowa) i trzeciej generacji (biomasa z alg)
- Wspieranie polityki i strategii mających na celu przezwyciężenie barier we wprowadzaniu rozwiązań w zakresie wychwytywania, wykorzystywania i składowania dwutlenku węgla w celu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych
- Opracowanie i wprowadzenie nowych lub ulepszonych systemów zachęt, które skłonią do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych ze źródeł przemysłowych

na poziomie lokalnym i regionalnym oraz wzmocnią zrównoważone wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (w tym wodoru) i rozwiązań w zakresie magazynowania energii

- Wspieranie wprowadzania korporacyjnych celów w zakresie łagodzenia zmian klimatycznych i włączania ich do istniejących narzędzi zarządzania przedsiębiorstwem (np. analityki) oraz procesu podejmowania decyzji (np. na etapie rozwoju produktu)
- Zachęcanie do inwestycji, w szczególności funduszy prywatnych, w celu wdrożenia środków efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w różnych sektorach, w tym w sektorze przemysłowym, usługowym i mieszkaniowym
- Wspieranie gromadzenia zintegrowanych danych dotyczących zarządzania energią oraz interoperacyjności danych dzięki technologiom cyfrowym, a także koordynacja standardów i aspektów regulacyjnych

W ramach działań należy dążyć do synergii z innymi instrumentami europejskimi, w szczególności związanymi z Zielonym Ładem. Należy opierać się na wynikach badań i innowacyjnych technologiach opracowanych w ramach programów takich jak Horyzont Europa, LIFE itp. oraz stymulować inwestycje w infrastrukturę za pośrednictwem sektora prywatnego i unijnych instrumentów finansowych, takich jak np. krajowe i regionalne programy EFRR, instrument „Łącząc Europę” (CEF), InvestEU, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji lub EBI. W stosownych przypadkach należy również rozważyć synergie i komplementarność z EFS+, np. w związku z rozwojem zielonych umiejętności i zielonych miejsc pracy, oraz z EFRROW w odniesieniu do zwiększenia efektywności wykorzystania energii w rolnictwie.

Ponadto działania powinny uwzględniać plany działań strategii makroregionalnych, a także odpowiednie inicjatywy UE i KE, takie jak łączność energetyczna w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej (CESEC), Porozumienie Zielonych Miast i Porozumienie Burmistrzów na rzecz Klimatu i Energii oraz Agenda Miejska UE. Zachęca się również do udziału w już istniejących regionalnych forach współpracy na rzecz zarządzania unią energetyczną oraz do przyłączenia się do dialogu energetycznego dotyczącego optymalizacji polityki energetycznej i klimatycznej.

Planowane rezultaty

Działania w ramach współpracy transnarodowej przyczynią się do zwiększenia zdolności regionów i miast Europy Środkowej w celu realizacji polityk zwiększania efektywności energetycznej i działań w różnych sektorach. Działania

pilotażowe potwierdzą wykonalność rozwiązań zwiększających efektywność energetyczną, które będą przyczyniać się do zmiany sposobu postępowania, znoszenia barier i wykorzystania dalszych inwestycji na rzecz ich wdrożenia na szeroką skalę w Europie Środkowej. Doprowadzą w końcu do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych na rzecz osiągnięcia neutralności pod względem efektu cieplarnianego i będą przyczyniać się do łagodzenia zmian klimatu.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.2.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik	Jednostka miary [255]	Cel pośredni (2024) [200]	Cel końcowy (2029) [200]
2	Cel szczegółowy 2.1	83 RCO	Wspólnie opracowane strategie i plany działania	Strategia/plan działania	3	20
2	Cel szczegółowy 2.1	84 RCO	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Działanie pilotażowe	6	39
2	Cel szczegółowy 2.1	87 RCO	Organizacje współpracujące ponad granicami	Organizacja	137	195
2	Cel szczegółowy 2.1	116 RCO	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązanie	6	39

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
2	Cel szczegółowy 2.1	79 RCR	Wspólne strategie i plany działania wdrożone przez organizacje	Wspólna strategia / plan działania	0	2021	15	System monitorowania programu	
2	Cel szczegółowy 2.1	84 RCR	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Organizacja	0	2021	98	System monitorowania programu	
2	Cel szczegółowy 2.1	104 RCR	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą skalę przez organizacje	Rozwiązanie	0	2021	29	System monitorowania programu	

2.2.1.3 Główne grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Grupami docelowymi działań objętych wsparciem mogą być zarówno osoby prywatne, jak i organizacje, które są zaangażowane we wdrażania lub doświadczają pozytywnych zmian w wyniku realizacji działań. W konsekwencji będą zachęćeni do stosowania rozwiązań prowadzących do poprawy efektywności energetycznej, zwiększonego wykorzystania energii odnawialnej i bardziej neutralnej klimatycznie Europy Środkowej. Grupy docelowe obejmują zarówno podmioty publiczne, jak i prywatne, takie jak decydenci i planiści, agencje energetyczne, operatorzy i dystrybutorzy, dostawcy infrastruktury oraz inne lokalne i regionalne podmioty energetyczne, a także różne sektory gospodarki, w tym MŚP. W skład grup docelowych wchodzi również wszystkie grupy ludności, które odniosą korzyści z poprawy regionalnej i lokalnej wydajności energetycznej.

2.2.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji

terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Działania mogą być realizowane na całym obszarze objętym programem i odnosić się do dowolnego rodzaju terytorium, tj. zarówno do obszarów wiejskich jak i miejskich. Działania mogą dotyczyć obszarów, które osiągają gorsze wyniki w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania energii odnawialnej, lub które mają braki w zakresie działań na rzecz osiągnięcia neutralności klimatycznej, ale również dla regionów lepiej pod tym względem rozwiniętych. Umożliwi to wymianę i wzajemne uczenie się od siebie. Współpraca pozwoli również lepiej rozwiniętym regionom na dalszą poprawę ich wydajności energetycznej.

Wszelkie możliwe działania muszą uwzględniać specyficzne cechy terytorialne obszarów docelowych i być dostosowane do odpowiednich strategii terytorialnych na odpowiednim poziomie zarządzania (lokalnym, regionalnym, krajowym).

2.2.1.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.2.1.6 Indykatywny podział zasobów programu UE według rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 - obszar interwencji

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.1	38	4 159 700
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.1	41	1 039 925
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.1	44	7 279 475
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.1	47	1 039 925

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.1	48	1 039 925
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.1	49	2 079 850
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.1	51	1 039 925
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.1	52	1 039 925
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.1	53	1 039 925
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.1	54	1 039 925

Tabela 5: Wymiar 2 - forma finansowania

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.1	01	20 798 500

Tabela 6: Wymiar 3 - terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.1	33	20 798 500

2.2.2.Cel szczegółowy (należy powtórzyć dla każdego wybranego celu szczegółowego)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

PO2 - (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

2.2.2.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Pole tekstowe [7000]

Cel szczegółowy 2.2: Zwiększenie odporności na zmiany klimatu

Potrzeby terytorialne Europy Środkowej

Europa Środkowa stoi w obliczu poważnych wyzwań związanych ze zmianami klimatu. Skrajne warunki atmosferyczne, np. fale upałów, ulewne opady, zwiększają ryzyko i skutkują powodziami, osunięciami ziemi/osuwiskami i coraz częściej okresami upałów i suszy. Ze względu na poważne skutki takich zjawisk dla środowiska naturalnego, społeczeństwa, gospodarki i zdrowia ludzi regiony Europy Środkowej powinny zwiększyć swoją odporność na zmiany klimatu. Zgodnie z ramami koncepcyjnymi Wspólnego Centrum Badawczego (WCR) dotyczącymi odporności, jest ona definiowana jako zdolność do stawienia czoła wstrząsom i trwałym zmianom strukturalnym w taki sposób, że dobrobyt społeczny jest zachowany, bez szkody dla dziedzictwa dla przyszłych pokoleń (Manca, Benczur i Giovannini, 2017).

Zmiany klimatu wywołują jednak niezwykle zróżnicowane skutki w różnych regionach i sektorach. Dlatego działania adaptacyjne powinny uwzględniać specyficzne aspekty terytorialne. Działania muszą być dostosowane na poziomie lokalnym, tak żeby możliwe było wdrożenie wykonalnych rozwiązań o charakterze zintegrowanym, które będzie można powielać w innych regionach Europy Środkowej o zbliżonej charakterystyce. Zagadnienia związane ze zmianami klimatu muszą zostać bezwzględnie włączone do planowania strategicznego opartego na ryzyku i działań zwiększających odporność. Powyższe dotyczy szeregu różnych zagrożeń naturalnych, w tym upałów w miastach, powodzi, osuwisk, pożarów lasów i suszy, w tym niedoboru wody.

Działania w zakresie współpracy transnarodowej

Zgodnie z celami sformułowanymi w Europejskim Zielonym Ładzie, w ramach niniejszego celu szczegółowego wsparcie z programu Interreg EUROPA

ŚRODKOWA będzie przyznawane na współpracę transnarodową, której celem jest wzmacnianie uczenia się polityk i zdolności regionalnych w zakresie odporności klimatycznej w skali całego obszaru objętego programem. Działania powinny kłaść nacisk na zrównoważone, oparte na ekosystemie rozwiązania i podejścia do adaptacji do zmian klimatycznych, a potencjalną modernizację infrastruktury powinny traktować jako ostateczność. W stosownych przypadkach środki adaptacyjne powinny unikać potencjalnych oddziaływań hydromorfologicznych na zbiorniki wodne. Dopuszczalne działania w ramach współpracy obejmują opracowanie i wdrożenie strategii, planów działania, narzędzi, szkoleń, działań pilotażowych i powiązanych rozwiązań. Działania powinny odnosić się do wyzwań, przed którymi stoją terytoria, w celu łagodzenia skutków środowiskowych i społeczno-gospodarczych zmian klimatu i związanego z nimi ryzyka przez rozwój metod opartych na współpracy. Dzięki temu regiony i miasta Europy Środkowej zdobędą dodatkowe zdolności do realizacji działań dostosowawczych do zmian klimatu w zależności od ich specyficznych uwarunkowań terytorialnych.

Konkretyzując, program będzie finansował działania w następujących dziedzinach (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Odporność na zmiany klimatu i działania adaptacyjne
- Krajobrazy odporne na zmiany klimatu i planowanie urbanistyczne
- Odporność na ekstremalne zjawiska pogodowe i związane z nimi zagrożenia (opady deszczu, powodzie, osunięcia ziemi, upały, susze, niedobory wody, pożary itp.)
- Świadomość ryzyka, zapobieganie i zarządzanie ryzykiem
- Społeczno-gospodarcze i zdrowotne skutki zmian klimatu

Przykłady wspieranych działań (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Zwiększanie świadomości i informowanie decydentów politycznych o lokalnych i regionalnych implikacjach zmian klimatycznych w celu wzmacniania lepszego zrozumienia i uwzględniania kwestii związanych ze zmianami klimatycznymi do projektów polityki i ich realizacji
- Opracowywanie zintegrowanych strategii i rozwiązań w celu poprawy zdolności Europy Środkowej do przygotowania i dostosowania się do zmian klimatycznych i ich negatywnego wpływu na społeczeństwo, gospodarkę i środowisko (np. poprzez uwzględnienie różnych aspektów odpornych ekosystemów)
- Wymiana wiedzy i dobrych praktyk dotyczących ekosystemów opartych na

działaniach dostosowujących do zmian klimatu i realizowanie działań pilotażowych na rzecz odbudowy odpornych ekosystemów, np. rzek i obszarów podmokłych, obszarów rolnych i leśnych, różnorodności biologicznej, krajobrazów, odporności na zmiany klimatu, modelowania i prognozowania

- Opracowywanie i wdrażanie zintegrowanych strategii i planów działania w dziedzinie klimatu, które poprawiają świadomość ryzyka i odporność miast i regionów Europy Środkowej (np. w odniesieniu do miejskich wysp ciepła, powodzi błyskawicznych, pożarów, zazielenienia)
- Testowanie rozwiązań dostosowujących do zmian klimatu przez realizację działań pilotażowych, które łączą aspekty technologiczne, ekologiczne, społeczne, kulturowe, związane z zarządzaniem i finansowe. W działaniach pilotażowych należy wykorzystywać dobre praktyki, które są dostępne na poziomie lokalnym, krajowym lub europejskim.
- Doskonalenie kompetencji cyfrowych i koordynacja działań właściwych interesariuszy w celu zarządzania ryzykiem klimatycznym (np. przez harmonizację i dzielenie się danymi, prognozowanie i systemy wczesnego ostrzegania, modelowanie, odporność klimatyczną)
- Zwiększanie odporności klimatycznej infrastruktury krytycznej i obiektów dziedzictwa kulturowego/przyrodniczego poprzez lepsze przygotowanie na wypadek ryzyka i doskonalenie planów zarządzania ryzykiem
- Włączenie aspektów związanych ze zmianami klimatu do strategii gospodarki wodnej na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym (po uwzględnieniu na przykład jakości wody, powodzi, zarządzania wodą opadową i retencją wodną, braku dostępności wody, dostaw wody pitnej, w tym inteligentnej wyceny wody, wód podziemnych, prognozowania).
- Dzielenie się wiedzą i opracowywanie rozwiązań w zakresie uodparniania na zmiany klimatu sektorów rolnictwa i leśnictwa w celu zwiększenia ich odporności na np. susze, zarazy, itp.
- Opracowanie zintegrowanych strategii i rozwiązań na rzecz wzmocnienia usług ekosystemowych na rzecz zdrowia i dobrostanu ludzi w celu wsparcia odporności społecznej i przeciwdziałania społeczno-gospodarczym skutkom zmiany klimatu

W ramach działań należy dążyć do synergii z europejskimi i krajowymi instrumentami, w szczególności z Europejskim Zielonym Ładem. Powinny one wykorzystywać wyniki innych programów, np. Horyzont Europa, LIFE i innych, a także wykorzystywać inwestycje realizowane na przykład z krajowych i regionalnych programów EFRR lub Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. W stosownych przypadkach działania powinny mieć na celu

uwzględnienie wyników we wszystkich odpowiednich inwestycjach w ramach polityki spójności, zapewniając ich odporność na skutki zmian klimatu i klęski żywiołowe.

Działania powinny ponadto uwzględniać dotychczasowe inicjatywy, które mają tworzyć wartość dodaną na wszystkich poziomach (np. transnarodowe strategie dostosowawcze lub plany działań strategii makroregionalnych). Zachęca się także do udziału w uznanych inicjatywach o zasięgu międzynarodowym, np. w inicjatywie na rzecz wzmocnienia odporności miast (Making Cities Resilient, Biuro NZ ds. Ograniczania Ryzyka Katastrof) lub inicjatywie 100 odpornych miast Fundacji im. Rockefellera (100 Resilient Cities), które przyczynią się do zwiększenia widoczności regionu Europy Środkowej w agendzie dostosowania do zmian klimatu.

Planowane rezultaty

Działania w ramach współpracy transnarodowej będą służyć zwiększeniu zdolności i zdobywaniu wiedzy na temat polityki w celu wzmocnienia odporności i wczesnego przeciwdziałania niekorzystnym skutkom zmian klimatu w Europie Środkowej. Przyczynią się one także do poprawy koordynacji działań dostosowawczych i ograniczających ryzyko i będą prowadzić do szerszego zastosowania nowatorskich rozwiązań po ich przetestowaniu i potwierdzeniu w ramach działań pilotażowych. Oczekuje się, że w działaniach będą wykorzystywane fundusze przeznaczone na adaptację do zmian klimatu i wzmocnienie odporności w skali całej Europy Środkowej.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.2.2.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik	Jednostka miary [255]	Cel pośredni (2024) [200]	Cel końcowy (2029) [200]
2	Cel szczegółowy 2.2	83 RCO	Wspólnie opracowane strategie i plany działania	Strategia/plan działania	3	20
2	Cel szczegółowy 2.2	84 RCO	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Działanie pilotażowe	6	39
2	Cel szczegółowy 2.2	87 RCO	Organizacje współpracujące ponad granicami	Organizacja	137	195
2	Cel szczegółowy 2.2	116 RCO	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązanie	6	39

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
2	Cel szczegółowy 2.2	79 RCR	Wspólne strategie i plany działania wdrożone przez organizacje	Wspólna strategia / plan działania	0	2021	15	System monitorowania programu	
2	Cel szczegółowy 2.2	84 RCR	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Organizacja	0	2021	98	System monitorowania programu	
2	Cel szczegółowy 2.2	104 RCR	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą skalę przez organizacje	Rozwiązanie	0	2021	29	System monitorowania programu	

2.2.2.3 Głównie grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Grupami docelowymi działań objętych wsparciem mogą być zarówno osoby prywatne, jak i organizacje, które są zaangażowane we wdrażania lub doświadczają pozytywnych zmian w wyniku realizacji działań. W konsekwencji będą zachęcani do stosowania rozwiązań usprawniających realizację celu wzmocnienia odporności na zmiany klimatu i działań adaptacyjnych do zmian klimatycznych w regionach objętych programem Interreg EUROPA ŚRODKOWA. Grupy docelowe obejmują w szczególności sektor publiczny (w tym władze lokalne, regionalne i krajowe, decydentów, instytucje badawcze, operatorów infrastruktury, agencje rozwoju regionalnego, stowarzyszenia, szczególne grupy interesu, organizacje ratownicze, organizacje pozarządowe, organizacje edukacyjne i szkoleniowe, instytucje finansowe) oraz sektor prywatny. Grupami docelowymi są również wszystkie grupy ludności, które skorzystają ze zwiększenia odporności na zmiany klimatyczne na poziomie regionalnym i lokalnym.

2.2.2.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Działania mogą być realizowane na całym obszarze objętym programem i odnosić się do dowolnego rodzaju terytorium (zarówno do obszarów wiejskich jak i miejskich). Należy jednak skoncentrować się na najbardziej wrażliwych terytoriach, które w największym stopniu dotknięte są zmianami klimatu. Skorzystają one najbardziej na wymianie wiedzy i uczeniu się od innych regionów borykających się z podobnymi problemami.

Wszelkie możliwe działania muszą uwzględniać specyficzne cechy terytorialne obszarów docelowych i być dostosowane do odpowiednich strategii terytorialnych na odpowiednim poziomie zarządzania (lokalnym, regionalnym, krajowym).

2.2.2.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.2.2.6 Indykatorywny podział zasobów programu UE według rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 - obszar interwencji

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.2	58	7 279 475
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.2	59	2 079 850
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.2	60	7 279 475
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.2	61	2 079 850
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.2	64	2 079 850

Tabela 5: Wymiar 2 - forma finansowania

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.2	01	20 798 500

Tabela 6: Wymiar 3 - terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.2	33	20 798 500

2.2.3. Cel szczegółowy (należy powtórzyć dla każdego wybranego celu szczegółowego)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

PO2- (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

2.2.3.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Pole tekstowe [7000]

Cel szczegółowy 2.3: Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym

Potrzeby terytorialne Europy Środkowej

Gospodarka o obiegu zamkniętym definiowana jest jako gospodarka, „w której wartość produktów, materiałów i zasobów jest zachowana przez jak najdłuższy czas, a wytwarzanie odpadów jest zminimalizowane” (KE, 2015). Jest ona również rozumiana jako strategia rozwoju, która „zakłada wzrost gospodarczy bez zwiększania konsumpcji zasobów, głęboką przemianę łańcuchów produkcji i nawyków konsumpcyjnych oraz przekształcenie systemów przemysłowych na poziomie systemowym” (KE, 2014, załącznik I).

Oba wyjaśnienia tego terminu znajdują odzwierciedlenie w nowym planie działania UE na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym (2020), który zapowiada inicjatywy dotyczące całego cyklu życia produktów, ukierunkowane na przykład na ich projektowanie, wspieranie procesów gospodarki o obiegu zamkniętym i wspieranie zrównoważonej konsumpcji. Koncepcja ta odznacza się znaczącym potencjałem do zmniejszenia presji na środowisko naturalne i tworzy nowe, ekologiczne możliwości prowadzenia działalności gospodarczej i tworzenia nowych miejsc pracy, przynosząc tym samym korzyści gospodarcze dla regionów.

Europa Środkowa przybliżyła się do europejskich celów w zakresie ponownego wykorzystania i recyklingu odpadów, ale część jej regionów pozostaje nadal w tyle. Żeby zbudować bardziej efektywną pod względem wykorzystania zasobów i konkurencyjną gospodarkę, konieczne jest dalsze rozwijanie i doskonalenie sposobów podejścia opartych na gospodarce o obiegu zamkniętym, dopasowanych do konkretnych potrzeb obszarów miejskich i wiejskich. Taka transformacja wymaga stworzenia ram polityki na rzecz zrównoważonych produktów, reorganizacji najważniejszych łańcuchów wartości i przepływu materiałów (w tym energii i wody), lepszej gospodarki odpadami, a także stworzenia nowych modeli gospodarczych.

Działania w zakresie współpracy transnarodowej

W ramach niniejszego celu szczegółowego wsparcie z programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA będzie przyznawane na współpracę transnarodową ukierunkowaną na stosowanie podejść opartych na gospodarce o obiegu zamkniętym w skali całego obszaru objętego programem. Przyczyni się to do wzmocnienia regionalnej wartości dodanej, zwłaszcza w regionach wiejskich i peryferyjnych.

Dopuszczalne działania z zakresu współpracy obejmują wspólne opracowanie i realizację strategii i planów działania, narzędzi, szkoleń, działań pilotażowych i powiązanych działań. Działania powinny być zgodne z Europejskim Zielonym Ładem i planem działania UE na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym i w konsekwencji przyczyniać się do poprawy cykli życia produktów, promowania procesów gospodarki o obiegu zamkniętym i propagowania zrównoważonej konsumpcji (odmawianie, przemyślenie, redukcja, ponowne wykorzystanie, naprawa, odnowienie, regeneracja, zmiana przeznaczenia, recykling, odzysk). Współpraca transnarodowa powinna przyczyniać się do przyspieszenia przejścia do gospodarki o obiegu zamkniętym przez pogłębianie wiedzy, doskonalenie uczenia się polityk, a także testowanie dobrych praktyk.

Konkretyzując, program będzie finansował działania w następujących dziedzinach (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Zapobieganie powstawaniu odpadów i zarządzanie nimi, recykling oraz odzyskiwanie zasobów i surowców
- Naprawa i ponowne wykorzystanie
- Łańcuchy wartości w gospodarce o obiegu zamkniętym
- Ekologiczne procesy produkcyjne i systemy o obiegu zamkniętym
- Zrównoważone projektowanie produktów (np. projektowanie ekologiczne) i procesy rozwoju produktów
- Zmiany sposobów postępowania producentów, konsumentów, nabywców publicznych itd.

Przykłady wspieranych działań (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Zwiększanie świadomości decydentów politycznych i interesariuszy w zakresie szans, jakie gospodarka o obiegu zamkniętym tworzy dla środowiska naturalnego i gospodarki, a także zwiększanie ich zdolności do wykorzystania sposobów podejścia opartych na gospodarce o obiegu zamkniętym w praktyce.
- Wspieranie ram polityki na rzecz stosowania i doskonalenia sposobów podejścia opartych na gospodarce o obiegu zamkniętym, np. przez wdrażanie

i realizację zintegrowanych strategii i planów działania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym na poziomie lokalnym i regionalnym, w tym powiązane regionalne programy innowacji.

- Doskonalenie polityk i kompetencji w zakresie gospodarki odpadami w sektorze publicznym i prywatnym, w tym przeciwdziałanie, przetwarzanie i recykling odpadów komunalnych (np. odzyskiwanie odpadów organicznych, w tym substancji odżywczych ze ścieków komunalnych) i przemysłowych
- Wspieranie podejść mających na celu ograniczenie składowania wszystkich rodzajów odpadów i zachowanie ich wartości (jako przyszłych zasobów) w cyklu gospodarczym
- Rozwijanie i testowanie rozwiązań sprzyjających odzyskowi i ponownemu wykorzystaniu surowców (np. tworzenie lokalnych rynków surowców wtórnych, stworzenie rynku produktów pochodzących z recyklingu w Europie Środkowej)
- Testowanie rozwiązań z zakresu naprawy i ponownego wykorzystania w ramach działań pilotażowych z bezpośrednim zaangażowaniem obywateli
- Rozwijanie i wdrażanie koncepcji symbiozy przemysłowej na poziomie terytorialnym i wzmacnianie przemysłowych sieci efektywnie wykorzystujących zasoby i ekosystemy gospodarcze
- Tworzenie ram polityki na rzecz zrównoważonych produktów i wsparcia lokalnych i regionalnych struktur zarządzania, które promują obieg zamknięty, eko-innowacje i ekologiczne projektowanie w skali całego cyklu życia produktów
- Wymiana wiedzy i dobrych praktyk w zakresie rozwiązań związanych z ekologicznymi procesami produkcyjnymi uwzględniającymi obieg zamknięty w różnych sektorach przemysłowych (np. w elektronice, budownictwie i mieszkalnictwie, przemyśle tekstylnym, tworzyw sztucznych, opakowań, produkcji żywności i rolnictwie) i ich testowanie w ramach działań pilotażowych
- Wzmacnianie współpracy między podmiotami z najważniejszych łańcuchów wartości w celu znoszenia barier w stosowaniu podejścia opartego na gospodarce o obiegu zamkniętym (z uwzględnieniem aspektów rynkowych i globalizacji)
- Propagowanie i testowanie rozwiązań cyfrowych na potrzeby gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym aplikacji i usług (np. paszportów produktów, mapowania zasobów i informacji konsumenckiej)
- Wzmacnianie współpracy między sektorem publicznym i prywatnym w celu projektowania instrumentów finansowych i zrównoważonych modeli gospodarczych, które przyczyniają się do wprowadzania innowacyjnych

rozwiązań z zakresu gospodarki o obiegu zamkniętym i bardziej ekologicznych procesów produkcyjnych

- Rozwijanie i testowanie sposobów podejścia, które przyczyniają się do zmiany sposobu postępowania i zwiększenia akceptacji bardziej zrównoważonych produktów (np. poprzez promocję i przyjmowanie mechanizmów takich jak EMAS, EU Ecolabel czy Zielone Zamówienia Publiczne (Green Public Procurement) i efektywnych pod względem wykorzystania zasobów wzorców konsumpcji i produkcji (np. zintegrowanych sposobów przeciwdziałania marnotrawieniu żywności)
- Rozwijanie i testowanie sposobów podejścia, które zwiększają popyt rynkowy na materiały i produkty pochodzące z recyklingu (np. zrównoważone zamówienia publiczne)

Działania w ramach niniejszego celu szczegółowego powinny w szczególności umożliwiać uczenie się polityki oraz szerokie stosowanie i rozpowszechnianie rozwiązań w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym na terytoriach Europy Środkowej. Różni się to od działań oczekiwanych w ramach celu szczegółowego nr 1.1, które mogą również przyczynić się do rozwoju gospodarki w większym stopniu opartej na obiegu zamkniętym, ale bardziej ogólnie dotyczy aspektów badań naukowych i innowacji mających na celu wspieranie bardziej ekologicznej i inteligentnej gospodarki, w tym przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym, zgodnie z priorytetami dotyczącymi inteligentnej specjalizacji.

Szczególnie zachęca się, by działania tworzyły synergie z instrumentami krajowymi i UE na rzecz wykorzystania innowacyjnych wyników i technologii (np. z programu Horyzont Europa), z istniejącymi sieciami tematycznymi i inicjatywami na rzecz obiegu gospodarki tworzywami sztucznymi (Circular Plastic Alliance) lub konsorcjum przemysłowym opartym na biogospodarce, a także do uwzględnienia planów działań makroregionalnych. Działania powinny przyczyniać się do wykorzystania inwestycji finansowanych na przykład z krajowych i regionalnych programów EFRR lub Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Planowane rezultaty

Działania w ramach współpracy transnarodowej przyczynią się do zwiększenia zdolności publicznych i prywatnych interesariuszy w Europie Środkowej w zakresie realizacji polityk na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym i wykorzystania w praktyce rozwiązań o charakterze innowacyjnym. Działania będą przyczyniać się do poprawy ram polityki na rzecz tworzenia zrównoważonych produktów i do zmiany w sposobie postępowania konsumentów. Przyczynią się one także do wyeliminowania barier dla wykorzystania inwestycji w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym zarówno w sektorze publicznym, jak

i prywatnym. Integracja w połączeniu z różnymi sposobami podejścia opartymi na gospodarce o obiegu zamkniętym powinna odnosić się do głównych podmiotów gospodarczych, a nie tylko liderów.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.2.3.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik	Jednostka miary [255]	Cel pośredni (2024) [200]	Cel końcowy (2029) [200]
2	Cel szczegółowy 2.3	83 RCO	Wspólnie opracowane strategie i plany działania	Strategia/plan działania	2	15
2	Cel szczegółowy 2.3	84 RCO	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Działanie pilotażowe	6	40
2	Cel szczegółowy 2.3	87 RCO	Organizacje współpracujące ponad granicami	Organizacja	105	150
2	Cel szczegółowy 2.3	116 RCO	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązanie	6	40

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
2	Cel szczegółowy	79 RCR	Wspólne strategie i plany	Wspólna strategia / plan	0	2021	11	System monitorowania	

	wy 2.3		działania wdrożone przez organizacje	działania				programu	
2	Cel szczegółowy wy 2.3	84 RCR	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Organizacja	0	2021	75	System monitorowania programu	
2	Cel szczegółowy wy 2.3	104 RCR	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą skalę przez organizacje	Rozwiązanie	0	2021	30	System monitorowania programu	

2.2.3.3 Główne grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Grupami docelowymi działań objętych wsparciem mogą być zarówno osoby prywatne, jak i organizacje, które są zaangażowane we wdrażania lub doświadczają pozytywnych zmian w wyniku realizacji działań. W konsekwencji będą one zachęcane do stosowania rozwiązań sprzyjających doskonaleniu ram gospodarki o obiegu zamkniętym i bardziej zrównoważonych i efektywnych pod względem wykorzystania zasobów procesów. Grupy docelowe składają się w szczególności zarówno z podmiotów publicznych jak i podmiotów prywatnych na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, obejmując szereg różnych sektorów i poziomów zarządzania, takich jak: decydenci polityczni, przemysł, w tym MŚP, planiści miejscy i wiejscy, przedsiębiorstwa gospodarki odpadami, właściciele i operatorzy infrastruktury, a także inne organizacje, takie jak pośrednicy, agencje rozwoju regionalnego i innowacji, instytucje ochrony środowiska, organizacje pozarządowe, instytucje finansowe, organizacje edukacyjne i szkoleniowe oraz uniwersytety i instytuty badawcze. W skład grup docelowych wchodzi ponadto przedstawiciele wszystkich grup społecznych, w tym konsumentów, którzy będą czerpać korzyści z rozwiązań z zakresu gospodarki o obiegu zamkniętym.

2.2.3.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji

terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Działania mogą być realizowane na całym obszarze objętym programem i odnosić się do dowolnego rodzaju terytorium, tj. zarówno do obszarów wiejskich jak i miejskich. Należy skoncentrować się jednak na terytoriach, które pozostają w tyle pod względem realizacji rozwiązań związanych z gospodarką o obiegu zamkniętym. Umożliwi to wymianę i wzajemne uczenie się od siebie. Największe korzyści będą one czerpać z wymiany wiedzy z bardziej rozwiniętymi regionami, które będą z kolei w stanie dalej poprawiać efektywne wykorzystanie zasobów.

Wszelkie działania muszą uwzględniać specyficzne cechy terytorialne obszarów: docelowych i być dostosowane do odpowiednich strategii terytorialnych na odpowiednim poziomie zarządzania (lokalnym, regionalnym, krajowym).

2.2.3.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.2.3.6 Indykatywny podział zasobów programu UE według rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 - obszar interwencji

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.3	65	1 559 888
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.3	67	3 899 719
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.3	69	1 559 888
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.3	71	4 679 662
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.3	75	3 899 719

Tabela 5: Wymiar 2 - forma finansowania

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.3	01	15 598 876

Tabela 6: Wymiar 3 - terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.3	33	15 598 876

2.2.4. Cel szczegółowy (należy powtórzyć dla każdego wybranego celu szczegółowego)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

PO2-(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

2.2.4.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Pole tekstowe [7000]

Cel szczegółowy 2.4: Ochrona środowiska

Potrzeby terytorialne Europy Środkowej

Wpływ taki jak zanieczyszczenie, użytkowanie gruntów, wydobycie zasobów naturalnych oraz obce gatunki inwazyjne stanowi coraz większe zagrożenie dla niezwykłego bogactwa krajobrazowego, walorów przyrodniczych, ekosystemów i różnorodności biologicznej na obszarze Europy Środkowej. Żeby przeciwdziałać temu trendowi, waloryzować i chronić środowisko naturalne, a także zapewnić ekologiczne przenikanie się różnych obszarów, niezbędne jest wypracowanie skoordynowanych sposobów podejścia, co jest także jednym z obszarów polityki Europejskiego Zielonego Ładu i zostało podkreślone w Strategii UE na rzecz bioróżnorodności 2030 r. Powyższe wymaga zintegrowanych sposobów podejścia do ochrony powietrza, wody i gleby, a także zaangażowania szeregu sektorów i interesariuszy, np. władz odpowiedzialnych za planowanie przyrodnicze i przestrzenne, obiektów wodnych, przemysłu i turystyki.

Działania w zakresie współpracy transnarodowej

W ramach niniejszego celu szczegółowego z Programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA wsparcie będzie przyznawane na działania z zakresu współpracy transnarodowej, które służą opracowaniu i realizacji strategii, planów działania, narzędzi, szkoleń i działań pilotażowych służących bardziej efektywnej ochronie przyrody i bardziej zrównoważonemu zarządzaniu środowiskiem. Działania powinny koncentrować się na opracowaniu i wdrażaniu udoskonalonych polityk na rzecz ochrony środowiska, a także na opracowaniu wspólnych sposobów podejścia dostosowanych do szczególnych warunków lokalnych. Ekosystemy wykraczające poza granice (np. dorzecza rzek, korytarze ekologiczne itd.) powinny odnosić korzyści ze współpracy transnarodowej takiej jak już istniejące inicjatywy wielostronne, np. inicjatywa zielonych płuc Europy (Green Belt Initiative).

Konkretyzując, program będzie finansował działania w następujących dziedzinach (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Ochrona i odbudowa różnorodności biologicznej, w tym miejskich terenów zielonych
- Ochrona dziedzictwa przyrodniczego, ekosystemów i obszarów cennych przyrodniczo, w tym obszarów Natura 2000
- Zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska (powietrza, wody, gleby, hałas, światło itp.) i jego wpływu na zdrowie ludzkie
- Zintegrowane zarządzanie środowiskiem i zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych
- Zrównoważone zarządzanie gruntami i planowanie krajobrazu, które optymalizują działalność człowieka z uwzględnieniem środków ochrony i zwiększania różnorodności biologicznej
- Usługi ekosystemowe (np. wytwarzanie żywności i wody, czyste powietrze, korzyści rekreacyjne)
- Odbudowa zniszczonych ekosystemów
- Zrównoważona turystyka i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego

Przykłady wspieranych działań (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Doskonalenie ram politycznych w zakresie różnorodności biologicznej oraz wdrażanie strategii na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadnarodowym w celu ochrony i odbudowy ekosystemów oraz ochrony dzikiej fauny i flory
- Podnoszenie umiejętności i kompetencji interesariuszy na wszystkich poziomach polityki poprzez wymianę wiedzy i najlepszych praktyk w celu

wspierania zintegrowanego zarządzania zasobami naturalnymi, takimi jak powietrze, woda i gleba, jak również opartych na przyrodzie rozwiązań w zakresie inwestycji infrastrukturalnych

- Wspieranie wdrażania polityk i strategii na rzecz ochrony krajobrazów kulturowych oraz włączanie interesów ochrony różnorodności biologicznej do zarządzania krajobrazem
- Łączenie zielonej i niebieskiej infrastruktury w skoordynowany sposób w celu budowy i wzmocnienia korytarzy ekologicznych i miejsc objętych ochroną na poziomie lokalnym, regionalnym i transnarodowym, co przyczyni się do ograniczenia fragmentacji przestrzeni przyrodniczej i przenikania się siedlisk ponad granicami państw
- Testowanie innowacyjnych rozwiązań technicznych służących odbudowie zniszczonych ekosystemów (np. rzek, bardzo zróżnicowanych krajobrazów, lasów) i rozszerzanie takich sposobów podejścia na wyższym poziomie terytorialnym
- Opracowanie i testowanie rozwiązań służących ocenie i doskonaleniu usług ekosystemowych i zwiększaniu świadomości decydentów politycznych w zakresie wartości ekosystemów na poziomie lokalnym i regionalnym, z uwzględnieniem ich funkcji w zakresie poprawy zdrowia i dobrobytu społeczeństwa poprzez np. dostęp do przyrody, sport na świeżym powietrzu i rekreację
- Wzmacnianie koordynacji zarządzania środowiskiem i ochrony przyrody na poziomie transnarodowym w ramach wielostronnych inicjatyw współpracy i takich struktur jak inicjatywa zielonych płuc Europy
- Rozwijanie transnarodowych sposobów podejścia do zrównoważonego wykorzystania gruntów w celu przeciwdziałania eksurbanizacji i testowanie nowatorskich sposobów podejścia do rewaloryzacji zanieczyszczonych terenów przemysłowych przez rewitalizację zniszczonych obszarów podmiejskich
- Wspieranie innowacyjnych rozwiązań, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów i zachęt, w celu przeciwdziałania degradacji gleby (w tym jej zagęszczaniu) i poprawy jej właściwości, np. poprzez zwiększenie zawartości materii organicznej w glebie
- Rozwijanie i testowanie zintegrowanych planów działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego (np. w zakresie monitorowania i ograniczania zanieczyszczenia) na poziomie lokalnym i regionalnym w celu stworzenia podstawy do przeciwdziałania i łagodzenia skutków zanieczyszczenia
- Budowa zdolności do zintegrowanego zarządzania ekosystemami wodnymi (np. przez harmonizację realizacji planów gospodarki wodnej w celu poprawy

jakości wody w transgranicznych dorzeczach rzek lub przez stosowanie innowacyjnych technologii uzdatniania wody)

- Rozpowszechnianie dobrych praktyk i rozwijanie innowacyjnych rozwiązań ukierunkowanych na obce gatunki inwazyjne i wzmacnianie praktyk zrównoważonego zarządzania środowiskiem (np. gospodarki leśnej, zarządzania jeziorami, zarządzania przyjaznego dla zapylaczy, zrównoważonych łańcuchów dostaw żywności)
- Opracowywanie i wdrażanie strategii i rozwiązań na rzecz zrównoważonej turystyki, które przyczyniają się do waloryzacji dziedzictwa przyrodniczego Europy Środkowej (np. obszarów objętych ochroną, terenów podmokłych, krajobrazów), z wykorzystaniem metod partycypacyjnych oraz metod zapobiegających konfliktom

W ramach działań należy dążyć do synergii z europejskimi i krajowymi instrumentami, w szczególności z Europejskim Zielonym Ładem. Powinny one wykorzystywać wyniki innych programów, np. Horyzont Europa, LIFE i innych, a także wykorzystywać inwestycje realizowane na przykład z krajowych i regionalnych programów EFRR, InvestEU lub Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. W stosownych przypadkach należy również rozważyć synergie i komplementarność z EFS+, np. w związku z rozwojem ekologicznych umiejętności i miejsc pracy, oraz z EFRROW w odniesieniu np. do zarządzania wodą i ochroną różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich.

Działania powinny ponadto uwzględniać dotychczasowe inicjatywy i zinstytucjonalizowane struktury współpracy na rzecz tworzenia wartości dodanej na wszystkich poziomach (np. Europejski Zielony Pas, konwencje dotyczące ochrony środowiska, Konwencja Karpacka, Konwencja Alpejska), jak również odpowiednie plany działań strategii makroregionalnych.

Planowane rezultaty

Działania w ramach współpracy transnarodowej przyczynią się do uczenia się polityk na wszystkich poziomach zarządzania, a także zwiększą zdolności do lepszego zarządzania ponadsektorową współzależnością ekosystemów i bioróżnorodnością, a także społeczno-gospodarczymi skutkami ich degradacji. Działania transnarodowe będą przyczyniać się do eliminowania luk w polityce w celu stworzenia całościowych i spójnych ram dla ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego w Europie Środkowej. Pilotażowe wdrażanie nowych rozwiązań i transfer dobrych praktyk będą przyczyniać się do zmniejszania barier w realizacji działań z zakresu ochrony i odbudowy środowiska naturalnego. W rezultacie uwolnione zostaną środki finansowe i wykorzystane dodatkowe fundusze na budowę zielonej infrastruktury.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.2.4.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik	Jednostka miary [255]	Cela pośredni (2024) [200]	Cel końcowy (2029) [200]
2	Cel szczegółowy 2.4	83 RCO	Wspólnie opracowane strategie i plany działania	Strategia/plan działania	4	24
2	Cel szczegółowy 2.4	84 RCO	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Działanie pilotażowe	7	48
2	Cel szczegółowy 2.4	87 RCO	Organizacje współpracujące ponad granicami	Organizacja	168	240
2	Cel szczegółowy 2.4	116 RCO	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązanie	7	48

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
2	Cel szczegółowy 2.4	79 RCR	Wspólne strategie i plany działania wdrożone przez organizacje	Wspólna strategia / plan działania	0	2021	18	System monitorowania programu	

2	Cel szczegółowy 2.4	84 RCR	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Organizacja	0	2021	120	System monitorowania programu	
2	Cel szczegółowy 2.4	104 RCR	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą skalę przez organizacje	Rozwiązania	0	2021	36	System monitorowania programu	

2.2.4.3 Główne grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Grupami docelowymi działań objętych wsparciem mogą być zarówno osoby prywatne, jak i organizacje, które są zaangażowane we wdrażania lub doświadczają pozytywnych zmian w wyniku realizacji działań. W konsekwencji będą przyczyniać się one do poprawy zarządzania środowiskiem naturalnym w Europie Środkowej. Grupy docelowe składają się w szczególności zarówno z podmiotów publicznych, jak i prywatnych, obejmując bardzo dużą liczbę różnych sektorów i poziomów zarządzania, takich jak regionalne i krajowe władze publiczne, decydenci polityczni i planiści, agencje rozwoju regionalnego, przedsiębiorstwa, w tym MŚP, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe, instytucje finansowe, organizacje edukacyjne i szkoleniowe, uniwersytety i instytuty badawcze oraz inne organizacje działające w dziedzinie ochrony środowiska. W skład grup docelowych wchodzi także przedstawiciele wszystkich grup społecznych, które będą czerpać korzyści z poprawy zarządzania środowiskiem naturalnym na poziomie regionalnym i lokalnym.

2.2.4.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Działania mogą być realizowane na całym obszarze objętym programem i odnosić się do dowolnego rodzaju terytorium, tj. zarówno do obszarów wiejskich jak i miejskich. Należy skoncentrować się jednak na tych terytoriach, które posiadają

cenne zasoby przyrodnicze, i regionach o najgorszym stanie środowiska naturalnego, lub na regionach wykazujących duży potencjał do odbudowy środowiska naturalnego (np. na miejskich obszarach przemysłowych, terenach poprzemysłowych, obszarach zdegradowanych rzek). Na wymianie wiedzy z bardziej rozwiniętymi regionami będą korzystać najbardziej regiony, które pozostają w tyle z realizacją polityk ochrony środowiska. Z kolei regiony na wyższym poziomie rozwoju będą także w stanie wzmocnić swoje praktyki z zakresu zarządzania środowiskiem naturalnym. Na potrzeby realizacji działań na poziomie lokalnym i regionalnym sposoby podejścia dostosowane do danego miejsca powinny uwzględniać specyficzne uwarunkowania terytorialne na obszarach docelowych i być dostosowane do danego poziomu zarządzania (lokalnego, regionalnego, krajowego).

2.2.4.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.2.4.6 Indykatywny podział zasobów programu UE według rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 - obszar interwencji

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.4	62	2 599 813
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.4	64	3 899 718
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.4	65	2 599 813
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.4	73	3 899 718
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.4	77	2 599 813
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.4	78	2 599 813
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.4	79	7 799 437

Tabela 5: Wymiar 2 - forma finansowania

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.4	01	25 998 125

Tabela 6: Wymiar 3 - terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.4	33	25 998 125

2.2.5. Cel szczegółowy (należy powtórzyć dla każdego wybranego celu szczegółowego)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

PO2- (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

2.2.5.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Pole tekstowe [7000]

Cel szczegółowy 2.5: Zielona mobilność miejska

Potrzeby terytorialne Europy Środkowej

Zmniejszenie emisji z transportu jest kluczowym wyzwaniem dla ekologizacji gospodarki Europy Środkowej, a także głównym celem Europejskiego Zielonego Ładu. Mobilność w mieście wymaga w szczególności zintegrowanej odpowiedzi. Inteligentne i ekologiczne rozwiązania należy wprowadzić w miejskich obszarach funkcjonalnych (MOF), uwzględniając interakcje między zwartymi „centrami miast” a ich „zapleczem”. W Europie Środkowej wiele jednostek MOF stoi przed podobnymi wyzwaniami związanymi z ekologizacją (uczynieniem przyjaznej środowisku) mobilności. Wymagają one zastosowania zintegrowanych podejść, aby zająć się ogromną różnorodnością aspektów terytorialnych (od np. zapotrzebowania na energię, zanieczyszczenia powietrza, zatłoczenia ulic i logistyki miejskiej po usługi transportu publicznego, zachowania związane z mobilnością i dobre zarządzanie) oraz aby osiągnąć zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto. W tym zakresie cyfryzacja i nowe technologie wykazują znaczny potencjał, który może pomóc w ekologizacji przyszłości mobilności miejskiej.

Działania w zakresie współpracy transnarodowej

W ramach niniejszego celu szczegółowego z Programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA wsparcie będzie przyznawane na działania z zakresu opracowywania i wdrażania strategii, planów działania, narzędzi, szkoleń i działań pilotażowych służących bardziej efektywnej nauce polityk oraz poprawy umiejętności w zakresie zrównoważonej mobilności miejskiej. Działania powinny skupiać się na zintegrowanej i inteligentnej ekologicznej mobilności na obszarach MOF poprzez uwzględnienie aspektów zarządzania i poprawę koordynacji między właściwymi interesariuszami i politykami. Zgodnie z unijnym „pakietem dotyczącym mobilności w mieście”, działania powinny obejmować opracowanie i wdrożenie zintegrowanych strategii. Powinny one również obejmować testowanie i wdrażanie nowych ekologicznych podejść i technologii w celu zapewnienia rozwiązań dla wyzwań związanych z mobilnością w mieście. Ponadto działania powinny wyrównywać różnice między terytoriami mniej i bardziej rozwiniętymi pod względem ekologicznej mobilności miejskiej.

Konkretyzując, program będzie finansował działania mające na celu poprawę sytuacji w następujących dziedzinach (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Planowanie zrównoważonej mobilności miejskiej
- Jakość i wydajność usług ekologicznego, miejskiego transportu publicznego
- Inteligentne zarządzanie ruchem i mobilnością, w tym rozwiązania w zakresie dojazdów
- Zrównoważone połączenia multimodalne pomiędzy obszarami miejskimi i podmiejskimi
- Zrównoważone multimodalne miejskie rozwiązania transportowe i logistyczne (z uwzględnieniem tzw. „ostatniej mili”)
- Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń powietrza pochodzących z transportu miejskiego
- Dostępność miejskiego transportu publicznego dla wszystkich, a zwłaszcza dla osób starszych i niepełnosprawnych

Przykłady wspieranych działań (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Podnoszenie umiejętności i zdolności urbanistów i decydentów w zakresie zintegrowanego planowania zrównoważonej i ekologicznej mobilności na poziomie miejskich obszarów funkcjonalnych
- Wymiana wiedzy, doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie inteligentnego zarządzania ruchem w celu poprawy takich aspektów jak parkowanie,

zatlóczenie, emisja gazów cieplarnianych i inne emisje związane z transportem

- Testowanie i wdrażanie rozwiązań w zakresie zharmonizowanych i zintegrowanych rozwiązań w zakresie biletów, sprzyjających wydajnemu i powszechnie akceptowanemu transportowi publicznemu na poziomie miejskich obszarów funkcjonalnych
- Testowanie i wprowadzanie rozwiązań typu „mobilność jako usługa” (MaaS) oraz innych cyfrowych modeli biznesowych na rzecz zrównoważonej mobilności miejskiej i inteligentnych rozwiązań logistycznych
- Promowanie i wdrażanie zintegrowanych koncepcji mobilności miejskiej, w tym np. transportu bezemisyjnego, np. rowerowego, oraz strategii monitorowania, które przyczyniają się do lepszego zarządzania jakością powietrza w celu zmniejszenia narażenia ludności na emisje związane z transportem (zanieczyszczenie powietrza i hałas) w oparciu o obowiązujące wytyczne WHO i dyrektywy UE
- Wymiana doświadczeń i podejść do zrównoważonego zarządzania flotą (np. autobusów wodorowych i elektrycznych), jak również wykorzystania baterii wycofanych z eksploatacji w systemach elektromobilności miejskiej
- Opracowywanie i wprowadzanie lepszych rozwiązań w zakresie zarządzania zrównoważoną mobilnością na poziomie MOF, w tym np. koordynacja interesariuszy na różnych poziomach zarządzania w celu poprawy łączności miejskiej i podmiejskiej oraz rozwiązań w zakresie ekologicznych dojazdów
- Testowanie i wdrażanie ekologicznych miejskich rozwiązań logistycznych oraz testowanie nowych podejść do multimodalnego transportu towarów na poziomie MOF (np. multimodalne węzły komunikacyjne)
- Projektowanie i wdrażanie strategii mających na celu ekologizację „ostatniej mili” dostaw i logistyki w miastach
- Wpływanie na zmianę zachowań w kierunku bardziej zrównoważonej mobilności miejskiej poprzez innowacyjne podejścia (np. działania typu „pop-up”, którym towarzyszy kampania cyfrowa)
- Opracowywanie i wdrażanie strategii i planów działania w celu poprawy pozbawionego barier dostępu do systemów transportu publicznego, zwłaszcza dla osób starszych i niepełnosprawnych

Działania powinny poszukiwać synergii z instrumentami UE, aby podejmować innowacyjne podejścia i technologie, np. z programem Horyzont Europa, oraz z istniejącymi sieciami i inicjatywami, np. CIVITAS, europejską platformą ds. planów zrównoważonej mobilności miejskiej oraz agendą miejską UE, jak również uwzględniać plany działań strategii makroregionalnych. Działania powinny przyczyniać się do wykorzystania inwestycji finansowanych na przykład

z krajowych i regionalnych programów EFRR lub Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Projektowanie działań w ramach tego celu szczegółowego powinno uwzględniać w szczególności następujące kwestie: zmniejszenie zapotrzebowania na transport, zmniejszenie lub optymalizacja przepływów transportowych, promowanie systemów transportowych o najniższej emisyjności oraz zmniejszenie wpływu systemów transportowych na zanieczyszczenie powietrza i hałas, zdrowie publiczne i dziedzictwo kulturowe.

Planowane rezultaty

Wynikiem działań w ramach współpracy transnarodowej będzie poprawa zdolności i uczenie się polityk na wszystkich poziomach zarządzania w celu wdrożenia multimodalnej mobilności zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju w funkcjonalnych obszarach miejskich. Doprowadzi to do powstania bardziej ekologicznych usług w zakresie mobilności miejskiej, zmiany zachowań i przyczyni się do znacznego ograniczenia zanieczyszczeń związanych z transportem oraz do redukcji emisji gazów cieplarnianych. Mniej zatłoczone miasta Europy Środkowej przyniosą korzyści gospodarcze i stworzą przestrzeń publiczną, która z kolei przyczyni się do zapewnienia wyższej jakości życia obywatelom. Ponadto wspierane działania odblokują środki finansowe na zwiększenie skali opracowanych rozwiązań i pomogą we wdrażaniu innowacyjnych i ekologicznych technologii mobilności miejskiej na szerszym poziomie terytorialnym.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.2.5.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik	Jednostka miary [255]	Cel pośredni (2024) [200]	Cel końcowy (2029) [200]

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik	Jednostka miary [255]	Cel pośredni (2024) [200]	Cel końcowy (2029) [200]
2	Cel szczegółowy 2.5	83 RCO	Wspólnie opracowane strategie i plany działania	Strategia/plan działania	3	20
2	Cel szczegółowy 2.5	84 RCO	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Działanie pilotażowe	6	39
2	Cel szczegółowy 2.5	87 RCO	Organizacje współpracujące ponad granicami	Organizacja	137	195
2	Cel szczegółowy 2.5	116 RCO	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązanie	6	39
2	Cel szczegółowy 2.5	120 RCO	Projekty wspierające współpracę transgraniczną na rzecz rozwoju powiązań między obszarami miejskimi a wiejskimi	Projekt	9	13

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
2	Cel szczegółowy 2.5	79 RCR	Wspólne strategie i plany działania wdrożone przez organizacje	Wspólna strategia / plan działania	0	2021	15	System monitorowania programu	
2	Cel szczegółowy 2.5	84 RCR	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Organizacja	0	2021	98	System monitorowania programu	
2	Cel szczegółowy 2.5	104 RCR	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą	Rozwiązanie	0	2021	29	System monitorowania programu	

			skalę przez organizacje						
--	--	--	-------------------------	--	--	--	--	--	--

2.2.5.3 Główne grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Grupami docelowymi działań objętych wsparciem mogą być zarówno osoby prywatne, jak i organizacje, które są zaangażowane we wdrażania lub doświadczają pozytywnych zmian w wyniku realizacji działań. Grupy docelowe obejmują w szczególności zarówno podmioty publiczne, jak i prywatne, takie jak operatorzy transportu publicznego, lokalne, regionalne i krajowe władze publiczne, decydenci i planiści, agencje rozwoju regionalnego, dostawcy infrastruktury, dostawcy usług związanych z mobilnością, grupy interesu związane z mobilnością, inne lokalne i regionalne podmioty działające w sektorze transportu, przedsiębiorstwa, w tym MŚP, organizacje pozarządowe, instytucje finansujące, organizacje edukacyjne i szkoleniowe, a także uniwersytety i instytuty badawcze. Grupy docelowe obejmują również wszystkie grupy społeczne, które skorzystają z ulepszonych, bardziej ekologicznych systemów transportu publicznego w funkcjonalnych obszarach miejskich.

2.2.5.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Działania mogą być realizowane na całym obszarze współpracy. Ze względu na znaczenie interakcji pomiędzy miastami a ich zapleczem (np. osoby dojeżdżające do pracy czy szkoły) wyzwania związane z mobilnością miejską należy rozpatrywać na poziomie miejskich obszarów funkcjonalnych. Według OECD, Komisji Europejskiej i Eurostatu (OECD, 2012), miejski obszar funkcjonalny definiowany jest jako funkcjonalna jednostka gospodarcza charakteryzująca się gęsto zaludnionymi „zwartymi obszarami miejskimi” i „zapleczem”, gdzie rynek pracy jest silnie zintegrowany ze zwartymi obszarami miejskimi. W centrum uwagi powinny jednak znaleźć się funkcjonalne obszary miejskie o wysokiej emisji CO₂ lub zanieczyszczeń powietrza pochodzących z sektora transportu. Najbardziej skorzystają one na wymianie wiedzy z regionami, które są bardziej zaawansowane

we wdrażaniu niskoemisyjnych rozwiązań w zakresie mobilności miejskiej. Z kolei współpraca pozwoli również bardziej rozwiniętym regionom na dalszą poprawę ich możliwości wdrażania ekologicznej mobilności miejskiej.

Wszelkie możliwe działania muszą uwzględniać specyficzne cechy terytorialne funkcjonalnych obszarów miejskich objętych programem i być dostosowane do odpowiednich strategii terytorialnych na odpowiednim poziomie zarządzania (lokalnym, regionalnym, krajowym).

2.2.5.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.2.5.6 Indykatorywny podział zasobów programu UE według rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 - obszar interwencji

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.5	77	4 159 700
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.5	81	7 279 475
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.5	82	3 119 775
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.5	83	4 159 700
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.5	85	2 079 850

Tabela 5: Wymiar 2 - forma finansowania

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.5	01	20 798 500

Tabela 6: Wymiar 3 - terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
2	EFRR	Cel szczegółowy 2.5	27	20 798 500

2.3 Tytuł priorytetu (należy powtórzyć dla każdego priorytetu)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. d)

Pole tekstowe: [300]

Priorytet 3: Współpraca na rzecz lepiej połączonej Europy Środkowej

2.3.1. Cel szczegółowy (należy powtórzyć dla każdego wybranego celu szczegółowego)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

PO3 - (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

2.3.1.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Pole tekstowe [7000]

Cel szczegółowy 3.1: Poprawa połączeń transportowych obszarów wiejskich i peryferyjnych

Potrzeby terytorialne Europy Środkowej

Obszar objęty programem stanowi centralny węzeł komunikacyjny w sercu Europy. Siedem z dziewięciu korytarzy sieci bazowej transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T) przebiega przez Europę Środkową i łączy Morze Bałtyckie z Morzem Śródziemnym. Istniejące uwarunkowania terytorialne sprawiają, że od setek lat Europa Środkowa jest ważnym centrum szlaków handlowo-transportowych, z którymi wiele regionów jest fizycznie lub społecznie-gospodarczo połączonych. Większa dostępność całego jej obszaru mogłaby strategicznie wzmocnić pozycję Europy Środkowej w handlu europejskim i światowym, a także zwiększyć jej konkurencyjność w skali regionalnej.

Część regionów, w szczególności wiejskich i peryferyjnych, w tym przygranicznych, posiada w dalszym ciągu słabe połączenia z głównymi korytarzami i węzłami transportowymi. Konieczne jest wprowadzenie inteligentnych rozwiązań transportowych, które uzupełnią brakujące połączenia i usuną wąskie gardła celem zapewnienia dobrej dostępności w skali całej Europy Środkowej. Ponadto, zgodnie z założeniami Europejskiego Zielonego Ładu, do 2050 roku emisje z transportu muszą zostać ograniczone o 90 %. Powyższe wymaga wypracowania inteligentnych i zrównoważonych sposobów podejścia do

mobilności regionalnej, intermodalności, a także wprowadzenia wspomaganych komputerowo rozwiązań służących zarządzaniu mobilnością.

Działania w zakresie współpracy transnarodowej

W ramach niniejszego celu szczegółowego z Programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA wsparcie będzie przyznawane na działania z zakresu współpracy transnarodowej, które zwiększają mobilność i dostępność regionów wiejskich i peryferyjnych, w szczególności mając na uwadze ich powiązania z głównymi korytarzami i węzłami transportowymi w UE. Zrównoważone rozwiązania będą ponadto ułatwiać ograniczanie zanieczyszczenia z transportu i emisji gazów cieplarnianych, a także stymulować rozwój społeczno-gospodarczy. Możliwe działania w ramach współpracy obejmują opracowanie i realizację strategii i planów działania, narzędzi, szkoleń i działań pilotażowych. Działania powinny przyczyniać się do doskonalenia polityk związanych z transportem i do zwiększenia zdolności na rzecz skoordynowanego i zintegrowanego planowania zrównoważonego transportu, systemów mobilności i właściwych rozwiązań.

Konkretyzując, program będzie finansował działania w następujących dziedzinach (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Elastyczny regionalny transport pasażerski odpowiadający na zapotrzebowanie
- Dostępność obszarów wiejskich i odległych oraz ich połączenie z głównymi korytarzami transportowymi UE
- Usuwanie barier i wąskich gardel w transporcie transgranicznym i poza granicami kraju
- Strategiczny transport regionalny i planowanie przestrzenne
- Multimodalny transport towarowy i łańcuchy logistyczne na obszarach wiejskich i peryferyjnych oraz połączenia z węzłami transportowymi

Przykłady wspieranych działań (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Opracowywanie i wdrażanie zintegrowanych i multimodalnych strategii mobilności sprzyjających skutecznym i zrównoważonym połączeniom w regionach wiejskich i peryferyjnych oraz ich połączeniu z głównymi węzłami i korytarzami transportowymi
- Projektowanie i testowanie zintegrowanych i zrównoważonych rozwiązań transportu odpowiadającego na zapotrzebowanie w celu stworzenia lepszych połączeń między obszarami wiejskimi i peryferyjnymi a najważniejszymi węzłami transportowymi

- Ustalenie i zapewnienie wsparcia na potrzeby usuwania barier i wąskich gardel w transporcie, np. przez rozszerzanie współpracy między interesariuszami i koordynację planowania inwestycji o znaczeniu strategicznym
- Doskonalenie koordynacji między regionalnymi przewoźnikami drogowymi w transporcie transnarodowym (w tym harmonizacja i integracja informacji biletowej i usług w skali transnarodowej oraz tworzenie ponadregionalnych partnerstw przewoźników drogowych)
- Wymiana dobrych praktyk i opracowanie norm i zrównoważonych rozwiązań na rzecz poprawy usług mobilności w skali regionalnej w interesie publicznym i wzmocnienia ich odporności na wypadek sytuacji kryzysowych
- Rozwijanie i przeprowadzanie tekstów inteligentnych koncepcji mobilności regionalnej (np. rozwiązań cyfrowych i systemów zarządzania ruchem drogowym)
- Doskonalenie strategicznego i zrównoważonego planowania transportu towarowego i logistyki w celu powiązania planowania na poziomie regionalnym z centralnymi łańcuchami wartości w Europie i inwestycjami w sieci TEN-T
- Doskonalenie zarządzania i nawigacji transportowej (w tym multimodalnej logistyki w celu lepszego wykorzystania istniejącej infrastruktury transportowej żeglugi śródlądowej i kolei)
- Testowanie optymalizacji łańcuchów logistycznych na obszarach wiejskich i peryferyjnych w ramach działań pilotażowych z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań technologicznych (np. cyfryzacji)
- Rozwijanie i wdrażanie ekologicznych rozwiązań na potrzeby wydajnego transportu towarowego „ostatniej mili” na obszarach peryferyjnych, wiejskich i słabo zaludnionych

Projektowanie działań w ramach niniejszego celu szczegółowego powinno uwzględniać w szczególności następujące kwestie: zmniejszenie zapotrzebowania na transport, zmniejszenie lub optymalizacja przepływów transportowych, promowanie przechodzenia na najmniej emisyjne systemy transportowe, zmniejszenie lub optymalizacja fragmentacji siedlisk oraz zmniejszenie wpływu systemów transportowych na zanieczyszczenie powietrza i hałas, zdrowie publiczne; różnorodność biologiczną oraz gatunki i siedliska Natura 2000, fragmentację krajobrazu, oddziaływania hydromorfologiczne, zajmowanie gruntów oraz dziedzictwo kulturowe i archeologiczne, a także odpowiednie konwencje międzynarodowe (np. Konwencja Alpejska, Konwencja Karpacka).

W ramach niniejszego celu szczegółowego Program Interreg EUROPA ŚRODKOWA

będzie stanowić uzupełnienie i katalizator dalszych inwestycji w infrastrukturę transportową o dużej skali. Wobec powyższego, działania powinny tworzyć synergie i być skoordynowane z pozostałymi instrumentami europejskimi i funduszami krajowymi, w tym głównymi programami EFRR, instrumentem „Łącząc Europę”, instrumentami finansowymi EBI, transgranicznymi programami Interreg, a także uwzględniać plany działań strategii makroregionalnych.

Planowane rezultaty

Działania w ramach współpracy transnarodowej będą służyć budowie zdolności regionów Europy Środkowej w zakresie projektowania i realizacji lepszych usług zrównoważonego transportu i mobilności na obszarach wiejskich i peryferyjnych, w tym na obszarach przygranicznych. Przyczyni się to do poprawy koordynacji między interesariuszami transportowymi i dostępem regionów do głównych korytarzy i węzłów transportowych. Wykonalność nowatorskich metod zostanie przetestowana w ramach działań pilotażowych. Przewiduje się, że w procesie przygotowania inwestycji zostaną wykorzystane inwestycje finansowane z pozostałych instrumentów finansowych, co będzie prowadzić do stosowania rozwiązań transportowych na szerszą skalę na całym obszarze Europy Środkowej.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.3.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik	Jednostka miary [255]	Cel pośredni (2024) [200]	Cel końcowy (2029) [200]
3	Cel szczegółowy 3.1	83 RCO	Wspólnie opracowane strategie i plany działania	Strategia/plan działania	3	18

3	Cel szczegółowy 3.1	84 RCO	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Działanie pilotażowe	5	36
3	Cel szczegółowy 3.1	87 RCO	Organizacje współpracujące ponad granicami	Organizacja	126	180
3	Cel szczegółowy 3.1	116 RCO	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązanie	5	36
3	Cel szczegółowy 3.1	120 RCO	Projekty wspierające współpracę transgraniczną na rzecz rozwoju powiązań między obszarami miejskimi a wiejskimi	Projekt	8	12

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
3	Cel szczegółowy 3.1	79 RCR	Wspólne strategie i plany działania wdrożone przez organizacje	Wspólna strategia / plan działania	0	2021	14	System monitorowania programu	
3	Cel szczegółowy 3.1	84 RCR	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Organizacja	0	2021	90	System monitorowania programu	
3	Cel szczegółowy 3.1	104 RCR	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą skalę przez organizacje	Rozwiązanie	0	2021	27	System monitorowania programu	

2.3.1.3 Głównie grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Grupami docelowymi działań objętych wsparciem mogą być zarówno osoby prywatne, jak i organizacje, które są zaangażowane we wdrażania lub doświadczają pozytywnych zmian w wyniku realizacji działań. W konsekwencji będą one zmotywowane do podejmowania rozwiązań sprzyjających poprawie transportu i zwiększaniu mobilności i dostępności regionów peryferyjnych. Grupy docelowe składają się w szczególności zarówno z podmiotów publicznych, jak i prywatnych, obejmując bardzo dużą liczbę różnych sektorów i poziomów zarządzania, w tym lokalne, regionalne i krajowe władze publiczne i inne instytucje zajmujące się planowaniem usług i sieci transportowych oraz zarządzaniem nimi, agencje rozwoju regionalnego, przedsiębiorstwa, stowarzyszenia regionalne i agencje innowacji, organizacje pozarządowe, instytucje finansowe, organizacje edukacyjne i szkoleniowe, uniwersytety i instytuty badawcze. W skład grup docelowych wchodzi ponadto przedstawiciele wszystkich grup społecznych, które będą potencjalnie korzystać na poprawie usług transportu pasażerskiego na poziomie regionalnym (np. osoby dojeżdżające lub turyści).

2.3.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Działania mogą być realizowane na całym obszarze objętym programem. Powinny one odnosić się jednak w pierwszej kolejności do regionów wiejskich i peryferyjnych, w tym słabo dostępnych regionów przygranicznych. Największe korzyści będą one czerpać z wymiany wiedzy z regionami, które posiadają już dobre połączenia, a które z kolei będą w stanie wzmocnić zrównoważony wymiar swoich usług mobilności w skali regionalnej.

Wszelkie możliwe działania muszą być dostosowane do specyficznych wyzwań terytorialnych i warunków na docelowych obszarach i być dostosowane do odpowiednich strategii terytorialnych na odpowiednim poziomie zarządzania (lokalnym, regionalnym, krajowym).

2.3.1.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.3.1.6 Indykatorywny podział zasobów programu UE według rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 - obszar interwencji

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
3	EFRR	Cel szczegółowy 3.1	95	1 039 925
3	EFRR	Cel szczegółowy 3.1	100	1 039 925
3	EFRR	Cel szczegółowy 3.1	101	1 039 925
3	EFRR	Cel szczegółowy 3.1	104	1 039 925
3	EFRR	Cel szczegółowy 3.1	108	5 199 625
3	EFRR	Cel szczegółowy 3.1	109	6 239 550
3	EFRR	Cel szczegółowy 3.1	110	1 039 925
3	EFRR	Cel szczegółowy 3.1	112	1 039 925
3	EFRR	Cel szczegółowy 3.1	114	1 039 925
3	EFRR	Cel szczegółowy 3.1	116	1 039 925
3	EFRR	Cel szczegółowy 3.1	120	1 039 925

Tabela 5: Wymiar 2 - forma finansowania

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
3	EFRR	Cel szczegółowy 3.1	01	20 798 500

Tabela 6: Wymiar 3 - terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
--------------	---------	-----------------	-----	-------------

3	EFRR	Cel szczegółowy 3.1	33	20 798 500
---	------	---------------------	----	-------------------

2.4 Tytuł priorytetu (należy powtórzyć dla każdego priorytetu)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. d)

Pole tekstowe: [300]

Priorytet 4: Poprawa systemu zarządzania współpracą w Europie Środkowej

2.4.1. Cel szczegółowy (należy powtórzyć dla każdego wybranego celu szczegółowego)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

ISO 1 - Lepsze zarządzanie współpracą

2.4.1.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Pole tekstowe [7000]

Cel szczegółowy 4.1: Wzmocnienie systemu zarządzania na rzecz zintegrowanego rozwoju terytorialnego w Europie Środkowej

Potrzeby terytorialne Europy Środkowej

Europa Środkowa jest niezwykle zróżnicowana zarówno pod względem terytorialnym, jak i pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego. Dawna żelazna kurtyna w dalszym ciągu wyznacza podział między Wschodem i Zachodem, a Europa Środkowa stoi obecnie przed wieloma wyzwaniami i boryka się z wieloma barierami, które nie kończą się na granicach państwowych ani granicach obszarów jednostek terytorialnych, spowalniając rozwój gospodarczy, społeczny i terytorialny. Regiony Europy Środkowej łączy jednak silna wspólna tożsamość, która jest głęboko zakorzeniona w mocnych więziach kulturowo-historycznych. Ta niematerialna „tożsamość Europy Środkowej” stanowi punkt wyjścia dla podejmowania wspólnych działań w celu rozwiązywania wspólnych problemów. Zgodnie z Agendą Terytorialną 2030 i Nową Kartą Lipską, zintegrowane polityki i procesy wielopoziomowego sprawowania rządów mają kluczowe znaczenie dla wzmocnienia rozwoju regionalnego i spójności ponad granicami. Słaba jakość zarządzania powoduje jednak często zaniechanie takich zintegrowanych sposobów podejścia dostosowanych do warunków w danym miejscu. W konsekwencji w dalszym ciągu utrzymują się rozbieżności i podziały między dynamicznie rozwijającymi się regionami i tymi pozostającymi w tyle. Można to zmienić dzięki lepszemu zarządzaniu. Istnieje szczególna potrzeba wymiany dobrych praktyk między podmiotami będącymi uczestnikami systemu zarządzania na różnych poziomach. Doprowadzi to do bardziej równomiernej dostępności usług publicznych pod względem przestrzennym, jak i społecznym,

co przyczyni się z kolei do wzmocnienia spójności terytorialnej i społecznej, a także wzmocnienia zasady równości szans w skali całego obszaru objętego programem.

Działania w zakresie współpracy transnarodowej

W ramach niniejszego celu szczegółowego wsparcie z programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA będzie przyznawane na działania transnarodowe, których celem jest doskonalenie wielosektorowych procesów zarządzania na wszystkich poziomach terytorialnych, w szczególności w obliczu złożonych wyzwań związanych z cyfryzacją, zmianami demograficznymi, usługami publicznymi interesu ogólnego (np. opieki zdrowotnej, edukacji, usług społecznych), turystyką, w tym kulturą. Działania powinny opierać się na podejściu międzysektorowym i sprzyjać poziomej i pionowej współpracy odpowiednich podmiotów sektora publicznego oraz, w stosownych przypadkach, sektora prywatnego. Działania powinny także wzmacniać zdolności władz publicznych do opracowania zintegrowanych strategii rozwoju terytorialnego.

Dopuszczalne działania z zakresu współpracy obejmują opracowanie i realizację strategii i planów działania, narzędzi, szkoleń i działań pilotażowych. Działania powinny koncentrować się na doskonaleniu procesów zarządzania przez mocniejsze integrowanie sektorów polityki, budowę konsensusu wokół właściwych instytucji i szersze angażowanie obywateli i pozostałych interesariuszy oraz poprzez wykorzystanie narzędzi cyfrowych.

Konkretyzując, program będzie finansował działania w następujących dziedzinach (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Zmniejszenie barier administracyjnych, lepsze kształtowanie polityk i współpraca ponad granicami
- Partycypacyjne procesy podejmowania decyzji (np. zaangażowanie obywateli)
- Wielopoziomowe i wielosektorowe zarządzanie na obszarach o funkcjonalnych powiązaniach ponad granicami
- Zintegrowane strategie rozwoju terytorialnego, np. dotyczące zmian demograficznych, usług publicznych świadczonych w interesie ogólnym (takich jak zdrowie, edukacja, usługi społeczne) oraz turystyki i kultury
- Zarządzanie cyfrowe

Przykłady wspieranych działań (prezentowana lista nie jest katalogiem zamkniętym):

- Ustalenie i zmniejszanie barier we współpracy na terytoriach posiadających

związki funkcjonalne (np. doskonalenie współpracy między interesariuszami z różnych jednostek administracyjnych i sektorów na rzecz realizacji wspólnych rozwiązań).

- Wymiana doświadczeń i budowa zdolności władz do opracowania zintegrowanych pod względem terytorialnym inicjatyw, np. strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (CLLD) i zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ITI), przez wzmacnianie współpracy między partnerstwami miejsko-wiejskimi lub w zakresie zrównoważonego rozwoju miast (SUD).
- Rozwijanie i testowanie modeli zarządzania opartych na uczestnictwie na poziomie lokalnym i regionalnym w celu rozszerzenia udziału obywateli w procesie podejmowania decyzji i wzmocnienia zaangażowania obywateli i równości szans w zarządzaniu publicznym.
- Wymiana wiedzy i dobrych praktyk dotyczących zarządzania opartego na uczestnictwie, w tym testowanie rozwiązań cyfrowych do dalszego wprowadzenia na poziomie terytorialnym.
- Rozwijanie i wdrażanie zintegrowanych strategii rozwoju dla terytoriów posiadających związki funkcjonalne, uwzględniających wysokiej jakości usługi publicznego interesu ogólnego (np. opieki zdrowotnej, edukacji, usług socjalnych).
- Rozwijanie i wdrażanie zintegrowanych strategii rozwoju turystyki ponad granicami państw w oparciu o wspólną tożsamość i wspólne dziedzictwo historyczno-kulturowe Europy Środkowej.
- Wspieranie nowych modeli zarządzania terytorialnego poprzez np. lepszą integrację nowych ram zarządzania różnorodnością biologiczną w oparciu o unijną Strategię na rzecz bioróżnorodności 2030 (np. poprzez skuteczniejszy dialog interesariuszy)
- Wzmacnianie współpracy i integracji polityki na terytoriach przygranicznych i transnarodowych, posiadających związki funkcjonalne, w szczególności po obu stronach dawnej żelaznej kurtyny, przez tworzenie nowych lub wykorzystywanie istniejących struktur zarządzania współpracą (np. EUWT, EUROREGIONY), w tym procesów wspólnego podejmowania decyzji i skoordynowanych planów działania, jak również przez wsparcie transgranicznych usług publicznych
- Rozwijanie strategii na rzecz inteligentnego miasta i inteligentnego regionu oraz wsparcie ich włączenia do polityk i systemów zarządzania na poziomie lokalnym i regionalnym
- Wzmacnianie cyfrowych rozwiązań dla zarządzania w celu stworzenia efektywnych usług publicznych ułatwiających interakcje między jednostkami administracji, obywatelami i podmiotami gospodarczymi (np. rozwiązań z

zakresu e-administracji, cyfrowych usług publicznych, e-udziału)

- Testowanie, dostosowanie i wdrażanie inteligentnych rozwiązań cyfrowych na rzecz doskonalenia współpracy i koordynacji ponad granicami administracyjnymi (np. w sektorze opieki zdrowotnej)

Działania powinny generować synergie z pozostałymi instrumentami i inicjatywami UE, np. głównymi programami EFRR, programami rozwoju obszarów wiejskich (w tym LEADER), programami transgranicznymi Interreg, a także istniejącymi transgranicznymi i transnarodowymi strukturami zarządzania (np. EUWT, EUROREGIONY). Działania powinny ponadto uwzględniać właściwe inicjatywy i platformy międzynarodowe, które są ukierunkowane na doskonalenie koordynacji procesów zarządzania w określonym obszarze tematycznym i w szczególności w zakresie strategii makroregionalnych UE.

Planowane rezultaty

Rezultatem działań w ramach współpracy transnarodowej będzie poprawa zdolności władz publicznych i innych interesariuszy do wdrażania skoordynowanych i wspólnych procesów zarządzania terytorialnego, opartych na uczeniu się i zmianie polityk. Ostatecznie doprowadzi to do wzmocnienia spójności terytorialnej i społecznej i zmniejszenia barier rozwojowych. Ponadto przyczyni się to do realizacji priorytetów Agendy Terytorialnej 2030 (np. zrównoważonej Europy, regionów funkcjonalnych i integracji ponad granicami państw). Korzyścią dla obywateli będą w szczególności lepsze usługi publiczne.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.4.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik	Jednostka miary [255]	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
-----------	-----------------	------------------------	----------	-----------------------	---------------------	--------------------

					[200]	[200]
4	Cel szczegółowy 4.1	83 RCO	Wspólnie opracowane strategie i plany działania	Strategia/plan działania	4	28
4	Cel szczegółowy 4.1	84 RCO	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Działanie pilotażowe	2	14
4	Cel szczegółowy 4.1	87 RCO	Organizacje współpracujące ponad granicami	Organizacja	147	210
4	Cel szczegółowy 4.1	116 RCO	Wspólnie opracowane rozwiązania	Rozwiązanie	2	14

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
4	Cel szczegółowy 4.1	79 RCR	Wspólne strategie i plany działania wdrożone przez organizacje	Wspólna strategia / plan działania	0	2021	21	System monitorowania programu	
4	Cel szczegółowy 4.1	84 RCR	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Organizacja	0	2021	105	System monitorowania programu	
4	Cel szczegółowy 4.1	104 RCR	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na szerszą skalę przez organizacje	Rozwiązanie	0	2021	11	System monitorowania programu	

2.4.1.3 Główne grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Grupami docelowymi działań objętych wsparciem mogą być zarówno osoby prywatne, jak i organizacje, które są zaangażowane we wdrażania lub doświadczają pozytywnych zmian w wyniku realizacji działań. W konsekwencji zdobędą one dodatkowe zdolności do realizacji zintegrowanych procesów zarządzania na różnych poziomach terytorialnych. Grupy docelowe składają się w szczególności zarówno z podmiotów publicznych, jak i prywatnych, obejmując bardzo dużą liczbę różnych sektorów i poziomów zarządzania, takich jak lokalne, regionalne i krajowe władze publiczne, decydenci polityczni, planiści miejscy i przestrzenni, operatorzy, dostawcy infrastruktury, agencje rozwoju regionalnego, EUWT, instytucje opieki społecznej i zdrowotnej, organy regulujące usługi, organizatorzy turystyki, pośrednicy, organizacje edukacyjne i szkoleniowe, organizacje i stowarzyszenia międzynarodowe, przedsiębiorstwa, w tym MŚP, organizacje pozarządowe, instytucje finansowe, a także uniwersytety i instytuty badawcze. W skład grup docelowych wchodzi ponadto przedstawiciele wszystkich grup społecznych, które będą czerpać korzyści z poprawy procesów zarządzania na poziomie lokalnym i regionalnym.

2.4.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Pole tekstowe [7000]

Działania mogą być realizowane na całym obszarze objętym programem i odnosić się do dowolnego rodzaju terytorium. Współpraca jest pożądana zwłaszcza w celu doskonalenia struktur i procesów zarządzania w ramach i ponad terytoriami powiązаныmi funkcjonalnie (np. w przypadku regionów metropolitalnych, sąsiadujących miast i ich wiejskich okolic, regionów przygranicznych). Wymiana wiedzy i doświadczeń między bardziej i mniej rozwiniętymi regionami będzie przyczyniać się do dalszego wzmocnienia ich zdolności realizacyjnych.

Wszelkie możliwe działania muszą uwzględniać specyficzne warunki terytorialne i istniejącego systemu zarządzania na docelowych obszarach i być dostosowane do odpowiednich strategii terytorialnych na odpowiednim poziomie zarządzania (lokalnym, regionalnym, krajowym).

2.4.1.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Pole tekstowe [7000]

Nie dotyczy.

2.4.1.6 Indykatorywny podział zasobów programu UE według rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 - obszar interwencji

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
4	EFRR	Cel szczegółowy 4.1	171	20 798 500

Tabela 5: Wymiar 2 - forma finansowania

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
4	EFRR	Cel szczegółowy 4.1	01	20 798 500

Tabela 6: Wymiar 3 - terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Priorytet nr	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
4	EFRR	Cel szczegółowy 4.1	33	20 798 500

3. Plan finansowy

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. f)

3.1 Środki finansowe w podziale na poszczególne lata

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. g) ppkt (i), art. 17 ust. 4 lit. a)-d)

Tabela 7

Fundusz	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem
EFRR (cel „Współpraca terytorialna”)								
IPA III – współpraca transgraniczna (1)								
Współpraca transgraniczna w sąsiedztwie (1)								
IPA III (2)								
ISWMR (2)								
PKTZ (3)								
Fundusze Interreg (4)								
Ogółem								
<p>(1) Interreg A, zewnętrzna współpraca transgraniczna. (2) Interreg B i C. (3) Interreg B, C i D. (4) EFRR, IPA III, ISWMR lub PKTZ, jeżeli wsparcie przekazywane jest jako jedna kwota w ramach Interreg B i C.</p>								

3.2 Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. f) ppkt (ii), art. 17 ust. 4 lit. a)-d)

Tabela 8°

Nr celu polityki	Priorytet	Fundusz (stosownie do przypadku)	Podstawa obliczenia wsparcia UE (ogółem koszt kwalifikowalny lub wkład publiczny)	Wkład UE (a)=(a1)+(a2)	Indykatywny podział wkładu UE		Wkład krajowy (b)=(c)+(d)	Indykatywny podział wkładu krajowego		Ogółem (e)=(a)+(b)	Stopa dofinansowania (f)=(a)/(e)	Wkłady państw trzecich (dla celów informacyjnych)	
					bez pomocy technicznej na podstawie art. 27 ust. 1 (a1)	na pomoc techniczną na podstawie art. 27 ust. 1 (a2)		Krajowy wkład publiczny (c)	Krajowy wkład prywatny (d)				
	Priorytet 1	EFRR	Całkowite kwalifikowalne	67 387 140	62 395 500	4 991 640	16 846 785	11 855 145	4 991 640	84 233 925	80%	0	
		IPA III - współpraca transgraniczna (1)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
		ISWMR - współpraca transgraniczna (1)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		IPA III (2)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		ISWMR (2)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		PKTZ (3)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Fundusze Interreg (4)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Priorytet	EFRR	Całkowite kwalifikowalne	112 311 901	103 992 501	8 319 400	28 077 975	24 178 256	3 899 719	140 389 876	80%	0	

	t 2		lne									
		IPA III - współpraca transgranic zna (1)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		ISWMR - współpraca transgranic zna (1)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		IPA III (2)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		ISWMR (2)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		PKTZ (3)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Fundusze Interreg (4)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Prioryte t 3	EFRR	Całkowite kwalifikowa lne	22 462 380	20 798 500	1 663 880	5 615 595	4 575 670	1 039 925	28 077 975	80%	0
		IPA III - współpraca transgranic zna (1)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		ISWMR - współpraca transgranic zna (1)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		IPA III (2)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		ISWMR (2)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		PKTZ (3)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Fundusze Interreg (4)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Prioryte	EFRR	Całkowite kwalifikowa	22 462 380	20 798 500	1 663 880	5 615 595	4 575 670	1 039 925	28 077 975	80%	0

	t 4		Ine									
		IPA III - współpraca transgranic zna (1)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		ISWMR - współpraca transgranic zna (1)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		IPA III (2)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		ISWMR (2)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		PKTZ (3)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Fundusze Interreg (4)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Razem	Wszystkie fundusze	Całkowite kwalifikowa Ine	224 623 801	207 985 001	16 638 800	56 155 950	46 068 677	10 087 273	280 779 751	80%	0
		EFRR	Całkowite kwalifikowa Ine	224 623 801	207 985 001	16 638 800	56 155 950	46 068 677	10 087 273	280 779 751	80%	0
		IPA III - współpraca transgranic zna (1)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		ISWMR - współpraca transgranic zna (1)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		IPA III (2)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		ISWMR (2)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		PKTZ (3)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0

		Fundusze Interreg (4)	Nie dotyczy	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Razem	Wszystkie fundusze	Całkowite kwalifikowalne	224 623 801	207 985 001	16 638 800	56 155 950	46 068 677	10 087 273	280 779 751	80%	0
<p>(1) Interreg A, zewnętrzna współpraca transgraniczna.</p> <p>(2) Interreg B i C.</p> <p>(3) Interreg B, C i D.</p> <p>(4) EFRR, IPA III, ISWMR lub PKTZ, jeżeli wsparcie przekazywane jest jako jedna kwota w ramach Interreg B i C.</p>												

4. Działania podjęte w celu zaangażowania odpowiednich partnerów programu w przygotowanie programu Interreg oraz rola tych partnerów programu we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. g)

Pole tekstowe [10 000]

Zgodnie z wymogami regulacyjnymi określonymi w art. 8 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie wspólnych przepisów, IZ/WS Interreg EUROPA ŚRODKOWA zaangażowały szerokie grono odpowiednich partnerów w przygotowanie nowego programu współpracy transnarodowej na lata 2021-27.

W kwestii zaangażowania partnerów, należy również wziąć pod uwagę ciągłe działania podejmowane na poziomie krajowym. Wykwalifikowani interesariusze i eksperci są regularnie włączani we wszystkie decyzje dotyczące programowania i wdrażania za pośrednictwem komitetów krajowych lub innych mechanizmów i organów. Środki przedstawione w niniejszym rozdziale stanowią zatem uzupełnienie tych już dobrze ugruntowanych działań.

W praktyce, kompleksowe zaangażowanie partnerów programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA miało dużą wartość dodaną w procesie programowania poprzez zebranie informacji i odpowiedzi, tak aby możliwe było:

- Określanie i zatwierdzanie potrzeb w zakresie współpracy transnarodowej w świetle kluczowych wyzwań terytorialnych
- Określanie i zatwierdzanie wyborów strategicznych podejmowanych w związku z wyborem tematycznym
- Zbieranie informacji zwrotnych i pomysłów na możliwe działania i grupy docelowe, które mają być wspierane
- Prowadzenie koordynacji z sąsiednimi programami Interreg i innymi instrumentami terytorialnymi
- Zatwierdzanie możliwego wpływu nowego programu na środowisko

Proces angażowania partnerów został podzielony na trzy fazy na różnych etapach opracowywania nowego programu. W późniejszym okresie realizacji programu zostaną przeprowadzone dodatkowe etapy w celu zapewnienia ciągłej adekwatności programu oraz zwiększenia jego skuteczności i efektywności.

We wszystkich fazach angażowania na stronie internetowej programu dostępna była dedykowana podstrona typu landing page. Dzięki niej partnerzy byli na bieżąco informowani o procesie programowania oraz publikacji dokumentów przygotowawczych i ich rezultatów na [stronie internetowej programu Interreg Europa Środkowa](#).

Faza zaangażowania 1: Wyzwania terytorialne i strategia programu

Od jesieni 2019 r. do wiosny 2020 r. następujące działania transnarodowe zaangażowały ponad 500 odpowiednich partnerów z całej Europy Środkowej w rozwój nowego programu:

- **Badanie potrzeb i wyzwań terytorialnych (wrzesień - październik 2019 r.):**
Badanie to zostało skierowane do komitetów krajowych i ekspertów tematycznych w celu zebrania przede wszystkim danych ilościowych na temat dziedzin tematycznych, w których istnieje największe zapotrzebowanie na współpracę transnarodową. Otrzymano ponad 300 odpowiedzi ze wszystkich dziewięciu krajów objętych programem.
- **Sesja partycypacyjna podczas Europejskiego Tygodnia Regionów (9 października 2019 r.):**
Sesja ta została zorganizowana w Brukseli w ramach Europejskiego Tygodnia Regionów i Miast 2019. Utworzono tematyczne grupy dyskusyjne w celu zebrania pomysłów i opinii na temat wszystkich celów polityki oraz w celu przeprowadzenia burzy mózgów na temat bardziej szczegółowych danych, by poprzeć logikę interwencji. Wyniki sesji z udziałem około 50 uczestników zostały udokumentowane w mapach myśli i wykorzystane w raporcie eksperckim z zaleceniami w zakresie tematyki dla grupy roboczej CE21+.
- **Warsztaty budowania strategii i konsensusu (13 listopada 2019 r.):**
Oprócz członków komitetu programującego Interreg EUROPA ŚRODKOWA, zaproszono ekspertów tematycznych z poziomu krajowego i regionalnego do dyskusji na temat preferencji strategicznych oraz do budowania transnarodowego konsensusu w sprawie wyborów tematów. Podczas warsztatów zebrano również od około 50 uczestników wstępne informacje dotyczące potencjalnych obszarów tematycznych, działań i odbiorców docelowych. Wyniki debaty zostały wykorzystane w sprawozdaniu ekspertów zawierającym rekomendacje.
- **Kwestionariusz służący zebraniu krajowych informacji zwrotnych na temat strategii (marzec 2020 r.):**
Kwestionariusz ten został skierowany do wykwalifikowanych krajowych i regionalnych interesariuszy w celu zebrania informacji zwrotnych na temat projektu strategii programu przed spotkaniem komitetu programującego Interreg EUROPA ŚRODKOWA.

Pomimo drastycznych ograniczeń w zakresie organizacji wydarzeń i podróży w związku z pandemią COVID-19, Interreg EUROPA ŚRODKOWA był zaangażowany w kontynuację swoich działań w celu zebrania bardziej konkretnych pomysłów dotyczących obszarów tematycznych, działań transnarodowych i grup docelowych.

Faza zaangażowania 2: Logika interwencji programu

W czerwcu 2020 r. w ramach programu uruchomiono dwuetapowy proces konsultacji, który opierał się na dyskusjach tematycznych i wstępnych decyzjach podjętych przez grupę roboczą CE21+ w maju 2020 r. Celem było zebranie informacji zwrotnych na temat wczesnej wersji projektu nowego programu, który zawierał już szkic priorytetów programu transnarodowego, cele szczegółowe i tematy, które nadawały kierunek finansowaniu działań w zakresie współpracy w Europie Środkowej. Partnerzy mogli również przedstawić swoje komentarze i pomysły na dodatkowe tematy, działania w ramach współpracy transnarodowej i grupy docelowe.

W pierwszym etapie - transnarodowym kwestionariuszu zaproszono interesariuszy z całej Europy Środkowej do przedstawienia informacji zwrotnych i komentarzy na temat projektu programu w okresie od 10 do 24 czerwca 2020 r. W badaniu wzięło udział 556 respondentów reprezentujących krajowych, regionalnych i lokalnych interesariuszy. Ocenili oni znaczenie tematów transnarodowych w odniesieniu do celów szczegółowych programu i dostarczyli szereg jakościowych informacji.

W drugim etapie, wspólny wysiłek krajowych punktów kontaktowych programu (KPK) pomógł w dalszym pogłębianiu dialogu z 490 partnerami publicznymi i prywatnymi z całej Europy Środkowej. W koordynacji z IZ/WS we wszystkich krajach w czerwcu, lipcu i sierpniu zorganizowano działania konsultacyjne, pomimo wyzwań związanych z pandemią COVID-19.

Krajowe Dialogi Partnerskie odbywały się w postaci online, takich jak webinaria i bezpośrednie kontakty drogą elektroniczną. Pomogło to zebrać informacje na temat działań i grup docelowych, skonsolidować dane z badania i zebrać dodatkowe jakościowe informacje zwrotne.

Te dwa podejścia uzupełniały się wzajemnie w następujący sposób:

- W kwestionariuszu zebrano ilościowe informacje zwrotne na temat znaczenia tematów transnarodowych w rozbiciu na poszczególne cele szczegółowe. Ponadto respondenci mogli przekazać jakościowe komentarze dotyczące dodatkowych tematów, potencjalnych działań transnarodowych i grup docelowych.
- W ramach Krajowych Dialogów Partnerskich zgromadzono i omówiono dane jakościowe od ekspertów krajowych w celu uzupełnienia danych ilościowych otrzymanych w kwestionariuszu.

Wyniki zarówno kwestionariusza jak i dialogu zostały udokumentowane w kompleksowym sprawozdaniu z zaangażowania zainteresowanych stron i opublikowane na [stronie internetowej programu Interreg Europa Środkowa](#). Zapewniło to analityczny przegląd otrzymanych informacji zwrotnych i komentarzy, stanowiąc jednocześnie cenne źródło informacji do dalszego dopracowania strategii programu i logiki interwencji.

Faza zaangażowania 3: Koordynacja z innymi programami Interreg i instrumentami współpracy w UE

W ostatniej fazie, program Interreg EUROPA ŚRODKOWA zaangażował realizatorów geograficznie nakładających się i sąsiadujących programów Interreg, jak również strategii makroregionalnych UE (MRS) oraz Europejskich Ugrupowań Współpracy Terytorialnej (EUWT). Cele były następujące:

- Podnoszenie świadomości na temat programu i jego przyszłych priorytetów
- Gromadzenie dodatkowych danych dla logiki interwencji programu
- Wzmocnienie koordynacji i określenie potencjalnych synergii z programami Interreg i instrumentami mającymi znaczenie dla danego terytorium, jak również z planami działania w ramach MRS

W październiku 2020 r. uruchomiono dwa kwestionariusze w celu zebrania informacji zwrotnych od grupy interesariuszy w MRS i EUWT. Interreg EUROPA ŚRODKOWA otrzymał odpowiedzi od 25 koordynatorów tematycznych lub krajowych ze wszystkich MRS (EUSALP, EUSAIR, EUSBSR i EUSDR) oraz od sześciu realizatorów EUWT zlokalizowanych w Europie Środkowej. Wszystkie obszary tematyczne programu i planowane działania zostały uznane za bardzo ważne.

Przyjęto podejście zorientowane na dialog w celu zaangażowania zarządzania nakładających się i sąsiadujących transnarodowych programów Interreg oraz Interreg Europa. 21 października 2020 r., w ramach grupy fokusowej, programy te wymieniły się informacjami na temat aktualnej sytuacji w zakresie programowania oraz swoich projektów strategii i logiki interwencji. Grupa przeanalizowała również potencjalne synergie i komplementarność.

Ten etap zaangażowania zakończył się wymianą informacji z geograficznie pokrywającymi się transgranicznymi programami Interreg w ramach konferencji online Interactu „Współpraca i synergia w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej”, która odbyła się 3-4 listopada 2020 r. Wydarzenie to było poświęcone dyskusji na temat współpracy pomiędzy programami w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej, w tym ich wkładowi w istniejące strategie makroregionalne EUSDR, EUSAIR i EUSALP.

Wszystkie wyniki tej fazy zostały udokumentowane w zaktualizowanym, kompleksowym raporcie z zaangażowania zainteresowanych stron, który został opublikowany na [stronie internetowej programu Interreg Europa Środkowa](#).

Planowane zaangażowanie w trakcie realizacji programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA 2021-27:

Stałe zaangażowanie odpowiednich partnerów w realizację Programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA jest przewidziane z dwóch powodów:

- Dla zwiększenia poczucia własności programu wśród partnerów, wykorzystania ich wiedzy i doświadczenia oraz zwiększenia przejrzystości procesów decyzyjnych
- Dla usprawnienia koordynacji z innymi funduszami ESI, jak również z odpowiednimi instrumentami finansowania i MRS

Podczas gdy będą podejmowane środki w celu włączenia do udziału konkretnych odbiorców ze sprecyzowanymi celami, stałe zaangażowanie odpowiednich partnerów w komitecie monitorującym Interreg EUROPA ŚRODKOWA (KM) będzie zapewnione głównie poprzez komitety krajowe lub podobne mechanizmy i organy. Podobnie jak w fazie programowania, stanowią one platformy, w ramach których odpowiedni partnerzy krajowi (w tym interesariusze MRS) mogą przedstawiać swoje stanowiska w strategicznych kwestiach dotyczących realizacji programu.

W trakcie realizacji wspierają członków KM w wykonywaniu zadań KM, w tym w przygotowaniu ogłoszeń o naborach projektów i raportów z realizacji programu, a także w monitorowaniu i ewaluacji programu. Zostaną one utworzone zgodnie z obowiązującymi wymogami krajowymi dotyczącymi ich składu, funkcjonowania i zarządzania zobowiązaniami w zakresie ochrony danych, poufności i konfliktu interesów.

W stosownych przypadkach komitety krajowe lub podobne mechanizmy i organy ustanowione zgodnie z przepisami krajowymi będą dążyły do koordynacji z programami polityki spójności i innymi krajowymi instrumentami finansowania, na przykład poprzez zapraszanie przedstawicieli instytucji uczestniczących w realizacji programów krajowych lub regionalnych.

W programie mogą również uczestniczyć, na zaproszenie, odpowiednie instytucje i organizacje parasolowe UE, takie jak Komitet Regionów, z rolą obserwatora w KM.

5. Podejście do informowania o programie Interreg i jego widoczności (cele, grupy docelowe, kanały komunikacyjne, w tym wykorzystanie mediów społecznościowych, w stosownych przypadkach, planowany budżet i stosowne wskaźniki monitorowania i ewaluacji)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. h)

Pole tekstowe [4 500]

Komunikacja nie polega jedynie na przesyłaniu informacji lub zwiększaniu świadomości. Koncentruje się także na tworzeniu wspólnot, wzmacnianiu poczucia własności i pogłębianiu dialogu z właściwymi partnerami na rzecz zwiększania

efektywności, skuteczności i trwałego charakteru programu.

Cele i odbiorcy

Komunikacja jest funkcją zarządzania, która dotyczy wszystkich aspektów cyklu życia programu. Wpływa na to, co odbiorcy - definiowani w rozdziałach 2 i 4 - wiedzą na temat programu i sposób, w jaki go postrzegają i w nim uczestniczą. W oparciu o cele programu i zarządzania sformułowane zostały następujące cele komunikacji.

Faza tworzenia

- Zaangażowanie partnerów w zdefiniowanie naborów wniosków i pozostałych interwencji
- Zwiększenie wiedzy wszystkich organów programu dla zapewnienia interesariuszom lepszego wsparcia
- Wzmocnienie zaangażowania wszystkich organów programu do realizacji nowych procesów i kultury pracy

Faza wnioskowania

- Zwiększenie świadomości wnioskodawców (w tym nowych) ze wszystkich terytoriów w zakresie naborów wniosków
- Zwiększenie wiedzy wnioskodawców w celu poprawy jakości wniosków projektowych

Faza realizacji

- Zwiększenie wiedzy beneficjentów w celu poprawy realizacji projektów
- Zaangażowanie beneficjentów we wspólnotę Programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA na rzecz poprawy wzajemnego uczenia się

Faza kapitalizacji

- Poprawa nastawienia grup docelowych - zdefiniowanych w rozdziałach 2 i 4 - programu i projektów do (przyjmowania) rezultatów

Szczegółowe cele roczne zostaną określone w corocznych planach pracy.

Taktyki, kanały i komunikaty

Dzięki bliskiemu powiązaniu z ugruntowaną marką Interreg zwiększy się widoczność i pojawią się synergie z pozostałymi programami. Przyczyni się to do poprawy nastawienia ludzi i zmiany ich sposobu postępowania wobec programu w wyniku „efektu czystej ekspozycji”, zgodnie z którym ludzie rozwijają swoje preferencje dla określonych rzeczy tylko dlatego, że są one im lepiej znane.

Przy wykorzystaniu spójnej marki główna taktyka będzie oparta na marketingu treści przez realizację kampanii różnymi kanałami. Praktyka ta łączy wykorzystanie wielu

różnych kanałów w celu elastycznego łączenia i angażowania interesariuszy. Używane cyfrowe i nieinternetowe kanały współdziałają często w hybrydowy sposób. Kanałami komunikacji zasadniczo będą: portal internetowy, poczta bezpośrednia i media społecznościowe (w tym LinkedIn, Facebook i Twitter), materiały papierowe (w tym tablice), publiczne wydarzenia i spotkania.

Istotne znaczenie będą miały przejrzystość i wiarygodność treści. Kwestie, które powinny zostać przekazane w programie, należy podzielić na komunikaty. Będą wynikać z narracji programu (por. rozdział 1) i będą stanowić podstawę opracowania treści tematycznych w elastycznych formatach - tekstowym, w formie wizualizacji danych lub nagrań video - tak by pasowały do różnych kanałów i zapewniały spójność.

Jeżeli chodzi o doświadczenia użytkowników, treści dotyczące programu będą dostarczane zarówno w możliwym do przeglądania (interaktywnym i osobistym), jak i w ściśle określonym formacie (zagregowanym i możliwym do przeszukiwania). Różne sposoby podejścia będą się często wzajemnie uzupełniać, np. na stronie internetowej lista operacji będzie dostarczać uporządkowanych informacji, podczas gdy właściwości prezentacji multimedialnej będą umożliwiać ich przeglądanie.

Program będzie korzystał z marketingu ze strony ambasadorów jego społeczności. Dzięki ich lokalnemu umocowaniu beneficjenci programu będą docierać w mediach (społecznościowych) do obywateli i użytkowników końcowych, posługując się hashtagiem społeczności #cooperationiscentral.

Wdrożenie kanałów, komunikatów i treści zostanie określone w późniejszym czasie w corocznych planach pracy.

Monitoring i ocena

Postęp realizacji i osiągnięcia będą mierzone następującymi wskaźnikami produktów i wyników.

Faza wprowadzenia i zastosowania

- Produkt: Ruch sieciowy i konwersje, zaangażowanie w mediach społecznościowych, udział w wydarzeniach (dane statystyczne)
- Rezultat: Zadowolenie wnioskodawców z informacji i wsparcia ze strony programu (badanie ankietowe)

Faza realizacji

- Produkt: Ruch sieciowy i konwersje, zaangażowanie w mediach społecznościowych, udział w wydarzeniach (dane statystyczne)
- Rezultat: Zadowolenie beneficjentów z informacji i wsparcia ze strony programu i pozytywne nastawienie wobec społeczności programu (badanie ankietowe)

Faza kapitalizacji

- Produkt: Ruch sieciowy i konwersje, zaangażowanie w mediach

społecznościowych, udział w wydarzeniach (dane statystyczne)

- **Rezultat:** Zadowolenie interesariuszy z rezultatów i oddziaływania programu (badanie ankietowe)

Wskaźniki, w tym wartości bazowe i docelowe, zostaną ustalone w późniejszym czasie w rocznych planach pracy.

Budżet i zasoby

Komunikacja stanowi zadanie zarządcze o charakterze horyzontalnym, które koordynuje jednostka ds. komunikacji programu i budowania potencjału. Realizację będą wspierać w szczególności wszystkie organy programu i sieć krajowych punktów kontaktowych. Budżet na komunikację, z wyłączeniem kosztów wynagrodzeń, będzie nie mniejszy niż 0,3% całkowitego budżetu programu, z czego większość będzie przeznaczona środki komunikacji cyfrowej.

Potrzebny budżet i zasoby zostaną ustalone w przyszłych rocznych planach pracy.

6. Wskazanie wsparcia dla projektów o małej skali, w tym małych projektów w ramach funduszy małych projektów

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. i), art. 24

Pole tekstowe [7 000]

Program Interreg EUROPA ŚRODKOWA obejmuje dziewięć państw członkowskich UE i 81 regionów NUTS2. Ten rozległy obszar charakteryzuje się szerokim zakresem wspólnych wyzwań, które dotyczą wszystkich regionów Europy Środkowej. Z tymi wyzwaniami i potrzebami można się odpowiednio zmierzyć tylko wtedy, gdy partnerstwa w ramach projektów będą miały szeroki zasięg geograficzny, tym samym wyraźnie wykraczając poza minimalne wymogi współpracy transnarodowej w określonych ramach prawnych.

Zgodnie z danymi historycznymi z poprzedniego okresu programowania 2014-20 EUROPA ŚRODKOWA, projekty są realizowane przez partnerstwa projektowe składające się średnio z 11 partnerów z sześciu krajów, ze średnim budżetem 1,8 mln EUR EFRR.

Biorąc powyższe pod uwagę, w okresie programowania 2021-2027 zdecydowana większość funduszy programu zostanie przeznaczona na projekty z udziałem do około 12 partnerów i o łącznym budżecie ok. 2 mln EUR.

Ponadto program Interreg EUROPA ŚRODKOWA będzie wspierał również projekty o mniejszej skali. Projekty te będą mogły mieć od około 3 do 6 partnerów, a ich całkowity budżet wyniesie od około 400 000 do 800 000 EUR. Projekty takie będą testować konkretne i wysoce innowacyjne rozwiązania poprzez działania pilotażowe

prorowadzone na małą skalę. Ponadto projekty te będą koncentrować się na nowych podejściach do zintegrowanego rozwoju terytorialnego, np. na poprawie procesów wielopoziomowego zarządzania poprzez lepszą integrację sektorów polityki i większe zaangażowanie obywateli (np. w ramach priorytetu 4). Projekty te będą wykorzystywać istniejące narzędzia i metody w celu ograniczenia prac przygotowawczych, co skróci czas ich trwania do około 12-18 miesięcy. Pozwoli to ostatecznie na zastosowanie modułowego podejścia do projektów, w ramach którego zakończone sukcesem projekty będą mogły zostać objęte kapitalizacją.

Uwaga: Wsparcie dla małych projektów w ramach Funduszy Małych Projektów (Small Projects Fund), zgodnie z definicją zawartą w art. 2 ust. 10 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 25 rozporządzenia w sprawie Interreg, nie jest planowane w ramach programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA. Takie projekty nie są istotne ze względu na transnarodowy charakter współpracy, wspieranych działań oraz szeroką skalę geograficzną partnerstw projektowych finansowanych w ramach programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA.

7. Przepisy wykonawcze

7.1. Instytucje programu

Podstawa prawna: art. 17 ust. 6 lit. a)

Tabela 9

Instytucje programu	Nazwa instytucji [255]	Imię i nazwisko osoby do kontaktów [200]	E-mail [200]
Instytucja Zarządzająca	Miasto Wiedeń Wydział Spraw Europejskich	Christiane Breznik	christiane.breznik@wien.gv.at
Instytucja krajowa (w odniesieniu do programów z udziałem państw trzecich, w stosownych przypadkach)			
Instytucja Audytowa	Federalne Ministerstwo Rolnictwa, Regionów i Turystyki Wydział Audytu EFRR	Markus Kob	markus.kob@bmlrt.gv.at
Przedstawiciele Grupy Audytorów	Agency for Audit of European Union Programmes Implementation System Chorwacja	Neven Šprlje Zvonko Širić	neven.sprlje@arpa.hr zvonko.siric@arpa.hr

	<p>Ministry of Finance of the Czech Republic</p> <p>Audit Body Department</p> <p>Republika Czeska</p>	<p>Milan Puzskailer</p> <p>Michaela Kotalíková</p>	<p>Milan.Puzskailer@mfcz.cz</p> <p>Michaela.Kotalikova@mfcz.cz</p>
	<p>Thuringian Development Bank (TAB)</p> <p>EU-Audit Department</p> <p>ERDF</p> <p>Internal Auditing Division</p> <p>Niemcy</p>	<p>Marcus Schlegel</p>	<p>Marcus.Schlegel@aufbaubank.de</p>
	<p>Directorate General for Audit of European Funds, Audit Directorate of International Assistance</p> <p>Directorate General for Audit of European Funds, Directorate of Strategy and Methodology</p> <p>Węgry</p>	<p>Agnes Risko</p> <p>Orsolya Alföldy</p>	<p>agnes.risko@eutaf.gov.hu</p> <p>orsolya.alfoldy@eutaf.gov.hu</p>
	<p>Ministry of Economy and Finance</p> <p>Inspectorate General for Financial Relations with the European Union (IGRUE)</p> <p>Włochy</p>	<p>Maristella Comisso</p>	<p>Maristella.comisso@mef.gov.it</p>
	<p>Ministerstwo Finansów</p> <p>Departament Audytu Środków Publicznych</p> <p>Polska</p>	<p>Katarzyna Kwiecińska-Gruszka</p> <p>Rafał Manikowski</p>	<p>Katarzyna.kwecinska@mf.gov.pl</p> <p>Rafal.manikowski@mf.gov.pl</p>
	<p>Ministry of Finance of the Slovak Republic</p> <p>Section of Audit and Control</p> <p>Słowacja</p>	<p>Alena Vidová</p> <p>Martin Hatala</p>	<p>alena.vidova@mfsr.sk</p> <p>martin.hatala@mfsr.sk</p>
	<p>Ministry of Finance</p> <p>Budget Supervision Office</p> <p>Slovenia</p>	<p>Dušan Sterle</p>	<p>dusan.sterle@gov.si</p>
Podmiot, któremu Komisja	Miasto Wiedeń	Petra Wallner	petra.wallner@wien

będzie przekazywać płatność	Wydział Europejskich	Spraw	.gv.at
-----------------------------	----------------------	-------	------------------------

7.2. Procedura utworzenia wspólnego sekretariatu

Podstawa prawna: art. 17 ust. 6 lit. b)

Pole tekstowe [3 500]

Zgodnie z art. 17 ust. 6 lit. b rozporządzenia w sprawie Interreg i biorąc pod uwagę udane wdrożenie dwóch poprzednich programów w okresach programowania 2007-2013 i 2014-2020, Instytucja Zarządzająca zapewni ciągłość funkcjonowania Wspólnego Sekretariatu poprzez utrzymanie podstawowych, już istniejących ustaleń strukturalnych i wdrożeniowych.

Wspólny Sekretariat będzie nadal wspierał i pomagał:

- Instytucji Zarządzającej i Komitetowi Monitorującemu w wykonywaniu swoich funkcji
- Wnioskodawcom i beneficjentom w efektywnym uczestniczeniu w programie.

Wspólny Sekretariat będzie mieścił się w Wiedniu i pozostanie częścią EU-Förderagentur GmbH, organu pomocniczego miasta Wiedeń.

7.3. Podział odpowiedzialności pomiędzy uczestniczącymi państwami członkowskimi oraz, w stosownych przypadkach, państwami trzecimi lub krajami partnerskimi oraz KTZ w przypadku korekt finansowych dokonywanych przez instytucję zarządzającą lub Komisję

Podstawa prawna: art. 17 ust. 6 lit. c)

Pole tekstowe [10 500]

Rozwiązania dotyczące nieprawidłowości i podziału odpowiedzialności, które obowiązywały w okresie programowania 2014-2020, pozostają zasadniczo w mocy prawnej. Jeżeli Instytucja Zarządzająca podejrzewa lub poweźmie wiedzę o nieprawidłowym wykorzystaniu przyznanych środków finansowych, podejmuje niezbędne działania następcze, np. zawiesza zwrot środków finansowych na rzecz partnera wiodącego lub partnera projektu, wycofuje lub odzyskuje nieprawidłowe kwoty.

Bez uszczerbku dla odpowiedzialności państw członkowskich za wykrywanie i korygowanie nieprawidłowości i odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych zgodnie z art. 69 ust. 2 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów, instytucja zarządzająca, na podstawie art. 52 ust. 1 rozporządzenia w sprawie Interreg zapewnia odzyskanie wszelkich kwot, które zostały wypłacone partnerowi wiodącemu w wyniku zaistnienia nieprawidłowości. Partnerzy projektu dokonują następnie

zwrotu na rzecz partnera wiodącego kwot nienależnie wypłaconych. Zgodnie z art. 52 ust. 2 Instytucja Zarządzająca nie będzie prowadzić postępowania w celu odzyskania kwoty nienależnie wypłaconej, jeżeli nie przekracza ona kwoty 250 euro z EFRR (z wyłączeniem odsetek), wypłaconej na daną operację w danym roku finansowym.

Jeżeli partner wiodący nie otrzyma zwrotu płatności od partnera projektu lub jeżeli Instytucja Zarządzająca nie otrzyma zwrotu płatności od partnera wiodącego, państwo członkowskie, na terytorium którego partner wiodący lub partner projektu ma siedzibę (w przypadku EUWT miejsce rejestracji), zwraca na rzecz Instytucji Zarządzającej kwotę nienależnie wypłaconą danemu partnerowi projektu zgodnie z art. 52 ust. 3 rozporządzenia w sprawie Interreg. Instytucja Zarządzająca ponosi odpowiedzialność za zwrot odzyskanych kwot do ogólnego budżetu Unii zgodnie z podziałem odpowiedzialności między zaangażowane Państwa Członkowskie, jak mowa poniżej. Instytucja Zarządzająca dokonuje zwrotu środków finansowych na rzecz Unii po ich odzyskaniu od partnera wiodącego lub partnera projektu lub Państwa Członkowskiego.

Jeżeli Instytucja Zarządzająca ponosi koszty obsługi prawnej postępowań regresyjnych i windykacyjnych, wszczętych po konsultacji i w porozumieniu z odpowiednim Państwem Członkowskim, otrzyma zwrot od Państwa Członkowskiego, w którym partner wiodący lub partner projektu odpowiedzialny za wspomniane postępowanie ma siedzibę, nawet jeżeli postępowanie nie zostanie zakończone z powodzeniem.

Ponieważ Państwa Członkowskie ponoszą ogólną odpowiedzialność za przyznawane z EFRR wsparcie na rzecz partnerów wiodących lub partnerów projektów z siedzibą na ich terytoriach, powinny zapewnić, że wszelkie wymagane korekty finansowe zostaną zabezpieczone, i powinny dążyć do odzyskania kwot utraconych w konsekwencji nieprawidłowości lub zaniedbania beneficjenta z siedzibą na ich terytorium. W stosownych przypadkach Państwo Członkowskie może także naliczać odsetki za zwłokę.

Zgodnie z art. 52 ust. 4 rozporządzenia w sprawie Interreg po dokonaniu zwrotu na rzecz Instytucji Zarządzającej środków finansowych nienależnie wypłaconych partnerowi, Państwo Członkowskie może kontynuować lub wszcząć przeciwko takiemu partnerowi procedurę odzyskania środków zgodnie z prawem krajowym.

Jeżeli Państwo Członkowskie nie zwróci środków Instytucji Zarządzającej, zgodnie z art. 52 ust. 5, kwoty te będą przedmiotem procedury wydania nakazu zwrotu przez Komisję Europejską, który, tam gdzie to możliwe, zostanie wykonany poprzez potrącenie z kwot należnych do wypłaty na rzecz Państwa Członkowskiego. Takie odzyskanie środków na podstawie nakazu zwrotu nie stanowi korekty finansowej i nie zmniejsza wsparcia z EFRR dla danego programu Interreg. Potrącenie dotyczy kolejnych płatności na rzecz tego samego programu Interreg. W takim przypadku Instytucja Zarządzająca rozpocznie dwustronne rozmowy z Państwem Członkowskim,

którego dotyczy, do momentu znalezienia wspólnego rozwiązania dotyczącego sposobu i miejsca potrącenia kwoty odliczonej przez Komisję Europejską.

Państwa Członkowskie ponoszą następującą odpowiedzialność w związku z wykorzystaniem środków z EFRR w ramach programu:

- Każde Państwo Członkowskie ponosi odpowiedzialność za ewentualne konsekwencje finansowe nieprawidłowości spowodowanych przez partnera wiodącego i partnera projektu mających siedzibę na jego terytorium.
- W przypadku nieprawidłowości systemowej lub korekty finansowej (na podstawie decyzji władz programu lub Komisji Europejskiej), Państwo Członkowskie poniesie konsekwencje finansowe proporcjonalnie do danej nieprawidłowości wykrytej na terytorium danego Państwa Członkowskiego. W przypadku nieprawidłowości systemowej lub korekty finansowej na poziomie programu, której nie można powiązać z konkretnym Państwem Członkowskim, odpowiedzialność ponoszą wspólnie Państwa Członkowskie proporcjonalnie do EFRR, o który zawnioskowano do Komisji Europejskiej (w odniesieniu do wydatków beneficjentów mających siedzibę na terytorium Państw Członkowskich) w okresie stanowiącym podstawę dla nieprawidłowości systemowych lub korekty finansowej.

Powyższe zasady odpowiedzialności mają również zastosowanie do korekt dotyczących pomocy technicznej (PT) wyliczonych zgodnie z art. 27 rozporządzenia w sprawie Interreg, jako że takie korekty byłyby bezpośrednią konsekwencją nieprawidłowości związanych z projektem (niezależnie od tego, czy były one systemowe, czy nie) jeżeli nie ma możliwości ponownego ich wykorzystania. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco informować Państwa Członkowskie o wszystkich nieprawidłowościach i ich wpływie na PT. Najpóźniej na koniec okresu programowania Instytucja Zarządzająca w uzgodnieniu zweryfikuje, czy pozostało saldo nieprawidłowości, które wpłynęły na budżet PT i nie mogły być ponownie wykorzystane. W przypadku pozostałego salda, Instytucja Zarządzająca poinformuje i poprosi odpowiednie Państwo/Państwa Członkowskie o zwrot odpowiedniej kwoty z EFRR. Kwota ta zostanie przekazana na rachunek PT Instytucji Zarządzającej.

Zgodnie z art. 69 ust. 12 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Państwo Członkowskie zgłasza nieprawidłowości. Państwo Członkowskie powiadamia ponadto Instytucję Zarządzającą, która powiadamia z kolei Instytucję Audytową. Szczegółowe procedury w tym zakresie zostaną zawarte w opisie systemu zarządzania i kontroli programu, który zostanie przygotowany zgodnie z art. 69 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

8. Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Podstawa prawna: art. 94 i 95 rozporządzenia (UE) 2021/1060 (rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów)

Tabela 10: Stosowanie kosztów jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Planowane stosowanie przepisów art. 94 i 95	TAK	NIE
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe i stawki ryczałtowe w ramach priorytetu zgodnie z art. 94 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 1)	☐	☒
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o finansowanie niepowiązane z kosztami zgodnie z art. 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 2)	☐	☒

ZAŁĄCZNIKI

- Mapa 1. obszaru objętego programem
- Załącznik 1: Wkład Unii w oparciu o stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe i stawki ryczałtowe
- Załącznik 2: Wkład Unii w oparciu o finansowanie niepowiązane z kosztami
- Załącznik 3: Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem

Bibliografia

Załącznik 1: Wkład Unii w oparciu o stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe i stawki ryczałtowe

Wzór formularza na potrzeby przekazywania danych do przeanalizowania przez Komisję

(art. 94 rozporządzenia (UE) 2021/1060 w sprawie wspólnych przepisów)

Data złożenia propozycji	

Niniejszy aneks nie jest wymagany w przypadku stosowania uproszczonych metod rozliczania kosztów na poziomie Unii ustanowionych w akcie delegowanym, o którym mowa w art. 94 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

A. Podsumowanie głównych elementów

Priorytet	Fundusz	Cel szczegółowy	Szacunkowy udział łącznej alokacji finansowej w ramach priorytetu, do którego stosowane będą uproszczone metody rozliczania kosztów, w %	Rodzaj(-e) operacji objętej (-ych) finansowaniem		Wskaźnik uruchamiający refundację kosztów		Jednostka miary wskaźnika uruchamiającego refundację kosztów	Rodzaj uproszczonej metody rozliczania kosztów (standardowe stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe lub stawki ryczałtowe)	Kwota (w EUR) lub wartość procentowa (w przypadku stawek ryczałtowych) uproszczonej metody rozliczania kosztów
				Kod(1)	Opis	Kod(2)	Opis			

(1) Oznacza kod dla wymiaru „Zakres interwencji” w tabeli 1 załącznika I do rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

(2) Oznacza kod wspólnego wskaźnika, o ile ma zastosowanie.

B. Szczegółowe informacje w podziale na rodzaj operacji (należy wypełnić dla każdego rodzaju operacji)

Czy instytucja zarządzająca otrzymała wsparcie od firmy zewnętrznej w celu określenia poniższych kosztów uproszczonych?

Jeżeli tak, proszę podać nazwę firmy zewnętrznej:

Rodzaje operacji:

1.1 Opis rodzaju operacji, w tym harmonogram wdrażania (1)	
1.2 Cel szczegółowy	
1.3 Wskaźnik uruchamiający refundację kosztów (2)	
1.4 Jednostka miary wskaźnika uruchamiającego refundację kosztów	
1.5 Standardowe stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe lub stawki ryczałtowe	
1.6 Kwota w przeliczeniu na jednostkę pomiaru lub wartość procentowa (dla stawek ryczałtowych) uproszczonej metody rozliczania kosztów	
1.7 Kategorie kosztów objęte stawkami jednostkowymi, kwotami ryczałtowymi lub stawkami ryczałtowymi	
1.8 Czy wymienione kategorie kosztów pokrywają wszystkie wydatki kwalifikowalne w ramach danej operacji? (T/N)	
1.9 Metoda korekt(y) (3)	
1.10 Weryfikacja osiągnięcia jednostek —należy opisać, jaki(e) dokument(y)/system będzie(-ą) wykorzystany(-e) w celu sprawdzenia, czy osiągnięto dostarczone jednostki —należy opisać, co będzie sprawdzane w trakcie weryfikacji zarządczych i przez kogo —należy opisać, jakie rozwiązania zostaną przyjęte w celu gromadzenia i przechowywania stosownych danych/dokumentów	
1.11 Możliwe niepożądane zachęty, środki łagodzące (4) oraz szacowany poziom ryzyka (wysoki/średni/niski)	
1.12 Łączna kwota (krajowa i unijna) oczekiwanej na tej podstawie refundacji od Komisji	
<p>(1) Przewidywana data rozpoczęcia wyboru operacji i przewidywana data ich ukończenia (zob. art. 63 ust. 5 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów).</p> <p>(2) W przypadku operacji, w ramach których stosowanych jest kilka uproszczonych metod rozliczania kosztów, obejmujących różne kategorie kosztów, różne projekty lub kolejne etapy operacji, pola 1.3–1.11 należy wypełnić dla każdego wskaźnika uruchamiającego refundację kosztów.</p>	

(3) W stosownych przypadkach należy wskazać częstotliwość i termin korekty oraz wyraźne odniesienie do konkretnego wskaźnika (w tym, w stosownych przypadkach, link do strony internetowej, na której opublikowano ten wskaźnik).

(4) Czy istnieją jakiegokolwiek potencjalne negatywne skutki dla jakości wspieranych operacji, a jeśli tak, to jakie środki (np. zapewnienie jakości) zostaną podjęte w celu ograniczenia tego ryzyka?

C: Obliczanie standardowych stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych lub stawek ryczałtowych

1. Źródło danych wykorzystanych do obliczenia standardowych stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych lub stawek ryczałtowych (kto przygotował, zgromadził i zapisał dane; miejsce przechowywania danych; daty graniczne; walidacja itd.):

2. Proszę określić, dlaczego proponowana metoda i obliczenia na podstawie art. 94 ust. 2 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów są właściwe dla danego rodzaju operacji:

3. Proszę określić sposób dokonania obliczeń, w tym w szczególności założenia przyjęte w odniesieniu do jakości lub ilości danych. W stosownych przypadkach należy zastosować dane statystyczne i poziomy odniesienia oraz przedstawić je – na wniosek – w formacie pozwalającym na wykorzystanie przez Komisję:

4. Proszę wyjaśnić, w jaki sposób zapewniono, by jedynie wydatki kwalifikowalne były uwzględniane przy obliczaniu standardowych stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych lub stawek ryczałtowych:

5. Ocena przez instytucję(-e) audytową(-e) metody obliczania i kwot oraz rozwiązań mających zapewnić weryfikację danych, ich jakość, sposób zbierania i przechowywania:

Załącznik 2: Wkład Unii w oparciu o finansowanie niepowiązane z kosztami

Wzór formularza na potrzeby przekazywania danych do przeanalizowania przez Komisję

(art. 95 rozporządzenia (UE) 2021/1060 w sprawie wspólnych przepisów)

Data złożenia propozycji	

Niniejszy aneks nie jest wymagany w przypadku stosowania kwot finansowania niepowiązanego z kosztami na poziomie Unii ustanowionych w akcie delegowanym, o którym mowa w art. 95 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

A. Podsumowanie głównych elementów

Priorytet	Fundusz	Cel szczegółowy	Kwota objęta finansowaniem niepowiązanym z kosztami	Rodzaj(-e) operacji objętej(-tych) finansowaniem		Warunki, jakie należy spełnić/rezultaty, które należy osiągnąć, by uruchomić refundację przez Komisję	Wskaźnik		Jednostka miary warunków, które należy spełnić / rezultatów, które należy osiągnąć, uruchamiających refundację przez Komisję	Przewidywany rodzaj metody stosowanej do refundacji kosztów beneficjentowi lub beneficjentom
				Kod (1)	Opis		Kod (2)	Opis		

(1) Oznacza kod dla wymiaru „Zakres interwencji” w tabeli 1 załącznika I do rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz w załączniku IV do rozporządzenia w sprawie EFMRA.

(2) Oznacza kod wspólnego wskaźnika, o ile ma zastosowanie.

B. Szczegółowe informacje w podziale na rodzaj operacji (należy wypełnić dla każdego rodzaju operacji)

1.1. Opis rodzaju operacji			
1.2 Cel szczegółowy			
1.3 Warunki, które należy spełnić, lub rezultaty, które należy osiągnąć			
1.4 Termin przewidywany na spełnienie warunków lub osiągnięcie rezultatów			
1.5 Jednostka miary warunków, które należy spełnić/rezultatów, które należy osiągnąć, by uruchomić refundację przez Komisję			
1.6 Zakładane wyniki pośrednie (o ile mają zastosowanie) uruchamiające refundację kosztów przez Komisję wraz z harmonogramem refundacji	Zakładane wyniki pośrednie	Przewidywana data	Kwoty (w EUR)
1.7 Łączna kwota (w tym finansowanie unijne i krajowe)			
1.8 Metoda(-y) korekty			
1.9 Weryfikacja osiągnięcia rezultatu lub spełnienia warunku (oraz, w stosownych przypadkach, zakładanych wyników pośrednich) – należy wskazać, jaki(e) dokument(y)/system będzie(-ą) wykorzystany(-e) w celu sprawdzenia, czy osiągnięto rezultat lub spełniono warunek (oraz, w stosownych przypadkach, zakładane wyniki pośrednie) – należy opisać, w jaki sposób będą przeprowadzane weryfikacje zarządcze (w tym na miejscu) i przez kogo – należy opisać, jakie rozwiązania zostaną przyjęte w celu gromadzenia i przechowywania stosownych danych/dokumentów			
1.10 Wykorzystanie dotacji w formie finansowania niepowiązanego z kosztami / Czy dotacja udzielona beneficjentom przez państwo członkowskie ma formę finansowania niepowiązanego z kosztami? [T/N]			
1.11 Rozwiązania służące zapewnieniu ścieżki audytu Proszę wymienić instytucję lub instytucje odpowiedzialne za te rozwiązania.			

Załącznik 3: Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym, wraz z harmonogramem - art. 17 ust. 3

Pole tekstowe [2 000]

--